

ŽELEZAR

Kakšni bodo osebni dohodki v bodoče?

Odbor za dohodke in nagrajevanje je na zadnji seji, dne 10. maja med drugim razpravljala tudi o zanimivi temi in sicer, kakšne so perspektive gibanja osebnih dohodkov v Železarni v bližnji prihodnosti.

Iz vprašanja, ki jih v zadnjem času dobivamo iz delovnih skupin je razvidno, da je to ena izmed najpogostejših tem, o kateri radi razpravljamo, pa bo verjetno zanimala tudi bralce Železara. Vsebinska vprašanja je običajno takale: kakšni so izgledi, da se poveča naš osebni dohodek, ker se stalno tudi povečujejo življenjski stroški. Kot odgovor na to vprašanje posredujemo pomembnejše izveščke iz materiala, o katerem je razpravljala odbor, ki mora v politiki načrtovanja pota osebnih dohodkov upoštevati vse faktorje, ki na to lahko vplivajo.

V zadnjem času se že pojavljajo vprašanja, ali bo v bližnji ali daljši prihodnosti naš osebni dohodek odvisen izključno od faktorjev, na katere sami še lahko vplivamo ali bo zaradi še vedno neustavljene inflacije, vsaj nominalni osebni dohodek z nekimi ukrepi popravljen.

Faktorji, na katere lahko sami vplivamo, so naslednji:

- ustvarjanje dohodka, ki omogoča kritje večje mase OD
- spoštovanje Sporazuma ali odvisnost od dogovorjenih mer
- večanje produktivnosti na račun večje intenzivnosti

v obsegu sedanjega delovnega časa ali z zadrževanjem obsega proizvodnje ob sicer krajšem delovnem času

— vpliv na vse ostale faktorje, ki so vgrajeni v sistem nagrajevanja (norme, premije, operativni program).

Da bi bili predhodno seznanjeni s situacijo, dajemo in-

formativno več različnih podatkov, na osnovi katerih je možno priti do določenih zaključkov.

GIBANJE STOPNJE DOHODKA V LETU 1972 IN 1973

Iz bilančnih podatkov za leto 1972 je razvidno, da smo dosegli 65.356.656 din ostanka dohodka ali »dobička«, t. j. mesečno po 5.446.388 din. Leto 1973 kaže že na začetku precej drugačno sliko, saj ostane dohodka znaša v I. kvartalu le 349.000 din ali 116.333 din mesečno. Opravičilo za to je, da smo morali odpisati terjatve nad 90 dni, kar »veže« približno 7,7 milij. din dobička, vendar dobička kljub temu ni.

(Nadaljevanje na 8. strani)

14. seja delavskega sveta Železarne

Jutri 19. maja sklicuje predsednik dipl. inž. Emil Azman 14. sejo delavskega sveta Železarne. Poleg pregleda izvrševanja sklepov sprejetih na zadnji seji, bodo na seji obravnavali in sprejeli ustrezni sklep o razpisu volitev samoupravnih organov, ki jih delovna skupnost volj neposredno. Govorili bodo tudi o poslovnem poročilu za prvo tromesečje, ki so ga člani v pisni obliki prejeli že pred mesecem dni in katerega del smo objavili tudi v našem glasilu. Na dnevnem redu je tudi obravnava in sklepanje o predlogu delitve sredstev amortizacije za zamenjavo in investicijsko vzdrževanje ter predloga o delitvi sklada skupne porabe za športno in kulturno dejavnost. Sklepali bodo tudi o predlogu sklenitve samoupravnega sporazuma s skupnostjo zdravstvenega zavarovanja Kranj in obravnavali problematiko v zvezi z nekaterimi sklepi delavskega sveta ZPSŽ. Ob sklepu seje pa bodo po že ustaljeni navadi poslušali še poročila predsednikov posameznih odborov. Za vsa obravnavana vprašanja so člani delavskega sveta prejeli ustrezno pisмено gradivo.

Predčasno odhajanje, zamujanje in izostajanje

Veliko težje od poziva »Sodelavci nikar tako!«, je vprašanje: »Sodelavci zakaj tako?«

V zadnji številki (Železar, 11. maja 1973, št. 19) je bil pod naslovom »Sodelavci, nikar tako!« objavljen seznam osmih sodelavcev, ki so v aprilu 1973 poskušali na nedovoljenih mestih predčasno zapustiti tovarno. Nikakor ne dvomim v dobronamernost pripisa, ki pravi, da je edini namen objave ta, da bi bilo takih sodelavcev vedno manj. Dvomim pa v uspešnost in objektivnost ali bolje — v pravičnost zastavljenega načina kot oblike javne graje ali kazni. Prav zato želim o problemu odsotnosti z dela spregovoriti nekoliko več.

RAZLIČNE OBLIKE ODSOTNOSTI Z DELA

Odsotnost ali izostajanje z dela (absentizem) ni samo problem naše železarne, ampak problem industrializirane družbe povsod po svetu. Za podjetje in družbo je

škodljiv zlasti zato, ker zmanjšuje proizvodnjo in sili v zamenjavo ali čakanje na manjkajočega delavca, kar je pogosto težko ali celo nemogoče ustrezno izpeljati.

Izostankov z dela je več vrst: od bolezenskih izostan-

Nagrajeni štirje novatorji

Predsednik komisije za racionalizacije in novatorstvo pri svetu DE vzdrževanje, je skupaj s člani komisije in šefom DE vzdrževanja dobro pripravil še deveto sejo komisije, ki je bila 14. maja. Na osnovi ocen in priporočil posameznih obratovodij, asistentov ter poročevalcev, so obravnavali tri v zadnjem času v proizvodnjo uvedene in v oceno predložene izboljšave. Štirim avtorjem so priznali dve odškodnini za dve uspešni izboljšavi v višini 2.100 din, tretjo izboljšavo pa niso mogli oceniti, ker ni izboljševalni predlog temveč samo nujna reklamacija na nepravilno dobavljeno pošiljko.

Dobro je bil ocenjen izboljševalni predlog št. 2079, ki sta ga izvedla in predložila v

oceno elektro vzdrževalca dipl. inž. Franc Seljak in Marjan Trontelj, ki sta uspešno zamenjala dotrajani »Schrage« elektro motor na »Sace« škarjah z ustreznim asinhronskim za pogon frekvenčnega pretvornika v valjarni 2400 na Javorniku. Z ustrežno zamenjavo so zadovoljni tako elektro, kakor tudi strojni vzdrž.

(Nadalj. na 7. str.)

Združevanje predelovalcev žice v ZPSŽ

Danes, 18. maja sklicuje generalni direktor združenega podjetja Slovenske železarne GREGOR KLANČNIK, v dogovoru s predstavniki organizacij združenega dela ZPSŽ in podjetij za predelavo žice: Veriga Lesce, Plamen Kroga, Tovila Ljubljana in Žična Celje, na Bledu sestanek po vprašanju združevanja predelovalcev žice z ZP Slovenske železarne. Na sestanku so poleg navedenih predstavnikov vabljeni tudi predstavniki samoupravnih in družbeno političnih organov podjetij in ZPSŽ.

Uvodni referat po naslovni temi bo imel generalni direktor ZPSŽ Gregor Klančnik, vsi vabljeni pa so dobili tudi ustrezno pisμένο gradivo, ki predstavlja posamezne partnerje z vidika proizvodno-poslovnih pokazateljev in z navedbo motivov za združevanje. Več o teh vprašanjih boste lahko prebrali v naši prihodnji številki.

Značke in diplome za naše sodelavce

Ob prvomajskih praznikih so skladno s pravilnikom o podeljevanju delovnih priznanj v železarni sodelavcem za leta neprekinjenega službovanja razdelili diplome ter zlate, srebrne in bronaste značke.

Po podatkih, ki nam jih je posredoval kadroviski sektor, je diplome prejelo 878 naših sodelavcev. Za petletno neprekinjeno službovanje je bilo podeljenih 116 diplom, za desetletno 165, petnajsetletno 166, dvajsetletno 177, petindvajsetletno 221 in za tridesetletno 33 diplom.

Poleg tega je 167 naših sodelavcev prejelo bronaste značke, 179 je bilo srebrnih značk in 33 zlatih značk.

Predčasno odhajanje...

(Nadalj. s 1. str.)

odsotnost razdelili takole:

1. zamude, ki terjajo manj kot en delavnik;
2. izhodi, ki trajajo manj kot en delavnik;
3. izostanki, ki trajajo najmanj en delavnik.

Ze s tega vidika se odpre vprašanje, zakaj naj bi javno objavljali samo neopravičene (predčasne) izhode. Ali niso za podjetje enako neugodne tudi zamude in še bolj neopravičeni izostanki?

ALI JE IZOSTAJANJE Z DELA NAVADA ALI REAKCIJA

Dosedanje raziskave kažejo, da izostajanje ni toliko navada, ampak bolj reakcija na delovne in življenjske pogoje, v katerih delavec živi. Izkazalo se je namreč, da večji del odsotnosti z dela odpade na večino zaposlenih (ki imajo v letu približno 2 do 3 izostanke) in da se le pri nekaterih posameznikih odsotnost očitno ponavlja. Poleg tega so ugotovili, da imajo različne skupine različno odsotnost, čeprav delajo pod enakimi pogoji. Razlage za ta pojav so našli predvsem v različnih odnosih med vodjo in skupino.

Če torej vsaj nekoliko

sprejememo domnevo, da je odsotnost dokaj enakomerno razdeljena na vse sodelavce in da je odvisna od vrste zunanjih činiteljev, potem nima smisla med enakimi objavljati grešnikov, ki jih slučajno ujamemo. Ta trditev pa je pogojna in bo kasneje dodatno pojasnjena.

ODSOTNOST V POVEZAVI S STAROSTJO, KVALIFIKACIJO, OSEBNIMI DOHODKI...

Problem odsotnosti je bil doslej bolj slabo obdelan. Podatki, ki jih navajamo, slonijo v glavnem na tujih in le redkih domačih raziskavah, delno pa tudi na analizi absenzizma, ki smo jo 1968 izdelali za žičarno. Avtorji opozarjajo, da se ugotovitve o odsotnosti lahko dokaj spreminjajo glede na okolje, kar moramo upoštevati.

Starost in spol. Najmanj odsotnosti imajo starejši delavci, za katere je značilna poklicna in osebnostna ustaljenost, medtem ko je visoka pri mladih delavcih (starostni skupini 20-40 let). To si razlagajo s tem, da so delavci v tem obdobju najbolj angažirani tudi izven dela. Pri mlajših sodelavcih pa odpade večina odsotnosti na »pro-

blematične« posameznike.

Moški imajo navadno pogostejše in krajše izostanke, ženske redkejšje in daljše izostanke.

Družinska odgovornost. Delavci brez družinske odgovornosti imajo zlasti kratke (enodnevnne) izostanke, ostali večdnevne. S povečanjem družinskih obveznosti se odsotnost pri delavcih zmanjšuje, pri delavkah pa dviguje.

Izobrazba in kvalifikacija. Odsotnost je tem manjša, čim višja je stopnja kvalifikacije. To si pojasnjujemo s tem, da z višjo kvalifikacijo raste interes, zadovoljstvo z delom ipd. — Nadaljne izobraževanje ima dvojen učinek: pri delavcih, ki si želijo z izobraževanjem utrditi svoje delovno mesto oz. svoj položaj v podjetju, bo delovna disciplina še porasla, medtem ko bo očitno popustila pri ljudeh, ki jim pomeni izobraževanje le priložnost, da se znebijo delovnega mesta ali podjetja.

Osební dohodki. Nezadovoljstvo z osebnimi dohodki rojeva številne reakcije: težnjo za višjim OD, fluktuacijo ipd., ni pa pomembno povezan z odsotnostjo. Zlasti ljudem z nizkimi prejemki odsotnost te še znižuje, zato se jih večidel izogibajo. Pojav-

lja pa se pri osebah, ki so »brezbrižne do vsega«.

Zadovoljstvo z delom je često neodvisno od zadovoljstva z osebnimi dohodki, a močno povezano z odsotnostjo. To je povsem razumljivo: delavec, ki ne mara svojega dela, bo na vse načine iskal izgovore in opravičila za odsotnost z dela, medtem ko dobro motiviran delavec prihaja na delo celo takrat, če bodo njegove delovne sposobnosti zmanjšane (npr. lažje obolenje).

Zadovoljstvo z vodji in načinom vođenja. Ugodno ni niti preveč pozitivno stališče do vodje (familiarnost, pri kateri se marsikdaj pogleda skozi prste) niti preveč negativno. V obeh primerih ne pride do tiste osnovne psihicne napetosti, ki je nujna za ustrezno delovno disciplino.

Osebnostne lastnosti. K odsotnosti nagiba predvsem t.i. »fluktuabilni tip« osebnosti, ki ga označuje slaba poklicna in življenjska prilagodljivost, nestabilnost interesov in slično.

BORBA Z ODSOTNOSTJO

Nekaj upravičene, bolj ali manj predvidljive odsotnosti, bo zmeraj prisotne (dopusti, bolezní ipd.) in ta nas tukaj ne zanima. Poiskati moramo načine, kako zmanj-

ševati neupravičeno odsotnost: predčasne izhode, zamude, izostanke. Delne odgovore najdemo že v vzrokih, ki smo jih doslej na kratko orisali. A težišče se obrne na vodje, za katere je večina raziskav dognala, da so zelo pomemben dejavnik pri zmanjševanju odsotnosti.

Dejstvo je, da je med najpomembnejšimi in prvimi ukrepi za zmanjšanje odsotnosti stroga, dosledna in sistematična kontrola. Vodja ne sme svojih ljudi metati v isti koš s splošnimi frazami, češ, vsakdo ima »kakšno slabostčko«, ampak mora jasno ločiti in zato različno obravnavati:

1. delavce, ki so le redko kdaj odsotni;
2. delavce, ki so včasih (nekajkrat) odsotni in
3. delavce, pri katerih je odsotnost že »kronična«.

Dosledna kontrola vseh oblik odsotnosti bo rodila uspehe zlasti pri prvih dveh skupinah delavcev, medtem ko je treba za »kronično odsotne« uporabiti druge prijeme. Razlogi za njihovo odsotnost ne ležijo na površju, ampak so globlje narave, zato mora vodja takega sodelavca obravnavati individualno, z mnogo potrpljenja. Pomoč lahko poišče tudi v pristojnih službah (npr. pri socialnih delavcih).

Povedati pa je treba, da je učinkovitost kontrole le začasna in da počasi upade; zato jo je potrebno vedno znova obnavljati in jo povezati s sistemom disciplinskih ukrepov.

Če se odločamo za javno objavljane odsotnosti, moramo imeti zagotovljeno enako metodo in izvedbo kontrole za vse zaposlene. Dvomim, da je sedaj ta pogoj v železarni izpolnjen.

V prvi objavi je bilo osem sodelavcev, od teh kar šest iz talilnic. Ali lahko povsem verjamemo v resničnost takega stanja? Ali je zagotovljena registracija oz. kontrola predčasnih (in vmesnih) izhodov tudi za sodelavce upravnih oz. skupnih služb? In če navsezadnje pogledamo problem odsotnosti z dela še čisto z vsebinskega vidika: ali je škoda za podjetje kaj dosti manjša, če je delavec sicer na delu formalno prisoten, a je ta njegova prisotnost brez vsakega učinka? Produktivnost tistega delavca, ki med delovnim časom dve uri ureja »svoje stvari« izven tovarne, je zelo slična produktivnosti tistega, ki dve uri za svojim delovnim mestom klepetajo »svojih stvarih«.

ZAKLJUECEK

Videli smo torej, da je sistematična kontrola in nadzor nad delovno disciplino za večino delavcev učinkovit ukrep. S tega vidika bi se zdela tudi javna objava predčasnih izhodov upravičena. Vendar pa nam pregled nad vprašanji odsotnosti pri nas narekuje naslednje zadržke oz. pogoje, ki bi morali biti izpolnjeni:

1. Upoštevati moramo dejstvo, da daje javna graja

(Nadalj. na 5. str.)

Delavska kontrola ni nov pojem ali kategorija, ki jo vgrajujemo v sedanji samoupravni sistem, temveč že desetletja spremlja organizirano gibanje delavskega razreda v boju za svoje osnovne pravice in zanj je bilo bitno delavska gibanja v zahodnem svetu tudi danes. Uvajanje delavske kontrole pri nas v socialistični deželi pa ima v pogojih samoupravljanja povsem nove kvalitete in dimenzije. Če pri tem izhajamo iz načel ustavne reforme ali konkretnije iz delavskih amandmajev, ki omogočajo delavcem neposreden vpliv na odločanje o rezultatih svojega dela in medsebojnih odnosov, potem nam mora biti tudi jasno, da je samoupravna delavska kontrola delavčeva pravica in dolžnost. Ta, v samoupravljanje integrirana delavska kontrola pa ne more pomeniti drugega kakor kontrolo nad uveljavljanjem novih družbenoekonomskih odnosov, kontrolo nad reprodukcijo in razpolaganjem z rezultati živega in minulega dela. Torej kontrolo nad tistim kar

Delavska kontrola integralni del samoupravnih odnosov in mehanizem samoupravljanja

zelo natančno opredeljujejo ustavna dopolnila oziroma ustavna reforma, nad tistim do česar ima delavski razred, delovni ljudje, ustvarjalci, ustavno pravico.

V dosedanjih razpravah o samoupravnih delavski kontroli je bilo izrečenih precej pomislekov pa tudi skrajnostnih zahtev v pogledu vloge in nalog delavske kontrole. Morja tudi zato, ker doslej še ni bilo podanega nekega generalnega koncepta o samoupravnih delavski kontroli v sedanjih pogojih samoupravnih produkcijskih odnosov. V tem pogledu nedvomno pomenijo izhodišča za delovanje samoupravne delavske kontrole in sklepi, ki so bili sprejeti na 30. plenarni seji republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, zelo pomemben prispevek k razčiščevanju teh vprašanj in opredelitvi vloge in nalog samoupravne delavske kontrole. Seveda pa je ta dokument tudi izhodišče za delovanje sindikatov po tem vprašanju, ki jih z omenjenimi sklepi republiški organ tudi konkretno zadolžuje za delo.

Delavska kontrola v luči izhodišč omenjene seje, ni nekaj izven samoupravnega procesa, niti ni tem procesom nadrejena, niti podrejena, temveč je integralni del teh procesov, zato je tudi imenujemo samoupravno delavsko kontrolo. Pri tem je prav, da poudarimo, da ustavna dopolnila in ustavna reforma z uveljavljanjem neposrednih pravic delavskega razreda in delovnih ljudi pri odločanju o rezultatih svojega dela, še ne izključujeta sama po sebi prisotnost sil, ki so delovale doslej in ki bodo delovale tudi še v naprej v pogledu odtujevanja preseženega dela od tistega, ki ga ustvarja. Zato so

potrebni določeni obrambni mehanizmi, med katerimi je lahko tudi pomembna mehanizem organizirana samoupravna delavska kontrola.

Najbrž so bila različna mnenja in razlogi o samoupravnih delavski kontroli tudi posledica že prirojenega človekovega odpora do kontrole. Se posebno pa ga je izražal tisti, ki je slabo ali nezakonito ali protisamoupravno deloval, morda pa tisti, ki je delal dobro, čeprav bi bil lahko prav ta nad kontrolo najbolj prizadet. Nekateri si tudi domisljajo, da bomo z uvedbo delavske kontrole lahko vsi in vsak čas vse kontrolirali. Seveda bi to peljalo v anarhično kontrolo, kar bi najbrž nekaterim tudi ustrezalo. Zato bomo imeli organe samoupravne delavske kontrole z natančno opredeljeno njihovo politiko in vloge v samoupravnem mehanizmu, z zapisanim načinom volitev tega organa, z navedbo osnovne smeri in vsebine dela, pravic in dolžnosti organov kontrole in podobno.

Najbrž pri opredeljevanju nalog oziroma vsebine dela ne bomo temu organu nalagali nečesa, s čemer se že dosledno in odgovorno ukvarja oziroma kontrolira s samoupravnim aktom določen odbor. Če vzamemo samo za primer eno izmed nalog odbora za splošne zadeve, da redno obravnava, spremlja in kontrolira vsa službena potovanja, potem najbrž te kontrole ne bomo naložili organu samoupravne delavske kontrole. Če smo poudarili, da bi uresničena teza, da lahko vsi in vsak čas vse kontroliramo vodila v anarhičnost, pa s tem nismo mislili, da delavci nimajo pravice, da so o delu organa kontrole obveščeni. Ta organ mora vsem delavcem omogočiti kontrolo s tem, da jim posreduje vse tiste podatke, ki so pomembni za uveljavljanje vloge delavskega razreda v smislu ustavnih dopolnil. Seveda pa je vsak delavec tudi kontrolor v tem smislu, da ima pravico in dolžnost sporočati vsa odstopanja od sprejetih samoupravnih in družbenih norm.

Po vsem tem lahko ponovno poudarimo, da mora biti organ samoupravne delavske kontrole v temeljni organizaciji združenega dela ali v organizaciji združenega dela vtičan, vgrajen v sistem samoupravljanja. Od razvitenosti samoupravnih odnosov in splošnega mehanizma, bo tudi odvisna opredelitev vloge in nalog organa samoupravne delavske kontrole. Najbrž, če bo skrb za utrjevanje samoupravnih odnosov in pravic delavcev naložena s temeljnim samoupravnim sporazumom ali drugimi samoupravnimi akti določenemu samoupravnemu organu, ali kontrola nad proizvodnimi stroški drugemu samoupravnemu organu, kontrola nad dohodkom, ki je namenjen za enostavno ali razširjeno reprodukcijo tretjemu samoupravnemu organu in podobno, kot je v nekaterih primerih v železarni, še sedaj v praksi, potem bo organ samoupravne delavske kontrole moral bedeti nad ostalimi ključnimi vprašanji, ki zadevajo gospodarjenje, dohodek, uresničevanje samoupravnih norm, izvajanje sklepov in podobno.

Teh nekaj misli, ki izhajajo iz omenjene plenarne seje republiškega sveta ZSS, naj bo le pobuda za organizirano razpravo o tem vprašanju tako v sindikatih kot v Zvezi komunistov.

Programiranje remontov pogoj dobrega vzdrževanja

Programiranje remontov ni samo želja nekaterih ljudi na vzdrževanju, ampak postaja vsak dan bolj pomembni in sestavni del celotnega vzdrževanja. Obseg proizvodnih naprav je v Železarni vsak dan večji tako po številu naprav kot po kvaliteti naprav, kar zahteva tudi od vseh vzdrževalcev več znanja in še bolj organiziranega dela. Po vsej logiki bi razširjanju proizvodnih naprav moralo slediti povečanje števila vzdrževalcev pa tudi stalno dviganje strokovnega nivoja vzdrževalcev.

Že nekaj časa nam je znano, da številčno vzdrževalni kader ne raste vzporedno z rastjo proizvodnih naprav, nasprotno pa je že ustaljeni kader vzdrževalcev dosegel tak strokovni nivo, da lahko vzdrževalna dela, tudi na novih napravah, strokovno opravi. Pri tem pa je treba reči, da imamo v vzdrževanju še dober del mladih neizkušenih vzdrževalcev, ki bodo le ob pravilnem vodenju starejših vzdrževalcev in z lastno dobro voljo in željo po znanju v nekaj letih postali dobri vzdrževalci. Tako stanje pa nam narekuje, da moramo vsa vzdrževalna dela še toliko bolj natančno programirati in s tem nadoknaditi omenjene vrzeli. Poseben poudarek pri programiranju je potrebno dati predvsem naprej planiranim remontom, pa naj bodo to večdnevni ali enodnevni.

Da bi še bolje razumeli potrebo po čimbolj natančnem programiranju remontov, naj to podkrepimo nekaj števil. V prvih štirih mesecih letošnjega

leta je bilo povprečno mesečno planiranih 26 večdnevni in 40 enodnevnih remontov, poprečno pa je bilo izvedenih 20 večdnevni in 39 enodnevnih. Izven plana je bilo v istem času opravljenih še 11 večdnevni remontov, ali skoraj trije remont na mesec. Te številke nam hkrati pokažejo, da je angažiranost vzdrževalcev razmeroma velika, in da je zahteva vodstva vzdrževanja po doslednem planiranju remontov popolnoma upravičena.

Natančno in preudarno planiranje pa zahteva večjo zavzetost tako vodilnih ljudi v vzdrževanju na posameznih področjih, kakor tudi na področnem vzdrževanju. Pri tem ne velja opravičilo, da nam tudi tu manjka ljudi. Seveda morajo ti najprej uvideti, da je dobro planiranje remontnih del važen člen za dobro in pravočasno izvršen remont. Le tako bomo lahko pravočasno iz centralnih oddelkov zagotovili zadostno število delavcev in če bo potrebno tudi dobili pomoč izven Žele-

zarne. Seveda je to povečano s pravočasno dostavljenimi potrebami.

Osnova za izdelavo mesečnih operativnih planov je letni okvirni plan remontov, ki je bil narejen skupaj s področnimi vodji vzdrževanja. Ti so v letni plan vnesli take remonte, ki so potrebni, da proizvodne naprave držimo v takem stanju, da so sposobne izpolnjevati letni proizvodni načrt. V tem pogledu bo potrebno tudi s strani vodij v proizvodnji več razumevanja do problemov vzdrževanja. Kajti le tako bomo lahko dosegli naš skupni cilj, letne proizvodne obveznosti.

Da dosežemo določen napredek pri planiranju in programiranju remontov, bo morda potrebno napraviti nekatere organizacijske premike. Morda je sedaj, ko bomo oblikovali vzdrževanje v temeljnih organizacijah združenega dela ravno pravi čas, da tudi temu vprašanju posvetimo več pozornosti. V temeljnih organizacijah združenega dela moramo dati ustrezen poudarek in osnovo za dobro programiranje. Morda ne bi bilo odveč, če bi analizirali dosedanje delo programiranj po delovnih enotah in ugotovili njihovo dosedanje učinkovitost. Po vsej verjetnosti bi bili koristnejši, če bi le-ti začeli delati na programiranju remontnih del. Skupaj z vodji vzdrževanja, naj bi izdelovali operativne plane remontov, na osnovi tega pa bi potem v tehničnih službah izdelali operativne mesečne plane in plane zasedenosti centralnih vzdrževalcev. Vsa ta dela bi morala biti časovno dosti zgodaj narejena, da bi tehnične službe imele možnost, da na osnovi plana zasedenosti centralnih vzdrževalcev lahko naredijo določene premike posameznih remontov. S takim načinom dela bi verjetno uspeli doseči pri izvajanju remontov, kljub pomanjkanju vzdrževalcev še boljše uspehe.

Odbor DSIT

Stane Torkar

Enodnevna ekskurzija

Društvo strojnih inženirjev in tehnikov organizira v sredo, 23. maja 1973, enodnevno ekskurzijo v Mehanotehniko — Izola. PROGRAM EKSKURZIJE IN NAVODILA:

— Odhod z Jesenic ob 6. uri zjutraj (avtobus bo ustavljal na avtobusnih postajah od Plavža navzdol, po dogovoru s prijavitelji).

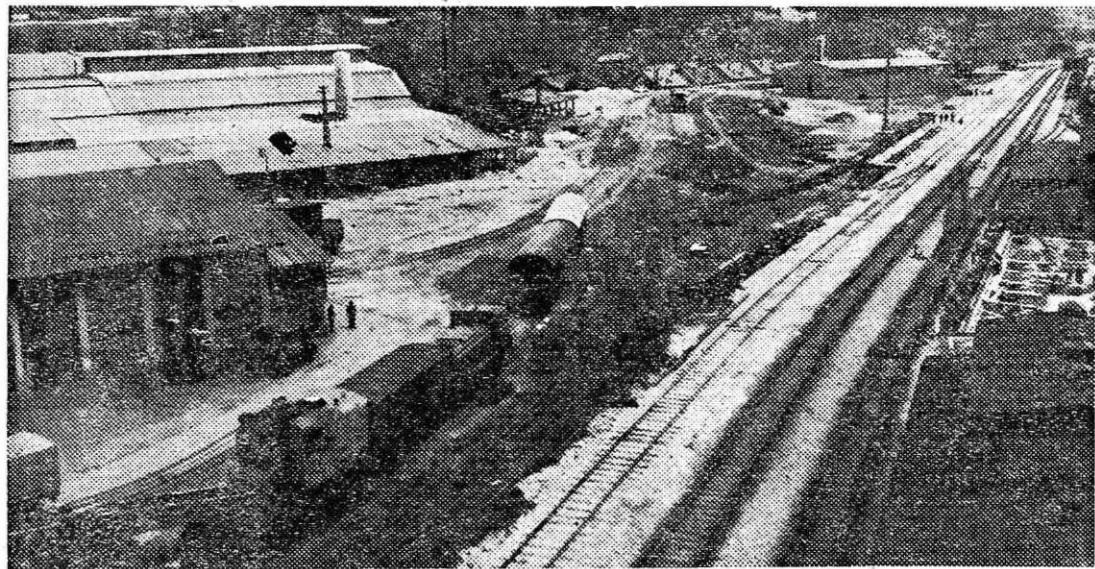
— Ogled Mehanotehnike.

— Po ogledu Mehanotehnike odmor in ogled mesta do povratka.

Potovanje bo organizirano s turističnim avtobusom. Cena prevoza znaša okrog 60,00 din. Za hrano in ostalo skrbi vsak sam.

— Prijave sprejema do vključno ponedeljka, 21. maja, dipl. inž. Janez Faletič — telefon 596.

Vabljeni vsi člani DIT. V slučaju prostih mest je možnost prijavit tudi svojce.

Staro se umika novemu. Na transportu grade nov tovorni kolodvor, ki bo imel šest vzporednih tirov. Odpadli bodo zaviti tiri okoli soko hale. Delo v železniškem transportu bo s tem izboljšano, postavljanje vagonov na razkladalna mesta pa hitreje.

Obvestila kolektivu • Obvestila kolektivu

Dežurna služba

	TELEFON v pisarni doma
SOBOTA, 19. maja	
JOŽE KOSIR, transport	451 84-022
NEDELJA, 20. maja	
inž. JANEZ KOMELJ, žičarna	524 81-583
PONEDELJEK, 21. maja	
inž. IVO ARZENŠEK, pom. gl. direktorja	401 500
TOREK, 22. maja	
BOGOMIL HOMOVEC, tehnični direktor	301 766
SREDA, 23. maja	
inž. LADO SKETA, plavž	240 81-413
ČETRTEK, 24. maja	
inž. STANISAV COP, talilnice	328 76-538
PETEK, 25. maja	
inž. MILOŠ PISCANEC, martinarna	441 81-402

Dežurna služba traja od datuma nastopa od 7. ure zjutraj do naslednjega dne do 7. ure. Kolikor dežurnega ni v pisarni ali doma, kličite glavnega vratarja na telefon 410. Morebitne spremembe dežurnih so razvidne iz obvestil, ki jih vsako soboto objavljamo na razpisanih deskah pri vseh vratarjih.

Tajništvo tehničnega in proizvodnega direktorja

Osební dohodek v mesecu aprilu

Čeprav je izplačilo za april že za nami in si je vsak posameznik že ustvaril »svojo« primerjavo v odnosu na marec, vseeno posredujemo nekaj značilnosti, ki se pojavljajo ob vsakomesečnem izplačilu.

Če primerjamo Železarno kot celoto, kaže osebni dohodek za april v odnosu na druge mesece zelo ustaljeno sliko, kar lahko zaključimo iz naslednje primerjave:

	št. plač. ur/os.	din/h	din/ osebo	% sredstev OD v fakt. realizaciji
januar	198.1	12.00	2.378	10.99
februar	177.0	12.47	2.207	10.28
marec	190.6	12.33	2.349	10.29
april	190.8	12.50	2.385	10.66
I-IV	189.5	12.31	2.328	10.55

Razlika 1.53 % ali 35 din v plus v primerjavi z mesecem marcem je tako malenkostna, da se dejansko lahko izgubi v primerjavah. Npr. skupni % učinka je le 0.55 višji, stimulacija za operat. program je enaka, število ur odstopa le za 0.2 ure. V pozitivnem smislu lahko vpliva le dejstvo, da so nadurni pribitki v aprilu, ko znaša obračunani čas 4 ure prek skrajšanega, znašali 484.955.— din, v marcu pa le 351.296 din in da se pojavlja delo na državni praznik, v vrednosti 115.930.— din, kar povečuje izplačilo v odnosu na marec.

Negativni vpliv je v tem, da se v aprilu pojavlja za 147.060 dinarjev manj angažiranih sobot za dopuste.

Primerjanje posameznih obratov da razumljivo drugačno sliko. Medtem, ko je povprečni OD Železarne 36 din/osebo višji, je pri obratih 17 takšnih, kjer znaša os. dohodek od 6 do 338 din več kot v marcu, 10 obratov pa je ustvarilo od 17 do 197 din nižji OD. Osnovni vzroki razlik pa so predvsem delovni čas, bistvena sprememba v učinkih in za dopuste vštete sobote.

Z izplačilom za april dosegamo od začetka leta povprečni OD v višini 2328 din na osebo, kar je že 1.2 % nad planom. Kot pozitivno dejstvo ali »opravičilo«, za sicer malenkostno prebijanje pa lahko smatramo tudi rahlo povečevanje produktivnosti, ki se trenutno giblje pribl. 2.5 % nad lanskim letom. Ker so tako odbor za dohodek in nagrajevanje kot komisije za nagrajevanje v delovnih enotah seznanjene s podrobnimi rezultati, tudi vsak posameznik lahko preko del. skupine ali na obratovodstvu dobi podrobnejše informacije o svojem obratu.

SM

Obvestilo!

Obveščamo vse člane kolektiva železarne Jesenice, da velja po sklepu sveta obratne ambulantne ZJ z dne 9.5.1973 — od dne 10.5.1973 dalje nov delovni čas v ordinacijah kurativnih ambulant in v zobnih ordinacijah Obratne ambulant in to od ponedeljka do vključno petka od 6. ure zjutraj do 20.30 zvečer, ob sobotah pa od 6. ure zjutraj do 13.30 popoldne.

Zdravniki in zobozdravniki bodo delali neprekinjeno dopoldne in popoldne od ponedeljka do vključno petka, ob sobotah pa le v dopoldanskem času, kot je že zgoraj povedano.

Naprošamo paciente, da v dneh od ponedeljka do vključno petka, po 20.30 zvečer, iščejo zdravniško pomoč pri dežurnih zdravnikih Zdravstvenega doma Jesenice, prav tako pa ob sobotah v popoldanskem in nočnem času.

Z uvedbo novega delovnega časa v obratni ambulantni železarne Jesenice, je prilagojena zdravstvena pomoč vsem obolelim in poškodovanim delavcem ZJ neprekinjeno od ranega jutra do 20.30 zvečer, razen ob sobotah.

Soc. zdravstvena služba
Železarne Jesenice

Mladi o sebi, svojih problemih, nalogah in perspektivah

Pohod delavske mladine po partizanskih poteh v Završnico — Osrednje slavje mladih obeh občin

V okviru meseca mladosti in praznovanja rojstnega dne maršala Tita bo v soboto, 26. maja, pohod delavske mladine po partizanskih poteh. Pohoda se bodo udeležili mladi iz delovnih kolektivov jeseniške in radovljiške občine. Pokrovitelj pohoda po partizanskih poteh in srečanja delavske mladine, ki bo odslej tradicionalno, je tovarniška konferenca ZM železarne Jesenice.

Udeleženci bodo krenili po treh poteh in bodo nosili imena nekdanjih partizanskih odredov. Pohoda se bodo poleg mladih iz delovnih kolektivov udeležili še nekdanji borci NOV, rezervni oficirji in lovci. Odredi bodo obiskali vsa spominska obeležja NOB na začrtanih poteh.

Pred spomenikom prvega sekretarja SKOJA Dragoljuba Milovanovića, bo ob 12.30 zbor udeležencev. Za vse udeležence bodo pripadniki JLA pripravili enolončnico in osvežilno pijačo. Pričakujemo, da bo na pohodu in v Završnici sodelovalo okoli 500 mladih iz delovnih kolektivov obeh občin.

Popoldan bo kratek enourni kulturni program in razna tekmovanja med udeleženci pohoda. Ta dan bo tudi otvoritev prve trim steze v Završnici.

Tovarniška konferenca ZM železarne Jesenice bo ob tej priložnosti skupno s taborniki razstavila šotore, ki jih je kupila za mladinski turizem. To bo 25 šotorov raznih tipov, katere si bodo vsi zaposleni v železarni za minimalno odškodnino lahko čez poletje sposojali.

Udeleženci slavlja bodo lahko osvojili tudi posebne značke TRIM. Od 18. ure dalje bodo vozili posebni avtobusi udeležence iz Završnice na Jesenice. Mladi iz delovnih kolektivov posebno pa iz Železarne, udeležite se pohoda in slavlja v čimvečjem številu. Ker je zaradi prehrane potrebno imeti točno število udeležencev prosimo, da se preko svojih predsednikov oziroma referentov prijavite na občinski ali na tovarniško konferenco ZMS.

Spominski pohodi delavske mladine 26. maja 1973

I. GORENJSKI ODRED

Ob 7. uri zborna mesto pri spomeniku NOB na Javorniku.

SMER POHODA:

Osnovna šola Koroška Bela — Valvasorjev dom — Završnica (med pohodom postanek pri osmih spominskih obeležjih);

II. JESENISKO BOHINJSKI ODRED

Ob 8. uri zborna mesto pri spomeniku NOB na Javorniku.

SMER POHODA:

Osnovna šola Koroška Bela — Valvasorjev dom — Završnica (med pohodom postanek pri osmih spominskih obeležjih);

III. KOKRSKI ODRED

Sodelujejo mladi iz železarne Jesenice in mladi iz delovnih kolektivov radovljiške občine.

Ob 7. uri zborna mesto pred Delavskim domom pri Jelenu na Jesenicah.

SMER POHODA:

Potoki — Moste — Breznica — Doslovce — Titova vas — Zirovniška, Zabreška in Smolniška planina — Završnica.

Na poti se bo odred ustavil ob vseh spominskih obeležjih.

Pohode posameznih odredov bodo spremljali borci NOB — lovci in planinci.

Mladina iz radovljiških delovnih organizacij se pripelje z avtobusi do Vrbe, kjer krenejo na pot do grobišča NOB na Breznici. Tu se priključijo ostalim udeležencem Kokrskega odreda.

Tekmovanje pevcev amaterjev

V počastitev dneva mladosti in rojstnega dne maršala Tita, konferenca ZMS — Železarne.

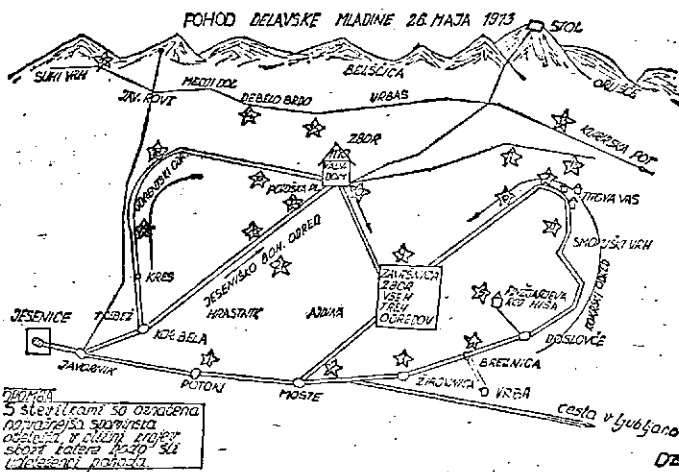
priredi dne 20. maja ob 19.30 v delavskem domu na Jesenicah (pri Jelenu)

TEKMOVANJE PEVCEV AMATERJEV

(pesmi iz Bosne, Črne Gore, Hrvatske, Makedonije in Srbije)

Po tekmovanju in podelitvi nagrad bo MLADINSKI PLES — narodna kola in plesi.

VLJUDNO VABLJENI!

Skica pohoda delavske mladine 26. maja

III. srečanje mladih železarjev

Jutri, v soboto 19. maja ob 6. uri zjutraj bosta dva aktivna na III. srečanju mladih železarjev, ki bo tokrat na Ravnah na Koroškem, odpeljala jeseniške udeležence. Mlade železarje iz Jesenic, Stor in Raven bo ob 9. uri sprejel in pozdravil direktor železarne Ravne tov. Fale. Zatem si bodo ogledali obrate železarne Ravne, raziskovalni oddelki in knjižnico.

Popoldan bo ogled Kotelj in Prežihovine, nato pa bodo zanimiva tekmovanja na TRIM stezi. Tekmovanju bo sledilo srečanje na kulturno zabavnem področju, za tem pa bodo gostitelji poskrbeli za ples.

Seja predsedstva občinske konference ZMS Jesenice

V ponedeljek 14. maja je bila seja prdesedstva OK ZMS Jesenice, na kateri so člani razpravljali o pripravi na delovno akcijo KOZJANSKO '73. V prvo izmeno, ki bo trajala od 19. maja do 9. junija, gredo namreč trije mladinci iz delovnih organizacij, v četrto izmeno pa pet iz srednjih šol, katerim se bo čas trajanja delovne akcije štel kot opravljena obvezna praksa.

Člani predsedstva so soglašali s tem, da se že sedaj začne z evidentiranjem možnih kandidatov, da bi lažje izbrali res tiste kandidate, ki bi bili najbolj primerni. Delovna akcija namreč ni namenjena samo graditvi sedem kilometrov dolgi cesti, temveč tudi izobraževanju mladih in njihovem usposabljanju, da bi bili naslednja leta sposobni voditi delovne akcije manjšega ali večjega značaja.

Na seji so člani predsedstva razpravljali še o prireditvah v mesecu maju, ter sprejeli konkretne zadolžitve. Sprejeli so tudi sklep, da se letošnje leto ne podeli petih priznanj za najboljše aktivne ali društva, ker je opazno, da so bili mladi v teh aktivih in društvih vse premalo aktivni.

Tudi letos bo okoli 400 pionirjev sprejetih v ZM, zato je bil sprejet sklep, da člani predsedstva pripravijo za te člane predavanja o mladinski organizaciji, njenem delu in nalogah. Že nekaj let se namreč opaža, da so bili pionirji sprejeti v ZM le formalno, ne da bi bili poprej dovolj seznanjeni z delom mladinske organizacije in z možnostmi vključevanja v delo v ZMS.

Konferenca ZMS v valjarni žice

Ob koncu aprila so mladi v valjarni žice ob zadovoljivi udeležbi izvedli letno konferenco. Navzoča sta bila tudi predsednik sindikata Franci Divjak in obratovodja Zdravko Črv. Po živahni razpravi o nalogah in problemih mladih v obratu ter o pripravi na praznovanje dneva mladosti, so izvolili predsedstvo mladinskega aktiva.

Za predsednika so ponovno izvolili Nikola Arbanasa, za tajnika Marjana Bratkovića, za blagajnika Ferida Zukića, referenta za kulturo Mirana Bregarja, referenta za šport Antona Volčinića, za člana predsedstva pa še Francija Berusa in Cirila Struna.

A. N.

Baklada mladosti na predvečer rojstnega dneva tovariša TITA

Tudi letos bomo na predvečer dneva mladosti in rojstnega dneva tovariša Tita imeli baklado, v kateri bo sodelovalo 400 mladih iz osnovnih in srednjih šol ter delovnih organizacij.

Letos se bodo v bakladi predstavili tudi člani raznih klubov športnega društva Jesenice, mladi iz TVD Partizan in taborniki. V bakladi bodo sodelovali tudi pripadniki JLA in teritorialne obrambe iz jeseniške železarne. Povorka bo formirana iz 14 ešalonov, v vsakem pa bo okoli 50 mladih. Mladi bodo nosili pramena, razne rekvizite in 300 bakelj. Poleg teh bodo v bakladi sodelovale tudi tri godbe, in sicer iz Jesenic, Gorij in Lesc.

Organizatorji predvidevajo, da bo za gorjansko godbo, ki bo oblečena v narodne noše, šlo še 50 narodnih noš.

Baklada bo krenila ob 20. uri izpred bolnice na Plavžu proti gimnaziji oziroma gledališču Tone Cufar, kjer bodo taborniki zakurili taborni ogenj, mladi člani amaterskega gledališča Tone Cufar pa se bodo predstavili s skupno recitacijo. Pri kulturnem programu bodo sodelovale vse tri godbe na pihala, ter mladinski pevski zbor Blaž Arnič iz gimnazije.

Mladinci in mladinke, Jeseničani in okoličani — oglejte si to baklado mladosti in kulturni program pred gimnazijo.

Mladi iz TOZD hladna predelava so tekmovali

V soboto, 12. maja, so se mladi iz TOZD hladna predelava pomerili v kegljanju na asfaltu. Ker je bilo predsedstvo ZM TOZD hladna predelava mnenja, da bomo le s konkretnimi akcijami poživili mladinsko dejavnost, so se v športni komisiji odločili za več tekmovanj. Tako je bilo tokrat na sporedu kegljanje na asfaltu, ki je imelo med drugim tudi namen medsebojnega zblizevanja mladih iz TOZD, sodi pa v okvir praznovanja meseca mladosti.

REZULTATI:

Posamežno: 1. Milan Markovič (jeklovlek) 211 kegljev, 2. Zvone Gašperin (jeklovlek) 211, 3. Maks Sotlar (jeklovlek) 205, 4. Ivan Herman (HVZ) 204, 5. Martin Jan (HVZ) 201;

ekipno: 1. jeklovlek 627 kegljev (Markovič, Gašperin, Sotlar), 2. HVZ 602 keglja (Jan, Herman, Vilman), 3. elektrodni 532 kegljev (Legat, Rovar, Pagon), 4. profilarna 495 kegljev, 5. žebljarna 174 kegljev (z eno samo tekmovalko).

Najmnožičnejše je bil udeležen obrat HVZ, z dobro udeležbo pa so se izkazali tudi mladi iz jeklovleka in elektroodnega obrata. Žal ni bilo udeležencev iz žebeljarne, malo pa jih je bilo tudi iz profilarne. Predsedstvo ZM TOZD hladna predelava se zaveda, da sta ta dva aktivna najbolj šibka, kar se odraža tudi pri udeležbi na takih tekmovanjih. Z organizacijo so bili udeleženci, kot tudi predstavniki ZM TOZD zadovoljni, čeprav so imeli nekaj pripomb, kar pa ni čudno glede na šele začeto delo.

Sekcija PD Jesenice pri TK ZMS, v Železarni

Na pobudo tovarniške konference ZMS v Železarni, so se mladi planinci in člani športne komisije dogovorili o ustanovitvi planinske sekcije v Železarni. Ker je v podjetju veliko mladih, so bili mnjenja, da bi bila planinska sekcija primerna oblika za delovanje mladih, predvsem tistih, ki še niso vključeni v PD Jesenice. Namen delovanja sekcije naj bi bil, da mladim popestri njihovo vsakdanje enolično življenje in jih popelje v naravo.

V svojem programu bo sekcija pripravila več izletov v planinski svet, organizirali bodo razna predavanja z barvnimi diapozitivi, razna poučna predavanja o nevarnostih v gorah, ter o varstvu okolja. Tako bi mladim skušali približati lepoto naših in tujih gor.

Upamo, da bo mladina v naši Železarni prislusnila pobudi TK ZMS in se v čim večjem številu odzvala temu povabilu.

Vsi zainteresirani se lahko prijavijo vsako dopoldne na telefon 218.

Podrobnejše informacije bodo zainteresirani dobili na ustanovnem sestanku, ki bo dne 4. junija. Na ustanovnem sestanku bodo dobili legitimacije Planinskega društva vsi tisti, ki še niso člani in želijo postati.

PREDČASNO ODHAJANJE ...

(Nadalj. z 2. str.)
(ukor) slabše rezultate od privatne graje (na štiri oči). (O učinkih pohvale in kazni so vodje delovnih skupin več izvedeli v 1. skriptah).

2. Zavedati se moramo, da je odsotnost bolj reakcija kot navada (čeprav deloma tudi to), zato morajo zlasti vodje in delovne skupine interno in poglavljenoreševati te probleme.

3. Če bi se že odločili za objavljanje, potem bi morali nujno objavljati vse vrste neopravičene odsotnosti, in ne le predčasne izhode.

4. In na koncu: če se odločimo za javno objavljanje, moramo imeti garancijo o enaki metodi in registraciji odsotnosti za vse zaposlene. Dokler ti pogoji ne bodo izpolnjeni, dotlej je po mojem mnenju javno objavljanje neustrezno.

Franc BELČIČ, dipl. psih.

Samoupravni organi v preteklem tednu

14. seja odbora za osnovna sredstva

Predsednik odbora za osnovna sredstva dipl. inž. Jaka Soklič, je sklical 14. sejo odbora v torek, 8. maja 1973, in za dnevni red predlagal odobritev predlaganih projektov ter likvidacijo osnovnih sredstev.

Odobrili so tele projekte: zamenjavo sita za sejanje vročega sintra v aglomeraciji, nabavo naprave za luknjanje hladno oblikovanih profilov, povečanje sredstev za nabavo obdelovalnih strojev za strojno vzdrževanje zaradi podražitve teh strojev, nabavo žage za RTA, nabavo trgalnega stroja za OTK, nabavo črpalke za kisik in pulmometer za za gasilce in obnovo kotlovnice v samskem domu na Plavžu. Nadalje so odobrili popravilo plinovoda plavža II. in popravilo zavarovanja obrežja Save. Odobrili so prekoračitev sredstev za ureditev lakirnice v profilarni, nabavo garderobnih omar v valjarni Bela, popravilo škarij Bronks za razrez trakov, nabavo vlačilca s polprikolico za transport, nabavo transformatorja 1000 KVA za strojno energet-

ske obrate, nabavo črpalke za hladilno vodo v plinski in vodni energiji. Odobrili so, da Železarna sodeluje pri popravilu obratne ambulante s 50 odstotki predvidenega zneska. Odobrili so popravilo priključkov vročevodnega omrežja, nabavo rezervoarja za butan propan in pretakališče. Za popotrebe strojnega vzdrževanja so odobrili nabavo delovnih miz in strojne žage, odobrili so popravilo lope ob ozkotirni kurilnici.

Odobrili so likvidacijo osnovnih sredstev po seznamu tehničnih služb s tem, da so predložili odboru za poslovno politiko, da sedanjo vrednost likvidiranih osnovnih sredstev, ki se ne morejo kriti z odprodajo ali starim železom krije iz doseženega dohodka.

26. seja odbora za življenjske pogoje in rekreacijo

Predsednik odbora za življenjske pogoje in rekreacijo Janez Kavčič je sklical 26. sejo odbora v torek, 8. maja 1973. Seja je bila predvsem namenjena informaciji o sestankih delovnih skupin v zvezi z javno razpravo o predlogu delitve sredstev sklada skupne porabe za rekreacijo in športno ter kulturno dejavnost in pa osnutkom pogodb, ki naj bi jo sklenila Železarna kot pokrovitelj in hokejski klub ter Železarna in posamezni igralci hokejskega kluba, ki so zaposleni v Železarni.

Glede razprave predloga o delitvi sredstev sklada skupne porabe so ugotovili, da razprava ni bila povsem zadovoljliva, zlasti so se zamerili tistim delovnim skupinam, ki so v tem času sklicale sestanke pa niso poleg drugih vprašanj obravnavale omenjenega pred-

loga. Kljub temu so sklenili, da bodo delavskemu svetu Železarne na seji, ki bo v soboto, 19. maja 1973, predložili delitev sklada v potrditev s tem, da se skupna vsota za nekoliko zviša in zaokroži na 1.400.000 dinarjev. Glede predvidenih izredno plačanih dopustov pa se predlog nič ne spremeni.

Z osnutki pogodb med Železarno na eni strani in hokejskim klubom na drugi strani ter posameznimi igralci so se strinjali sicer z nekaterimi pripombami in sklenili, da bodo o tem seznanili delavski svet Železarne na prvi naslednji seji.

V nadaljevanju seje so rešili še nekaj prošenj zlasti za izredno plačane dopuste, ki so jih naši delavci rabili zaradi sodelovanja v lokalni Titovi štafeti.

34. seja odbora za dohodek in nagrajevanje

Na 34. seji odbora za dohodek in nagrajevanje, ki jo je predsednik odbora Ludvik Kežar sklical v četrtek, 10. maja 1973 so obravnavali naslednja vprašanja:

1. Pregledali so sklepe prejšnje seje in v zvezi z analizo doseganja premij v valjarni žice sklenili, da se morajo osnove za izračun premij v tem obratu zaostriiti na rezultate med letom 1971 in 1972. Glede delovne enote transport pa so sklenili, da se še nadalje nagrajuje po sprejeti spremembi, to je odvisno od povprečja obratov, vendar je

treba v določenem času poiskati nov kriterij za merila nagrajevanja te delovne enote. Sklenili so, da je sklep le začasen, ob analizi polletja pa je treba odboru posredovati prve rezultate.

2. Vzeli so na znanje poročilo sektorja za ekonomiko in organizacijo o najvišjem osebnem dohodku za marec in april in sklenili, da se

skladno s samoupravnim sporazumom deponira v blagajni 829,89 dinarjev.

3. Obravnavali so oblikovanje osebnih dohodkov v aprilu in sklenili, da se izplača celotna oblikovana masa, ker so osebni dohodki skladni z doseženimi rezultati poslovanja. Obenem so potrdili predlagane korekcije za izvrševanje operativnega programa in tako odobrili elektro jeklarni 80 % manjkajoče proizvodnje zaradi zahtevnejših kvalitiet, odbiti pa je treba valjarni Bela 1334 ton in valjarni 2400 139 ton proizvodnje, ki se računa za osebni dohodek. Poleg tega so sklenili, da je treba ob polletju analizirati možnost vpliva števila ur pri

obratih, ki so vezani na povprečje železarne.

4. Vzeli so na znanje informacijo o vsklajevanju osebnih dohodkov s splošnimi ekonomskimi gibanji in ugotovili, da je višina osebnega dohodka v realnih mejah doseženih rezultatov. Sklenili so, da zaradi tega odbor ne bo spreminjal osnov, ob polletju pa se ponovno pripravi takšna analiza.

5. Obravnavali so poslovni rezultat za I. četrtletje letošnjega leta in sprejeli pozitivne ocene dosežkov tega četrtletja. Menili so, da je treba tudi v naslednjih obdobjih obdržati isto dinamiko proizvodnje in realizacije.

6. Ker od 1. aprila veljajo za skupne službe nove osebne ocene, so se strinjali, da glavni direktor obdrži isti stimulacijski dodatek.

7. Pred zaključkom seje pa so rešili še nekaj tekočih zadev in vzeli na znanje še nekaj informacij.

Rubrika za vas

V glasilu Železar je bil dne 27. maja 1973 objavljen članek KM pod naslovom KORISCENJE LETNEGA DOPUSTA V VALJARNI ŽICE.

Da bi bil odgovor jasnejši, navajam najprej nekaj stvari, ki so za normalno delo neobhodno potrebne. V valjarni žice je kontinuirna proizvodnja oziroma tekoči trak, zato je planirana odsotnost neobhodno potrebna. Če je pomanjkanje delavcev preko določenega minimuma, obrat ne more delati, če pa dela, so pa zastoji večji. Na preveliko odsotnost pa lahko vpliva, če je preveč delavcev na dopustu in bolezenska odsotnost. Vsi v tovarni vemo, da je v času dopustov tudi bolezenska odsotnost večja in da je velika odsotnost kriva za nižjo proizvodnjo v poletnih mesecih in nižje osebne dohodke.

Res je kot navaja pisec, da je prihajalo v valjarni žice do pogostih zastojev zaradi okvare peči in motorjev za progo 320 Ø. Takrat obratovodstvo ni imelo druge možnosti kot da delavci, ki imajo redni dopust tega koristijo, ostali, ki dopusta nimajo, pa se razporedijo na delo pri čiščenju, ali v drugi obrat. Vendar pri tem pisec članka ni bil nikoli prizadet, ker odprema, kjer je zaposlen, ni bila nikoli ustavljena. Pisec nadalje navaja kako je koristil letni dopust lani, vendar ga je na deset delov razdrobil na lastno željo, ker mu je to zaradi zaposlitve žene tako ustrezalo. Zato je slika drugačna za nekaj let nazaj, ko ni imel zaposlene žene, ko je dopust koristil največ petkrat in to vedno v najlepših mesecih od maja do septembra. Seveda na škodo svojih sodelavcev, ki so morali na dopust zgodaj spomladi ali pozno jeseni in pozimi, ker 896 dni dopusta, kolikor ga ima dnina, ni možno izkoristiti v petih mesecih. Vsakemu, ki dela v Železarni pa je lažje jasno, da niso tisti srečnejši, ki v valjarni žice dobijo 10 dni dopusta zgolj zaradi tega, ker so se prijavili na morje, temveč vsi, saj drugače delavec ne more dobiti regresa.

Pri tem tudi ni bilo nikoli nikakršnih zapletov, ker se delavci na posameznih progah že sami dogovorijo kako se bodo zvrstili za regres, kot temu pravimo, saj vedo, da gre na dopust lahko eden ali dva hkrati. Seveda je tudi jasno, da tu ne gre za barantanje z dopustom kot navaja pisec, temveč zato, kako bi zadovoljili delavce, da bi svoj dopust izkoristili po želji in da bi zaradi tega ne bila ovirana proizvodnja, ki ni važna samo za nas valjavce, temveč za vso Železarno. Zato moramo pri delitvi dopusta to vedno upoštevati, ko nam pri utesnjuje roke. Če bi se pa vedno ozirali samo na želje posameznikov bi pa naših planskih nalog nikoli ne izpolnili.

Se pojasnilo glede dopustov asistentov oziroma dopustov od delovodij navzgor. V valjarni žice dela osem vodilnih delavcev po sistemu 4 + 1, en vodilni pa je kot rezerva. Zato je trditve, da lahko jemljemo dopust kot ga želimo zelo nepremišljena, saj je jasno če zbolí eden, drugi ne more dobiti dopusta. Če je slučaj nanesel tako, da je bila odsotnost večja, smo ostali delali po 12 ur ali na proste dni. Zaradi okvar pa smo bili mi ravno tako prizadeti, saj je za vodenje tistih, ki so ostali na delu ostal vedno le eden (delovodja ali asistent).

Na koncu še to kar navaja pisec namreč, da se po statutu dopust sme deliti na največ dva dela, seveda tako, da eno polovico diktira podjetje, drugo polovico pa delavec. Vendar pa to večini pri nas zaposlenih ne ustreza, saj rabijo dopust večkrat v letu in ne le dvakrat.

Ludvik Knafelj
asistent valjarne žice

Sestanki delovnih skupin

POJASNILO:

Na vseh sestankih delovnih skupin so razen o naštetih problemih razpravljali tudi o osnutku temeljnega samoupravnega sporazuma. Istočasno so se strinjali tudi s predlaganimi kandidati za podpis samoupravnega sporazuma. Samo o osnutku temeljnega samoupravnega sporazuma ter o kandidatih za podpis sporazuma pa so razpravljali še na sestankih naslednjih delovnih skupin: ETE — MUSIČ in ZUPAN ter POKLUKAR na oddelku elektro energija. Na STROJNEM VZDRŽEVANJU delovna skupina v žebljarni, v TOZD hladna predelava pa delovna skupina vlačilnice in luščilnice v jeklovleku ter delovna skupina Mikula v zavijalnici v žebljarni. V TOZD talilnice so samo o temeljnem samoupravnem sporazumu razpravljali na sestanku delovne skupine Beznik v martinarni in delovna skupina Celarec pri pečeh, v šamotarni.

TOZD TALILNICE

PLAVŽ — Delovna skupina Jekler na aglomeraciji je na sestanku 27. aprila med drugim razpravljala tudi o nagrajevanju. Zanimajo jih zakaj osebni dohodki ob izpolnjenih planskih nalogah niso bili večji kot v prejšnjih mesecih. Brisalci na trakovih niso nameščeni in imajo zato več fizičnega dela. Tudi voda za umivanje v kopalnicah ni topla. Vprašujejo kaj je s beneficiranim delovnim stažem, oziroma za katera delovna mesta bo odobren.

MARTINARNA — Delovna skupina Bauman je imela sestanko 26. aprila in 3. maja. Razpravljali so o nagrajevanju. Seznanjeni so bili z načinom zajemanja dnevnih podatkov.

Delovna skupina Benedičič je kritično ocenila kakovost starega železa, ker imajo precej težav pri razrezu, zlasti na nočni izmeni in zaradi pomanjkanja delavcev.

LIVARNA — Delovna skupina Podobnik v jeklovilarni je na sestanku 20. aprila kritično razpravljala o tem, ker nimajo plavžnega plina za sušilno peč. Menijo pa, da je za sedanji tehnološki postopek potreben. Vprašujejo, če je morda plavžni plin nevaren samo v jeklovilarni, za druge uporabnike pa ne. Sedanje ogrevanje sušilne peči je samo izhod v sili, zato želijo odgovor ustrezne službe in čimprejšnjo rešitev tega problema.

TOZD VALJARNE

JAVORNIK I — Delovni skupini Zupan in Udir v adjustaži sta se sestali 19. aprila. Med drugim so na sestanku razpravljali o koriščenju letnega dopusta ter o izpolnjevanju planskih nalog v aprilu.

VALJARNA 2400 — Delovni skupini Mirtič je bila na sestanku 22. aprila posredovana proizvodna problematika. Govorili so o zastojih ter o naročilih. Zaradi remonta je plan za mesec april večji, plečevino pa bodo normalno tehtali. Ob koncu sestanka je bilo postavljeno vprašanje glede plačilne skupine za delovno mesto kartonerke. Za nekatera delovna mesta so popravki hitreje izvedeni in zato vprašujejo, kako je z ocenjevanjem tega delovnega mesta.

VALJARNA BELA — Delovna skupina Perne je na sestanku 10. maja razpravljala o proizvodnih stroških v obratu in oddelkih. Vsak mesec bodo posredovali analizo stroškov po stroškovnih mestih tudi ostalim članom kolektiva.

ADJUSTAŽA STEKL JAVORNIK — Delovna skupina Dremelj-Svetina je imela sestanko 4. maja. Tovariš Lenardič je pohvalil kolektiv za dosežene rezultate v aprilu in prisotne seznanil z nalogami v maju. Ravnalci so bili obveščeni glede novega načina obračunavanja norm, postavljeno pa je bilo vprašanje glede popravka skupine za ravnalne stroje. Isto vprašanje so postavile prebiralke, ker so delovni pogoji spremenjeni s poudarkom na škajo — okujino in težo. Omenjeno problematiko bodo posredovali komisiji za medsebojne odnose in nagrajevanje. Skupina je bila za tem informirana še o obisku delavcev tovarne Lifan iz Stare Pazove, nato pa so poslušali še informacijo o letovanju v počitniškem domu v Crikvenici in Biogradu n/m.

BLUMING — Delovna skupina Jordan je na sestanku 28. aprila obravnavala vprašanje razreza blumov. Težave nastajajo na prevlačniku in zato menijo, da je treba pospešiti hitrost potisnega stroja. Vodstvo strojnega vzdrževanja naj za njihovo izmeno dodeli še enega ključavničarja, da bi tako imeli manj zastojev.

ADJUSTAŽA BLUMING — Delovni skupini Lazar in Podlipnik sta se sestali 12. aprila. Na obeh sestankih so razpravljali o proizvodni problematiki za mesec april. V oddelku so imeli dve poškodbi, zato znova opozarjajo na uporabo zaščitnih sredstev. Več pozornosti bo treba posvetiti mlajšim delavcem.

POVRŠINSKA OBDELAVA — Na sestanku delovne skupine Korbar 12. aprila so ugotovili, da je bil plan v marcu izpolnjen s 108 %. Posredovana je bila še informacija o planu za april ter o odpravi za valjarno žice. Pri izpolnjevanju plana odprave izdelkov bodo težave za valjarno 2400 zaradi remonta. Zavzemali so se za boljše dosežke pri izpolnitvi ter za polno koriščenje delovnega časa in vzdrževanje strojnih naprav.

TOZD VZDRŽEVANJE, ENERGIJA IN TRANSPORT

STROJNE DELAVNICE — Delovna skupina na pripravi dela — GEORGE je imela sestanko 19. aprila. Razpravljali so o normah.

GRADENO VZDRŽEVANJE — Delovna skupina na Javorniku je imela sestanko 2. aprila. Seznanjeni so bili s poslovanjem Železarne v minulem letu. Nadalje so bili seznanjeni s programom del za leto 1973. Pripominjajo, da so stavbe in strehe neustrezno vzdrževane in da bo treba več sredstev nameniti za njihovo vzdrževanje. Vprašujejo, če je treba delavcem zunanjih podjetij brez predhodnih dogovorov pomagati pri delih, za katera zunanja podjetja nimajo na razpolago strokovnih delavcev in orodja. Sklicujejo se na to, da v kolikor dela ne bodo pravočasno opravljena, bo podaljšan remont. Zaradi pomanjkanja delavcev za dela, ki jih morajo opraviti, presegajo predvidene roke.

VEN — HVZ — Delovna skupina Ravnikar je bila na sestanku 11. aprila in ni imela posebnih pripomb k zaključnem računu.

TRANSPORT — 19. in 20. aprila sta se sestali delovni skupini v kurilnici in promet — vleka. Inž. Čop je na sestanku delovno skupino promet — vleka obširneje seznanil s problematiko prevoza šaržev v tekočem stanju. V nadaljevanju sestanka je bilo predlagano, naj bi barako, kjer so nastajeni premikači, odstranili, da bi tako ublažili lok tira, ker pri prevozu šaržev nastajajo veliki sunki. Pogovarjali so se še o disciplini, čiščenju lokomotiv ter o predčasnem zupuščenju lokomotiv. Omenjali so tudi nekatere odseke, kjer bi morali zamenjati tire.

Na sestanku delovne skupine v kurilnici so razpravljali o uporabi zaščitnih sredstev. Inž. Malenšek je posredoval pojasnilo o novem načinu nagrajevanja — premija 917. Delovna skupina se je strinjala z enotnim sistemom osebnih dohodkov na transportu. Ob koncu sestanka je bilo rečeno, da z dvigali v kurilnici in v vozovni delavnici lahko upravljajo ključavničarji in mehaniki. Ustrezno poročilo o tem je posredoval inž. Malenšek.

PLINSKA IN VODNA ENERGIJA — 24. in 30. aprila sta se sestali delovni skupini Zupanc in Repinc. Delovna skupina Zupanc je bila seznanjena s poslovnim poročilom za leto 1972. Posredovana je bila še informacija o izgradnji nove hladne valjarne. Prisotni so menili, da naj bi potrebne energetske naprave nabavili pri solidnih in priznanih podjetjih. Ob koncu sestanka so omenili še stanovanjsko problematiko. Delovna skupina Repinc je imela pripombe ker na otežkočenih delih ni priznan dodatek. Za nekatera delovna mesta bi morali priznati tudi beneficirano delovno dobo. Omenjeno je bilo tudi vprašanje garderob v PIV.

STROJNE DELAVNICE — 25. aprila je imela sestanek delovna skupina Markun v strugarni. Posredovana je bila informacija o zaključnem računu za leto 1972. Tov. Juran vprašuje zakaj so strojne delavnice med zadnjimi glede osebnih dohodkov v primerjavi z drugimi oddelki na vzdrževanju. Sodelavec Bregant predlaga naj bi vsak mesec na na oglasni deski objavili doseženo poprečje norm po oddelkih v strojnih delavnicah. Delovna skupina Jakopič — materialne službe je imela sestanko 20. aprila. Med drugim so razpravljali tudi o medsebojni povezavi, da bi tako izboljšali posluževanje strojnih delavnic in ostalih obratov z materialom. Sprejeli so še sklep, da pri vsakem napredovanju iz vrst delavcev v materialni službi razpravlja delovna skupina.

STROJNO VZDRŽEVANJE JEKLARNE — Delovna skupina Čimelj — Razinger je na sestanku 24. aprila analizirala poškodbo vajenca Osmana Džafiča v elektro jeklarni. Se posebej so opozorili na upoštevanje pravilnika HTV. Strojni ključavničar Franc Smolej je razpravljala o nagrajevanju. Predlagano je bilo, naj bi vsi ključavničarji imeli deveto skupino, da bi se izenačili z drugim elektrifikarjem in prvimi ključavničarji elektro jeklarne. Skupina meni, da bi bil tak premik tudi realen.

STROJNO VZDRŽEVANJE — Delovna skupina v odelku hidravlike in pnevmatike je imela sestanko 21. aprila. Zaradi različnih razlag o beneficiranem delovnem stažu, delovna skupina prosi vodstvo vzdrževanja za seznam vseh tistih, ki so upravičeni do beneficiranega delovnega staža v strojnem vzdrževanju. Pripombe so imeli tudi glede malic v kantinah, ki včasih glede kvalitete ne ustrezajo in so tudi predrage.

KONSTRUKCIJSKA DELAVNICA — 26. aprila je imela sestanek delovna skupina Gartner-Siler. Vodja delovne skupine tov. Ažman je opozoril na red in disciplino v delavnici ter na polno izkoriščenje delovnega časa. Zaskrbljeni so zaradi delovne sile, ker starejši odhajajo v pokoj, mlajših perspektivnih delavcev pa ni. Glede problematike z ozirom na delovno silo je nekaj misli dodal še obratovodja inž. Soklič.

STROJNO VZDRŽEVANJE — BELA — 23. in 26. aprila so se sestale delovne skupine Kastelec, Ažman in Rozman. Delovna skupina Kastelec opozarja na ureditev zračanja v delavnici. Potrebujemo tudi stiskalnice. Zaradi večjega števila vzdrževalcev so garderobe pretesne. Namesto zaščitne poltanene obleke naj bi dobili dve delovni pralni obleki, ki je vzdrževalcem bolj potrebna.

Delovna skupina Rozman vprašuje kaj je z drugim mazilnim ključavničarjem na blumingu in šteklu. Delovno mesto že pol drugo leto ni zasedeno. Razpravljali so tudi o delovnih oblekah.

Delovna skupina Ažman je bila seznanjena z mehanskimi zastoji v januarju, februarju in marcu. Z večjo prizadevnostjo dežurnih ključavničarjev bi zastoj lahko zmanjšali. Ob koncu sestanka so razpravljali o disciplinskem prekršku sodelavca Marjana Pogačarja.

ELEKTRO ENERGIJA — 8. maja je imela sestanek delovna skupina Nikolič-Kalan. Predlagali so ponovno ocenitev oziroma kategorizacijo delovnih mest strojnik-stikalničar HE Zasip, HE Gorje, HE Vintgar, Menijo, da so omenjena mesta nizko ocenjena glede na pomembnost in specifične pogoje dela.

ETE — 30. aprila je imela sestanek delovna skupina Žagar. Razpravljali so o zaključnem računu za leto 1972. Pogovorili so se tudi o koriščenju regresa za letni dopust ter o letnih remontih na parnih kotlih.

SKUPNE SLUŽBE

SPLOŠNI SEKTOR — 17. aprila je delovna skupina med drugim obravnavala tudi informacijo o izgradnji nove hladne valjarne. K daljši informaciji, ki jo je posredoval tov. Stare, delovna skupina ni imela bistvenih pripomb. Delovna skupina pripominja, da regres za letni dopust ne ustreza niti po višini niti po strukturi delitve. Več sredstev naj bi namenili aktivnim zaposlenim sodelavcem.

TEHNOLOŠKA PRIPRAVA DELA — Sestanek delovne skupine je bil 17. aprila. Vprašujejo če je možno, da so referenti in pomočniki po obratih vezani pri računu osebnega dohodka na gibljivi del obrata v katerem so zaposleni. Ob koncu sestanka so še poudarili, da je treba kakovost dela, disciplino in medsebojne odnose na relaciji TPD — obrat obdržati na dosedanjem nivoju.

S sej sindikalnih odborov

● obrambna vzgoja ● obrambna vzgoja ●

LIVARNA

Druga seja sindikalnega odbora je bila 24. aprila. Najprej so razpravljali o problematiki oddihov ter ugotovili, da so imeli nekaj mest prostih, o čemer so že obvestili komisijo za oddihe in izlete pri tovarniškem odboru osnovne organizacije sindikata Železarne. Brezplačno letovanje so odobrili sodelavcem Mirku Černetu in Ibrahimu Huzeiroviču. V nadaljevanju seje so se dogovorili, da bodo organizirali enodnevni izlet v avgustu na Triglav in piknik. Predsednik Avber je člane odbora seznanil s tem, da LIP Bled vabi livarje na dvoboj v kegljanju.

Obratovodja Jože Bertonec je odboru posredoval kratko informacijo glede sušilnih peči. Dejal je, da so bili cevovodi v zelo kritičnem stanju in zastareli. Kurjenje s plavžnim plinom je bilo ukinjeno in sedaj uporabljajo kurilno olje. Tehnična služba je pripravila dokumentacijo za dokončno predelavo. Obratovodja Bertonec je povedal, da imajo v livarni dovolj dela in naročil. Probleme imajo zaradi kromitnega peska, ki ga dobijo iz Raduse, naročili pa so ga tudi v inozemstvu.

PROFILARNA

Na drugi seji sindikalnega odbora so razpravljali o osnutku temeljnega samoupravnega sporazuma in poudarili pravice in dolžnosti samoupravljalcev. Govorili so o pomenu temeljnih organizacij združenega dela in se daj časa zadržali pri osnovni celi — delovni skupini. Strinjali so se s tistim delom temeljnega samoupravnega sporazuma, ki obravnava pristojnosti skupnih služb. Tako naj bi bilo v posameznih TOZD manj uslužbencev. Priporočila so imeli k tretji točki sedmega člena tako, da naj bi v zadnjem odstavku dopolnili poslovni predlog s tem, da izdelujemo izdelke kovinske predelovalnega značaja in končne izdelke za tržisce.

Sindikalni odbor je odobril brezplačno letovanje Antonu Petroviču in Alojzu Skumavcu. Ustreznim službam naročajo, naj čimprej rešijo problem skladiščenja profilov, kolektiv valjarne Bela pa naj profilarni zagotovi kakovostni vložek. Delavci, zaposleni v profilarni, se pritožujejo, ker ob koncu izmene primanjkuje tople vode za umivanje. Denarno pomoč so odobrili sodelavki Muratki Mahmutović. Tekmovalci, ki sodelujejo na tekmovanjih, bodo prejeli delno nadomestilo v denarju, skladno z doseženim uspehom.

ADJUSTAŽA BLUMING

Četrta seja sindikalnega odbora je bila 12. aprila.

Najprej so ugotovili, da je tov. Zlata Homec uspešno opravila nalogo in uredila članske izkaznice ter jih vrnila sodelavcem na posameznih izmenah. Sledilo je poročilo o praznovanju dneva žena. Pogovorili so se še o izletih po posameznih izmenah. Brezplačno letovanje na morju so odobrili sodelavcu Francu Teražu. Na znanje so vzeli poročilo referenta za šport o izvedbi tekmovanja v kegljanju. Sindikalni odbor je v ta namen nabavil pokal, sicer pa vabi mladino v obratu, da se v čimvečjem številu udeležuje športnih tekmovanj. Sprejet je bil tudi predlog referenta za socialna vprašanja tov. Suhonjiča, da bi obiskali sodelavce, ki bolujejo.

JAVORNIK I

18. aprila je bila tretja seja sindikalnega odbora. Člani odbora so se strinjali s pred-

logom za izvedbo dveh izletov v maju, ki naj bi jih organizirali v Portorož ter v Kočevje — Kumrovec — Čateške toplice. Brezplačno letovanje na morju so odobrili Jožetu Noču in Francu Jerabu ter sodelavcu Kovšču, oziroma Francu Krničarju.

Za prvenstvo v šahu so pripravili štiričlansko ekipo, referentu za šport so naročili, da tekmovanje v kegljanju organizira z razpisom na prosto soboto. Uredili so nekaj podrobnosti glede udeležbe ekipe, za pohod ob žici okupirane Ljubljane. Vstopnice za kulturne prireditve so razdelili sodelavcem, sodelavcu Ivanu Beravsu pa odobrili denarno pomoč. Sledila je informacija o izvedbi akcije za pomoč sodelavcu Kovšču ter Petru Krničarju, Cirilu Debeljaku in Jakobu Pesjaku. Sindikalni odbor je bil podrobneje informiran o razdelitvi sredstev te akcije omenjenim sodelavcem.

Nagrajeni štirje novatorji

(Nadalj. s 1. str.)

ževalci in proizvajalci v valjarni debele pločevine na Javorniku. Nabavni stroški asinhronskega motorja so minimalni v primerjavi z nabavo novega »Schrage« elektro motorja, ki trenutno stane preko 6.240 DM. Avtorja sta komplicirani elektro pogon nadomestila z enostavnim. Na osnovi prikazanih, potrjenih in overovljenih prihrankov in koristi je bila avtorjema priznana in izplačana enkratna skupna odškodnina v višini 1.200 din, katero si avtorja delita po udeležbi pri izvedbi tehnične izboljšave v razmerju 50:50.

Avtor tehnične izboljšave št. 1865 Stane Torkar referent za vzdrževalne remonte in Marjan Drolc, obratni tehnik, sta vložila zahtevek za ponovno ocenitev in dodatno nagraditev svoje izboljšave »Uporaba elastičnih podlog iz odpadlih gumijev trakov pod tračnicami žerjavskih prog v hali prazilnih peči. To je le koristen predlog, ki je v zunanem svetu že vsesplošno znan in uporabljen. Avtorja sta prejela 14. januarja leta 1970 že odškodnino v višini 600 din. Člani komisije so bili na osnovi ocen in priporočil enotnega mnenja, da se avtorja tehnične izboljšave dodatno nagradi z 900 din na osnovi prikazanih prihrankov in koristi. Skupna odškodnina tako znaša 1.500 dinarjev za uporabo omenjenega izboljševalnega predloga kjerkoli v Železarni.

Na devetih rednih seji komisije za racionalizacije in novatorstvo pri svetu delovne enote vzdrževanje, je bil na predlog enake komisije pri svetu DE talilnic, obravnavan tudi izboljševalni predlog šte-

vilka 2086, ki so ga predložili v oceno in nagraditev dipl. inž. Anton Koselj, dipl. inž. Karel Ravnik in dipl. inž. Filip Kordež. Predlog obravnava zamenjavo neustreznih elektromagnetnih sklopov za pozicioniranje elektrod na električni obločni Lectromelt peči. Dobavitelj je namreč dobavil neustrezne dele za pravilno pozicioniranje elektrod na tej električni obločni peči. Zamenjava je bila nujno potrebna in zahtevana. S problemom se je predhodno ukvarjal Boris Kos, ki je tudi našel ustrezno rešitev. Na tehničnem kolegiju je bila izrečena zahteva za reklamacijo pri dobavitelju. Prek nabavnega oddelka je bilo izstavljeno naročilo, s katerim je bila izvršena ustrezna zamenjava elektromagnetnih sklopov. Zato člani komisije niso mogli oceniti tega predloga niti ne kot novatorstvo ali racionalizacijo in niti ne kot izboljševalni koristen predlog.

Ob zaključku devete seje so člani komisije tudi razpravljali o ponovnem razpisu Lambert Pantzove nagrade, ki je bil objavljen v Železarju, dne 27. aprila. Člani so kritizirali ugotovitve, da že na prvi razpis z dne 26. januarja 1973. ni bilo ustreznih prijav.

Člani komisije so se obvezali, da bodo v svoji delovni enoti med elektro in strojnimi vzdrževalci naredili ustrezno propagando za prijave. Tudi društvo inženirjev in tehnikov bo skušalo iz svoje srede predlagati v nagraditev najbolj zaslužnega kandidata. Med sodelavci te delovne enote je veliko upravičenih in prizadevnih iznajditeljev, novatorjev in racionalizatoriev, ki bi lahko prišli v ožji in širši izbor.

Preiskava okuženih živil

1.

Ena izmed posebno važnih in pomembnih dolžnosti veterinarskih strokovnjakov je zagotoviti zadostno količino hrane živalskega izvora, pa tudi zavarovati ljudi pred poškodovanjem z različnimi kemičnimi, radioaktivnimi ali biološkimi agensi, t.j. zavarovati jih pred nalezljivimi in parazitarnimi obolenji, pred škodljivim delovanjem različnih kemičnih snovi organskega ali anorganskega izvora, kakor tudi pred snovmi, ki izločajo radioaktivno sevanje.

Spricho modernizacije in mehanizacije prehrane, je ta naloga veterinarske službe čedalje bolj pomembna, ker je zmeraj manj potrebe po zaščiti in zdravljenju same živine. Zaradi modernizacije orožja pa se mora veterinarska služba zmerom bolj zanimati za ekspertizo živil živalskega izvora, ker nekatera izmed teh orožij uničijo, jih tako spremenijo, da postanejo neuporabne, jim spremenijo sestavo, tako da postanejo škodljiva, ali pa jih okužijo s snovmi, ki škodljivo vplivajo na človeški organizem. Gre predvsem za tako imenovane vojne strupe, za radioaktivno sevanje in za sredstva biološkega vojskovanja. V tem članku se bomo ukvarjali s kemičnim in radioaktivnim zastrupljenjem ter pri tem upoštevaj vojne strupe in radioaktivne snovi.

Temu vprašanju posvečajo dandanes tolikšno pozornost, da so npr. v ZDA priredili vsem veterinarjem 14-dnevne tečaje, na katerih so proučevali izključno probleme preiskave živil živalskega izvora v zvezi z radioaktivnim sevanjem. Na področju vojnih strupov pa je bilo toliko novega, da je to s stališča preiskav živil nemara še bolj pomembno, kakor pa jedrska orožja.

Vojne strupe delimo navadno s fiziološkega oziroma s toksikološkega stališča na dražljivce (solzilce in kihavce), dušiljivce, mehurjevce, živčne pline in pline splošnega strupenega delovanja — prave vojne strupe. S stališča preiskave živil pa je pomembna tudi razdelitev po času zadrževanja na zastrupljenih predmetih — na kratkotrajne in dolgotrajne vojne strupe.

Kratkotrajni vojni strupi izparijo v nekaj minutah do nekaj desetih minut. To so predvsem dušiljivi in splošni vojni strupi, iz skupine živčnih vojnih strupov pa sarin, soman in DFP. Za večino kratkotrajnih vojnih strupov (razen splošnih strupenih in živčnih) je značilno tudi hitro razkrajanje v vodi (hidroliza).

Dolgotrajni vojni strupi ostanejo na zastrupljenih predmetih nekaj ur do nekaj dni. Razen tega deluje nanje le slabo ali pa sploh ne.

Med tema dvema skupinama pa ni ostre meje. Tako na primer klorpikrin hitro izpari, pa vendar precej počasneje kakor ostali kratkotrajni, difosgen pa je dolgotrajen, toda manj kakor ostali izrazi dolgotrajni vojni strupi.

Živila se lahko zastrupijo med napadom:

- s kemičnim orožjem iz zraka, to je z letalskimi bombami ali z napravami za polivanje in razprševanje ali pa s pločevinastimi škatlami, napolnjenimi z vojnimi strupi, in
- s kemičnim orožjem z zemlje, to je s topniškimi izstrelki, minami, s polivanjem iz posebnih premičnih naprav, z jeklenkami, v katerih so strupi pod visokim pritiskom, ali pa s tako imenovanimi škatlami, iz katerih strupi izparevajo.

Oba načina prideta v poštev pri napredovanju ali pri umikanju. Razen tega je mogoče uporabljati vojne strupe pri prodiranju — patrol in manjših odredov, lahko pa jih uporabljajo tudi diverzanti v zaledju.

Ocena uporabnosti živil živalskega izvora, zastrupljenih z vojnimi strupi, je odvisna od toksičnosti vojnega strupa, od njegovih fizikalno-kemičnih lastnosti, od količine uporabljene strupa, od časa delovanja strupene snovi in od sestava celiroma strukture živila.

Vojni strupi v obliki plina, pare ali dima ne prodrejo globoko v snov ali pa hitro izparijo in zaradi tega ne morejo izdatneje in za dalj časa živila zastrupiti. Vojni strupi v tekočem, deloma pa tudi tisti v trdnem stanju se raztalijo in vplivajo oziroma mešajo z živilom in se tako z njimi precej bolj spojijo. Pri živilih v trdnem stanju (to velja predvsem za zmrazjeno meso) pa je to vpijanje omejeno v večini primerov samo na vrhno plast, največ na nekaj centimetrov. Kar se tiče klobas, prepušča črevo vojne strupe dobro, celofan pa zelo slabo. Vojni strupi, ki so prodrli v klobaso, pa zelo težko izparevajo, ker jih zadržuje ovoj.

Vojni strupi, ki so na ta ali oni način prišli v stik z živilom živalskega izvora, so podvrženi raznim spremembam, ker reagirajo z beljakovinami in drugimi sestavnimi deli živil. Razen tega nekateri vojni strupi hidrolizirajo, nekateri pa oksidirajo. Precej vojnih strupov se dobro raztaplja v maščobah; zato so zastrupljena živila, ki vsebujejo mnogo maščob, posebno nevarna.

● obrambna vzgoja ● obrambna vzgoja ●

Kakšni bodo osebni dohodki v bodoče?

(Nadalj. s 1. str.)

GIBANJE OD IN SPORAZUM

Že v začetku leta je bil pristojni odbor seznanjen s problematiko, ki se odraža v tem, da kalkulativni os. dohodek (KOD) po sporazumu absolutno stagnira in je ostal na nivoju I. 1971, dočim se rast os. dohodkov ni ustavila.

Razkorak nastaja na eni strani zaradi precejšnjega povečanja OD, na drugi strani pa zaradi neizpolnjenih obveznosti republiških organov, ki bi morali osnove za izračunavanje KOD prilagoditi splošnim ekonomskim tokovom. Kako se spreminja razmerje, se vidi iz naslednje primerjave:

	Masa OD po sporazumu	izplačana masa po evid. IBM	indeks
I. 1971	131.679.051	112.188.557	85.19
I. 1972	132.133.320	139.015.063	105.20
jan. 73 (ca)	11.011.109	13.683.615	124.27
febr. 73 (ca)	10.460.553	12.742.866	121.82
marec 73 (ca)	10.930.600	13.581.888	124.26

Če KOD ne bo korigiran kljub zahtevam, ki jih je postavila komisija za spremljanje samoupravnega sporazuma, se bomo izognili obdavčenju osebnih dohodkov le s faktorjem stimulacije. Le-ta je omenjen s 25 %, že sedaj pa nam je potrebno, da ga dosežemo vsaj v višini 22 %, kar pa sedanji podatki ne kažejo. Torej nadaljna rast OD bo ob sedanjih osnovah že

naletela na določene omejitve po sporazumu.

PRODUKTIVNOST

Z ozirom, da je stanje proizvodnih naprav nasproti letu 1972 v glavnem neizpremenjeno, lahko primerjamo rast produktivnosti skozi proizvedeno tonažo na efektivno uro, kjer se kaže naslednji premik:

Leta 1972	kg/h	I.—III. leto 1973 kg/h
skupna proizvodnja 1.499.265 t		390.200 t
efektiv. ure 11.315.238	= 132.5	2.870.859 = 135.9
1. 1973 135.9 kg		
1. 1972 132.5 kg		= 102.6 kg/h

Trenutno torej kaže porast produktivnosti zadovoljivo stopnjo in vsaj za 2.6 % opravičuje rast realnih osebnih dohodkov.

GIBANJE OSNOV, KI UPLI-VAJO NA OD

Ker podatke za posamezne obrate dajemo v različnih

analizah, navajamo le podatke, ki veljajo za vso železarno in od katerih je poleg delovnega časa še odvisen os. dohodek. Ker so medsebojno primerljivi le podatki, uporabljeni v sedanjem sistemu, ki je bil uveljavljen s 1. sept. 1972, ne navajamo daljšega obdobja.

	% učinka	indeks na osn. + %	% oper. progr.	indeks na osn. + %	štev. pl. ur/os.	indeks
sept. 1972	16.67	100.0	4.83	100.0	189.9	100.0
oktober	18.10	101.2	5.92	101.0	192.0	101.1
november	18.25	101.4	6.47	101.6	206.6	108.8
december	18.86	101.9	5.28	100.4	192.9	101.6
jan. 1973	19.16	102.1	5.88	101.0	198.1	104.3
februar	20.73	103.5	6.93	102.0	177.0	93.2
marec	22.50	105.0	7.81	102.8	190.6	100.4

Če vzamemo za osnovo produktivnost, nam ti podatki kažejo, da se tudi osnove, po katerih se računa del osebnega dohodka, gibljejo v precej enakem razmerju, kar dokazuje, da brez zboljševanja rezultatov ni možno »dviganje« os. dohodkov.

Vsi doslej navedeni podatki torej še ne dajo nikakršnega opravičila za nek »administrativni« poseg oziroma povečanje obračunskih postavk, posebno ker smo v skladu s smernicami družbenega razvoja še dosegli planirano višino OD, kar se vidi iz naslednje primerjave:

OD din/os. I.—III. 1973	2.311 din
planirani OD	2.300 din

Medtem, ko znaša predvidena stopnja povečanja nominalnih OD za leto 1973 po družbenih merilih 12 %, znaša povečanje v naši železarni 14.6 % (podatek iz posl. rezultatov za I. kv. 1973). Razlika 2.6 % lahko pripišemo enaki stopnji povečanja produk-

tivnosti. S tem smo torej »izčrpali« družbeno opravičljivo rast osebnih dohodkov.

Za nadaljnje razglabljanje nam preostane samo še primerjava z gibanjem OD v nam sorodnih podjetjih, na območju SRS in primerjava z gibanjem življenjskih stro-

škov. Ker razpolagamo samo z omenjenimi podatki, se bomo pač poslužili materiala, ki nam je na razpolago. Kot »sorodna« podjetja smatramo podjetja črne in barvne metalurgije (brez birojev, direk-

cije, inštituta), kjer so istočasno zajete tudi slovenske železarne. Navajamo nekaj zelo karakterističnih podatkov, ki kažejo položaj železarn nasproti drugim podjetjem.

a) Struktura delitve dohodka v letu 1972

	Delitev dohodka v %			
	skupaj	OD	PS + RS	SSP
1. Železarna Jesenice	100	66	23	11
2. Železarna Ravne	100	56	37	7
3. Železarna Štore	100	75	17	8
4. IMPOL — Sl. Bistrica	100	82	13	5
5. TGA Kidričevo	100	64	27	9
6. Cinkarna Celje	100	85	8	7
7. Tovarna dušika Ruše	100	63	29	8
8. Mariborska livarna	100	71	23	6

Podatek kaže, da se ŽJ drži pri delitvi dohodka nekih normalnih razmerij. Brez dvoma pa je situacija dosti boljše v Železarni Ravne, ki s 56 % dohodka lahko pokriva enake ali celo boljše osebne dohodke.

b) Izplačani mesečni OD v letu 1971 in 1972 — preračunani na 182 ur

	din/osebo		mesečno	indeks
	1. 1971	1. 1972		
1. Železarna Jesenice	1.588	1.886	119	
2. Železarna Ravne	1.639	2.078	127	
3. Železarna Štore	1.484	1.814	122	
4. IMPOL — Sl. Bistrica	1.556	1.754	115	
5. TGA Kidričevo	1.839	2.136	116	
6. Cinkarna Celje	1.403	1.762	126	
7. Tovarna dušika Ravne	1.530	2.016	132	
8. Mariborska livarna	1.711	1.962	115	

Ker je povprečna stopnja povečanja za celotno grupacijo 27 %, je železarna Jesenice vsekakor med podjetji, kjer je bila rast os. dohodkov med letom 1972 in 1971 skromnejša od ostalih. Tudi ta razmerja kažejo, da so gibanja med sorodnimi podjetji dosti enakomerna.

	gosp. ŽJ	gosp. ŽJ	gosp. ŽJ	gosp. ŽJ	gosp. ŽJ	gosp. ŽJ	gosp. ŽJ	indeksi cen ž. st. za 4-čl. družino
	Nominalni OD v din/os. mes.	indeksi nomin. OD-Ø-72-100	indeksi real. OD Ø-1972-100	indeksi cen ž. st. za 4-čl. družino	indeksi cen ž. st. za 4-čl. družino	indeksi cen ž. st. za 4-čl. družino	indeksi cen ž. st. za 4-čl. družino	indeksi cen ž. st. za 4-čl. družino
1968	971	998	51.5	49.4	85.3	81.8	60.4	
1969	1118	1133	59.3	56.0	88.9	84.0	66.7	
1970	1337	1320	70.9	65.3	95.4	87.9	74.3	
1971	1596	1630	84.7	80.6	99.3	94.5	85.3	
1972	1885	2022	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
jan. 73	1971	2378	118.9	117.6	99.0	107.1	109.8	
febr.	—	2207	—	109.1	—	99.3	111.3	
marec	—	2349	—	116.2	—	102.0	115.0 (predv.)	
Ø I. kv.	—	2311	—	114.3	—	101.2	113.0 (predv.)	

Kot področje, kjer smo najbolj občutljivi, pa je vsekakor razmerje med osebnimi dohodki in življenjskimi stroški. Pri primerjanju se opiramo vsekakor na uradne podatke, ki jih za vso državo objavlja Zvezni zavod za statistiko, za področje SRS pa Zavod SR Slovenije v mesečnem statističnem pregledu. Iz pregleda za april 1973, ki velja za SR Slovenijo, kjer so zajeti podatki največ do februarja, povzemamo nekaj značilnih in jih dopolnjujemo s podatki za Železarno, npr.:

(Glej tabelo levo)

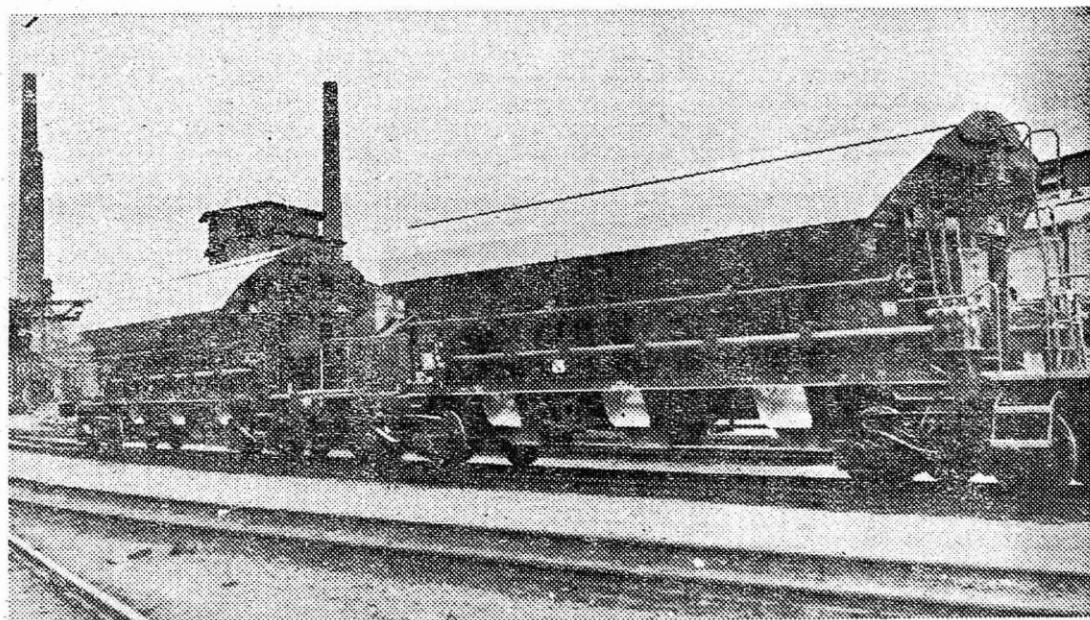
Iz navedenih podatkov izhaja sicer vrsta zaključkov, vendar se omejimo le na primerjavo naših OD z uradno ugotovitvijo življenjskih stroškov. Razmerje nasproti letu 1972 je 14.3 %-no povečanje OD nasproti okrog 13 %-nemu povečanju življenjskih stroškov, torej je realni OD po takšni primerjavi celo v rahlem porastu. S tem pa smo ponovno pri zaključku, da v tem momentu ni opravičljivo nikakršno administrativno povečevanje, če hočemo spoštovati tako družbene smernice, kot napore za stabilizacijo.

ZAKLJUČEK

Na osnovi navedenih ugotovitev pristojni odbor razumljivo ni mogel zavzeti drugačnega stališča, kot da gibanje osebnih dohodkov prepusti faktorjem, na katere lahko vpliva vsak posameznik. Nihče nam namreč ne more očitati, da rušimo stabilizacijo, če svoje osebne dohodke večamo z boljšimi rezultati. Meje tu še vedno niso dosežene, le vsi se moramo zavedati situacije. »Stricev« z denarjem je vedno manj.

SM

Dopisujte v Železarja

Železnica bo odslej apno za jeklarne iz Kresnic dovažala v specialnih vagonih s pomično streho in silosi na iztresanje. S tem bo odpadlo zamudno in nevarno delo.

Ocena poslovanja ZP Slovenske železarne v letu 1972

Proizvodne zmogljivosti (osnovna sredstva)

Vrednost osnovnih sredstev, ki smo jih v lanskem letu po podatkih knjigovodstev aktivirali (predali v obratovanje) znaša v celotnem združenem podjetju okoli 167 milij. din. Istočasno se je nekoliko povečala vrednost sredstev v nezaključenih investicijah, tako da znaša naša skupna investicijska potrošnja v letu 1972 179 milij. din. Ta znesek je sicer velik, glede na vsa naša osnovna sredstva pa kljub temu skromen in predstavlja samo okoli 75 % obračunane amortizacije. Kapital, ki ga imamo v združenem podjetju angažiranega v osnovnih sredstvih se nam je zato v teku lanskega leta znižal.

Vse tri železarnice se glede investicij niso enako obnašale. Najbolj je vlaganja v nove naložbe zadrževala železarna Jesenice, razmeroma največ pa je storila železarna Store, in sicer predvsem zato, ker zaključuje svojo rekonstrukcijo.

Skromnost v vlaganju v nove proizvodne zmogljivosti ne moremo povsem zadovoljivo ocenjevati. Za naše jutrišnje poslovanje bi bilo vsekakor koristnejše, če bi več investirali. Zal pa se zato nismo mogli opredeliti glede na ogromne težave, ki smo jih imeli z nelikvidnostjo ter s financiranjem svojega tekočega poslovanja.

Obratna sredstva (likvidnost)

V poslovanju s obratnimi sredstvi smo skozi vse lansko leto imeli velike težave, in sicer predvsem zaradi pomanjkanja likvidnih sredstev. Do sredine leta so imele vse tri železarnice svoje žiro račune neprekinjeno blokirane. Kot prvi je potem železarna Ravne uspelo deblokirati žiro račun, proti koncu leta je to dosegla železarna Store in prav v zadnjih dneh decembra tudi železarna Jesenice. Svoje poslovno leto so tako vse tri železarnice zaključile kot likvidna podjetja, kar moramo smatrati za enega osrednjih poslovnih uspehov lanskega leta.

Glede na to, da je nelikvidnost vsaj v tem trenutku odstranjena iz našega poslovanja kot eden osrednjih ekonomskih problemov, je prav, če poskusimo tudi ob tej priliki vsaj v grobem oceniti, kje so bili njeni vzroki. Teh je bilo več, in sicer:

1. Velike poslovne izgube v letih 1967 in 1968. Železarnice so takrat osiromašile svoje lastne vire financiranja, istočasno pa so neprimerno ovrednotile svoje zaloge in tudi nekatere druge aktivne

postavke, ker je v knjigovodstvu pogosto uporabljena metoda popravljanja finančnih rezultatov v poslovnih letih, ki so v donosnosti skromna. Sele zelo ugodni rezultati v dohodku v letu 1971 in deloma tudi še v letu 1972 so železarnam omogočili, da so v obratnih sredstvih nadomestile nazadovanje, do katerega je prišlo v letih 1967—1968.

2. Poseben položaj, ki ga ima črna metalurgija v družbeni delitvi dela. Pri oskrbi s surovinami smo v železarnah odvisni na domačem trgu od dobaviteljev, ki imajo v nekem smislu monopolni položaj (energetika, železniški transport in podobno) in smo zaradi tega primorani svoje obveznosti do njih redno poravnati, največkrat kar z likvidnimi sredstvi. Velik del surovin pa uvažamo in pri tem moramo likvidna sredstva celo v naprej angažirati. Pri prodaji pa je med nami in končno potrošnjo, v kateri se sproti in likvidno plačuje, še velika trgovina in predelovalna industrija. Zato v železarnah svoje terjatve izredno težko uveljavljamo in moramo proti svoji volji kreditirati preostalo gospodarstvo.

Le z naštetimi razlogi je mogoče pojasniti, zakaj imamo v železarnah nenormalno nizke obveznosti do dobaviteljev in istočasno izjemno visoke terjatve do kupcev.

3. Ne dovolj učinkovita pomoč poslovnih bank in družbene skupnosti pri financiranju obratnih sredstev v črni metalurgiji. V železarnah smo zaradi tega želi do lanskega leta zelo skromne rezultate v naporih, da bi povečali kredite za obratna sredstva.

4. Splošna gospodarska nelikvidnost, ki že sama po sebi povzroča pomanjkanje sredstev v železarnah, istočasno pa je še krepko potencialno negativno delovanje prej naštetih vzrokov.

Menimo, da so na odpravo nelikvidnosti v železarnah skupno delovali naslednji činitelji:

1. Veliki uspehi, ki smo jih dosegali na področju poslovanja z zalogami in pri uveljavljanju terjatev do kupcev.

2. Izredno močno povečani lastni viri financiranja obratnih sredstev, kar nam je omogočala zelo ugodna akumulacija v zadnjih dveh letih, in pa zadrževanje naložb v osnovna sredstva.

3. Spremenjeni družbeni odnos do črne metalurgije, kar nam je omogočilo bolj učinkovito pridobivanje finančnih virov v obliki kreditov za obratna sredstva in tudi odstop anuitet za kredite iz sredstev federacije za leto 1972 je s tem povezan.

4. Likvidnostni predpisi, ki so bili na ravni federacije sprejeti v teku 1972. leta, in tudi zelo sproščena emisij-

ska politika v zadnjem kvartalu lanskega leta. To oboje nam je pomagalo pri pridobitvi pomembnih dodatnih kreditov za obratna sredstva, istočasno pa vplivalo na zniževanje naših terjatev do kupcev.

Pri reševanju nelikvidnosti je imel pomembno vlogo skupen nastop vseh treh železarn v okviru ZP in v tem primeru je v precejšnji meri prišla neposredno do veljave koristnost integracije.

Odprava nelikvidnosti še zdaleč ne pomeni, da smo ta problem trajneje odstranili iz našega poslovanja. Naš ekonomski položaj je tak, da bo pomanjkanje sredstev za financiranje tekočega poslovanja še dolgo časa prisotno in od nelikvidnosti nas bo zato še precej časa ločeval samo en korak. Prepričani pa smo, da se nam take likvidnostne težave, kot smo jih v preteklih letih imeli, skoraj ne morejo več ponoviti. Še posebno pa bo pomembno, da tudi v naprej ne zamenjamo izkušenj, ki smo si jih to pot pridobili pri sanaciji nelikvidnosti. Ena takih izkušenj je brez dvoma spoznanje o nujnosti, da železarji enotno in usklajeno delujemo pri razreševanju naših tekočih ekonomskih težav in pri izvajanju razvoja.

Celotni dohodek in njegova delitev

Primerjava dohodka in njegove delitve iz leta 1972 z dosežki prejšnjega leta kaže razmeroma velik napredek. Poglejmo porast v odstotkih v primerjavi z letom 1971 za nekatere najbolj značilne podatke:

— eksterna realizacija	16 %
— celotni dohodek	18 %
— amortizacija	60 %
— dohodek	16 %
— masa izplačanih OD	25 %
— dobiček	11 %
— bruto akumulacija	36 %

Prikazani premiki so veliko ugodnejši od naših dosežkov v proizvodnji, iz česar izhaja, da moramo precejšnji del finančnih uspehov pripisati vplivu povišanih cen. Verjetno bi bili pa vendarle pretirano skromni, če ne bi povedali, da smo pa v svojem poslovanju na številnih področjih tudi dosegli precejšnji napredek, ki se odraža v večjih osebnih dohodkih in v številkah o doseženi akumulaciji.

V letu 1971 smo opazili, da so se predvsem v pogledu akumulativnosti in ekonomičnosti poslovanja razlike med posameznimi železarnami precej zmanjšale in nobena ni pomembneje odstopala od poprečja. Za lansko leto pa vidimo, da se v tem pogledu železarnice zopet razhajajo. V poslovnih dosežkih je začela v ugodnem smislu močno iz-

stopati železarna Ravne, zaostajati pa železarna Store. Take tendence verjetno niso slučajne, saj so sedanji pogoji za učinkovito ekonomsko poslovanje v vseh treh železarnah vendarle precej različni. Dopustiti je potrebno celo možnost, da se bodo leta 1973 razlike v ekonomičnosti in rentabilnosti poslovanja železarn še povečale.

Pri ocenjevanju zelo zadovoljive akumulacije v železarnah je primerno opozoriti še na en problem, ki postavlja naše dosežke v nekoliko manj ugodno luč. Pri tem mislimo na rentabilnost vloženih sredstev, s katero razumemo podatek o tem, koliko dohodka oz. dobička prinašajo v proizvodnjo vložena sredstva. V tej zvezi je najprej zanimiva poprečna obrestna mera, ki jo plačujemo za vse korišćene kredite. V letu 1972 je leta znašala okoli 5 %, kar je glede na sedanjo normalno obrestno mero (11 %) zelo malo. Iz tega sledi, da imamo v železarnah razmeroma visok dobiček deloma tudi zato, ker koristimo v poprečju še vedno cenene kredite. Drugi činitelji, ki nam našo akumulacijo pomembno povečujejo, pa je v tem, da pri financiranju svojega poslovanja uporabljamo nadpoprečno visok poslovni sklad, ki nam ne povzroča stroškov kapitala. Če zato našo akumulacijo primerjamo z vsemi vloženimi sredstvi, lahko prav hitro ugotovimo, da so v pogledu rentabilnosti naši poslovni uspehi kljub vsemu skromni in v njih zaostajamo za ostalo industrijo. Iz tega razmišljanja sledita predvsem dva zaključka:

1. Čeprav je akumulacija v letu 1972 zelo ugodna, pa je vseeno očitno, da črna metalurgija tudi v zelo plodnih letih ni sposobna pokrivati visokih stroškov kapitala. Uspešen nadaljnji razvoj slovenske črne metalurgije bo zato nujno terjati, da v okviru republike najdemo ustrezne sistemske rešitve, ki bodo tej gospodarski panogi zagotavljale take pogoje financiranja, kot so tudi sicer v svetu običajni.

2. Pomembna vloga, ki jo imajo stroški kapitala v financiranju našega poslovanja, nas sili k še bolj racionalni uporabi kapitala. Predvsem v smotrni investicijski izgradnji in v hitrem zaključevanju začetih investicijskih objektov, ravno tako pa tudi na področju obratnih sredstev (zaloge, terjatve) imamo potencialno velike možnosti prihrankov v uporabi obsega kapitala in če jih bomo uspešno izkoristili, bomo s tem lahko pomembno vplivali na svoje poslovne uspehe.

Krepitev integracije železarn v okviru ZP

V letu 1972 se je močno okrepilo sodelovanje železarn v okviru ZP. Naj naštejemo

nekaj področij, kjer so bili doseženi rezultati še posebno ugodni:

1. V železarnah smo dosegli visoko stopnjo enotnosti v odnosih s poslovnimi bankami, ostalimi železarnami v okviru ZJZ, in do družbene skupnosti.

2. Velik napredek je bil ustvarjen pri usklajevanju nabavne politike, predvsem kar zadeva oskrbovanje z osnovnimi surovinami in energijo. Najpomembnejše surovine iz uvoza so se celo v veliki meri enotno nabavljale in skupno se je ta nabava tudi financirala.

3. Precejšen napredek je bil dosežen pri usklajevanju finančne politike in skupnega finančnega poslovanja. Na ravni ZP se je izoblikovala posebna oblika financiranja poslovanja, ki ima že značaj neke vrste interne banke s pomembnimi sredstvi.

Verjetno ne gre za pretiravanje, če zapišemo, da so uspehi usklajenega in enotnega nastopa železarn prišli do izraza predvsem v naslednjem:

— pri razmeroma zadovoljivi rešitvi prodajnih cen na domačem trgu,

— pri bistveno izboljšani oskrbi s surovinami iz uvoza,

— pri zagotovitvi pomembnih finančnih sredstev v obliki odstopljenih anuitet za kredite iz sredstev federacije,

— pri odpravi nelikvidnosti.

Ze dosedanje izkušnje torej zavračajo pomisleke o smotrnosti stvarne krepitve integracije železarn. Zato upravičeno domnevamo, da se bodo medsebojne vezi v ZP v letu 1973 še okrepile, pri čemer nam bo tudi uveljavljanje ustavnih amandmajev pomenilo pomembno spodbudo.

Pri krepitvi naše notranje integracije pa moramo računati tudi z nekaterimi činitelji, ki ne bodo spodbudno delovali ali pa bodo ta proces celo zavirali. Pri tem imamo v mislih predvsem razhajanja železarn v njihovem ekonomskem položaju. Velike tovrstne razlike namreč prav lahko povzročajo težnje, ki so nasprotno krepitvi povezovanja. Zato naj bo tudi ena izmed pomembnih funkcij ZP, da se ustvarijo potrebni pogoji, ki bodo omogočili hitrejši ekonomski napredek v železarnah, ki v danem trenutku zaostajajo.

Zaključek

Kot zaključek pri ocenjevanju poslovanja slovenskih železarn v letu 1972 smatramo za primerno povedati naslednje:

1. Slovenske železarnice so v letu 1972 dosegle pomembne poslovne uspehe. Posebno ugodni so rezultati na področju celotnega dohodka, izvoza, osebnih dohodkov in

(Nadalj. na 10. strani)

dipl. inž. Miroslav Nikolić

Iz zgodovine žičarstva 1

Od glavnih končnih izdelkov sodobnega kovinarstva v svetu, vlečena žica po obsegu količinske produkcije vsakega ni na vrhu. Toda po splošni in vsestranski uporabi, bodisi direktno ali pa kot vložek za predelavo v kovinsko — predelovalni industriji, umetni obrti in dr., sodi žica med najbolj pomembne. Ni skoraj predmeta v katerem vsaj delček žice ne bi bil vgrajen! Žica najtanjših dimenzij še danes spada v vrhunske fine izdelke kovinarske dejavnosti.

Žičarstvo, poleg hladnega valjanja trakov, sedaj najmočnejša panoga hladne predelave, je staro tisočletja.

V odvisnosti od ustreznih ugodnih pogojev, je nastajalo in se razvijalo na raznih mestih našega planeta, večinoma med seboj neodvisno. V raznih časih je žičarstvo doseglo vrhunce razvoja in tudi propadanja. Razvoj je včasih zastavil izdelke, toda nobenega sledu o tehnologiji.

Podobno kot steklarstvo, usnjarstvo in porcelanska industrija, je tudi žičarstvo skozi stoletja predstavljalo specialno, vase zaprto obrt, ki je obvezno in ljubosumno držala v strogi tajnosti vse kar je bilo v zvezi z izkustvom, recepti in proizvodnimi postopki.

Ta značaj je žičarstvo imelo še po prvi svetovni vojni. Iz tega razloga so najbrž praznovrni metalurgi, kljub prodoru znanosti in sodobnih dosežkov na področju hladne predelave, še leta 1930 gledali na žičarstvo kot na vsiljiv privesek železarstva! Hladno valjanje trakov pa je itak nekdanje nastalo kot privesek žičarstva (valjanje ploščate jeklene žice za obroče oziroma krinoline in druge pripomočke ženske garderobe). Z neslutim razmahom finalne hladne predelave v zadnjih desetletjih so se nazorji tudi korenito spremenili.

Kaj je pravzaprav žica? Kovinsko telo konstantnega prereza poljubne oblike, čigar dolžina ni določena in je relativno velika nasproti prezu. Je produkt postopka, v katerem se kovine s silo vlečejo ali stiskajo skozi odprtine oziroma luknje določene oblike, tako, da se jim preza zmanjša in doseže obliko odprtine — luknje, dolžina pa se poveča na račun zmanjšanja prereza. Žico s krožnim prerezom imenujemo navadno okroglo žico, med tem, ko žico s prerezom drugačne oblike imenujemo fasonska ali profilna.

ŽICA ZA OKRASJE

Nastanek žice sega daleč v davne čase, ko so ljudje želeli iz zlahtnih kovin dobiti fine niti, ki se dajo vtikati v dragocena blaga ali predelati v različne okraske, igle, zaponke, filigranske predmete in dr., ki še sedaj po muzejih vzbujajo s svojo dovršenostjo občudovanje.

V začetku so predelovali le zlato, potem so prišli na vrsto še srebro, baker in bron. Omeniti moram, da so bile na liral in harfah strune iz živalskih čreves, ter so potem takem »srebrni« zvoke harfe zgolj pesniška prisposodba!

Način izdelave žice v teh davnih časih ni enak preje opisanemu postopku. Hladno kovino so najprej kovali, oziroma klepali v kos tanke pločvine, iz nje so izrezovali ozke trakove in le-te končno klepali in pilili na okroglo obliko. Drugi način je bil, da so izrezane trakove močno vsukali in potem med prsti ali med dvema ploščama izvajali na okroglo obliko.

Za filigranske izdelke so takšno žico v presledkih s klepanjem sploščili, da so nastali zobčasti robovi, kar je potem dajalo lep efekt zrnatosti (»filigranum«).

Ze Homer v Odisejadi opisuje tehniko izdelave »žice fine kot pajčevina«, ki jo je Hefajstos, bog podzemlja in kovarstva, skoval in potem spletel v nevidno mrežo, ter z njo ujel v zakonski postelji svojo nezvesto ženo Afrodito in njenega ljubimca Aresa.

Tudi biblija omenja, da so zlato tolkli, rezali v niti in le-te vtikali v svilo.

Cerprav se lahko čudimo mojstrom teh časov, da so kljub pritinitnim metodam in bornim pripomočkom dosegali čudovite rezultate, je vendar razvidno, da takšna žica ni mogla imeti niti popolnoma gladke površine, niti povsod isti okrogli prerez, niti velike dolžine. Bila je draga in fina reč, ki so jo izdelovali v zelo omejenih količinah.

PRVI IZSLEDKI VLEČENJA ŽICE

Šele leta 400 po Kristusu se prvič omenja v spisih rimskega tribuna Elandianusa postopek vlečenja žice. Vlečne plošče iz te dobe so našli v južni Franciji. Ploščo približno pet stoletij starjšo, ki je imela več vrst vlečnih lukenj, so našli v grobu nekega Vikinga na Norveškem.

Domnevanja, da je iznajdba vlečenja žice, vsaj kar se

področja Sredozemlja in Evrope tiče, nastala od 1. do 4. stoletja po Kristusu. Orodje in simbol novega postopka je vlečna plošča (»Zieheisen«, »čivažen« po gorenjsko) iz železa oziroma jekla, z manjšim ali večjim številom ustreznih oblikovanih lijakastih lukenj raznega prereza, za postopno vlečenje žice z večje dimenzije na manjše.

Tisočletja je človeštvo rabilo, da je prišlo na to preprosto misel. Poldrugih tisoč let pa je potem to glavno orodje žičarstva ostalo skorajda nespremenjeno, vsaj za vlečenje železne in jeklene žice. Šele po prvi svetovni vojni, okoli leta 1920 so se v žičarnah pojavile tako imenovane »Widia« — vlečne votlice, kot prvi predstavnik votlic (»vlečnih kamnov«) iz trde kovine oziroma sinternih wolfram-karbidov, sedaj nepogrešljivih v sodobnem žičarstvu.

Srednji vek je doba razmah žičarstva. S povečanim povpraševanjem po žici vseh vrst, se razširja po Evropi tudi žičarska dejavnost kot važna obrt. Le-ta se skoncira v nekaj mestih in predstavlja napredno in cvetočo industrijo, zaradi katere ta mesta zaslovijo in zadržijo zaradi tehnološke tajnosti licenc in privilegijev, skozi stoletja svoj monopolni položaj.

Ob tem, razumljivo, razvoj izdelave železne oziroma jeklene žice ubere takoj svojo pot neodvisno od izdelave žice iz zlahtnih in barvnih kovin.

Vodilni center za industrijo zlahtne, zlate in srebrne fine žice, kakor tudi pozlačene in posrebrene bakrene, tako imenovane »leonske« žice, postane mesto Lyon v Franciji. Na tej osnovi se tam istočasno razvija še zlatarska in draguljarska industrija; izdelava okraskov, verižic in druge galanterije, znane pod imenom »leonska« (lyonska) roba, ki je še sedaj doma v Lyonu.

Veliko podatkov o samem postopku vlečenja ni bilo znanih. Ve se le, da so žico vlekli ročno na »bobnih« (bobenčkih) in da so za vlečenje finih dimenzij uporabljali votlice iz rubinskih in safirnih kamnov.

V Nemčiji je razcvet industrije zlahtne in požlahtnjene žice vezan na mesti Nürnberg in Augsburg. Nürnberg je bil sploh pomembno središče žičarske dejavnosti. Menijo pa, da ravno fine žice niso znali izdelovati, ker je po prvem tozadevnem dokumentu to veščino šele leta 1570 prinesel iz Francije neki Fournier in se naselil v okolici Nürnberga. Drugi je bil Nürnberžan Hagelskeiner, imenovani Habel, ki je leta 1592 postavil tovarno in od magistrata dobil monopol za izdelovanje fine zlate in srebrne, pozneje tudi pozlačene in posrebrene bakrene žice na francoski način. Prvič mu je bil ta privilegij dan za dobo 15 let, pozneje pa večkrat podaljšan in s kraljevim dekretom razširjen na vso državo. Kakor iz-

gleda, se augsburški žičarji niso za to preveč menili in so se ukvarjali tudi z vlečenjem fine zlahtne žice.

Zaradi privilegijev in koncesij ima nekaj družin in firm skozi stoletja monopol v tej dejavnosti. Nürnberg — kot Lyon v Franciji — postane znamenit zaradi industrije okrasnih izdelkov, tako imenovane nürnberške robe.

Vendar žičarstvo nikdar ni ostalo omejeno samo na renomirana vodilna središča. Srečamo ga tudi kot samoniklo ali prevzeto dejavnost v odročnih krajih evropskih dežel. Zanimiv je prikaz vlečenja fine svinčene in kositrne žice na Laponskem v nekem potopisu iz leta 1727: Laponka vleče z zobmi žico skozi eno od več luknjic v podolgovati ploščici iz rogova ali iz kosti severnega jelena, ki jo drži v roki.

MODA IN VOJSKOVANJE POSPEŠEVALCA RAZVOJA ŽIČARSTVA

Glavno zaslugo za vrhunske dosežke v zlatarstvu so narekemale potrebe žensk po opleševanju; za dosežke v železarstvu pa ambicija moških po vojskovanju.

Tako je moda oklepni železni srajc v obdobju 10. stoletja veliko prispevala k razvoju vlečenja železne in kasneje tudi jeklene žice. Okoli leta 1100 se je baje po samostanih na široko razvijalo žičarstvo kot donosna rokodelska dejavnost. Vlečenje žice v tem času, posebno začetno vlečenje debele železne žice, je bilo najbolj garaško in naporno delo. Bolj kot kovanje!

V panj vkopan v zemljo, je bila vlečna plošča s svojim ročajem navpično zasajena. Skozi ustrezno luknjo v plošči, je žičar potegoval žico s kleščami del za delom, tako da so se v določenih presledkih na žici videli odtisi klešč. Če je žičarju slučajno spodrsnilo, je treščil na tla. Drugi način je bil, da je vlečna plošča ležala na podstavkih, žičar pa je stal na plošči in potegoval žico skozi vlečno luknjo s silo rok in hrbtenice izpod podstavka. Razumljivo je, da čim debelejša žica

je bila in manjši prerez pri vleki, tem večja trdnost žice, toliko večji je bil tudi potreben napor delavca.

Po vsem sodeč, so v teh prvih stoletjih znali vleči samo železo, t. j. nizkoogljeno, mehko jekleno žico in to tam, kjer je bilo na razpolago ustrezno kvalitetno kovno železo oziroma jeklo.

IZKUSTVA SO NAREKOVALA ZAČETNO TEHNOLOGIJO

Vlečenje žice, kot prve oblike hladne predelave, je neizogibno prineslo s seboj dva problema in z njima v zvezi dva postopka, brez katerih si sedanje predelave kovine ne moremo zamisliti. To sta dekapiranje in žarjenje.

Surovi vložek za vlečenje so bile navadno krajše ali daljše palice, kovane iz »volkov« oziroma »lup« varjenega železa na čim bolj krožni prerezu premera 7 mm.

Vemo, da ima vsak kos železa oziroma jekla, ki je vroče oblikovan s kovanjem ali valjanjem, na površini več ali manj debelo oksidno skorjo ali okujino (škajo), ki mu daje črn izgled. Škaja je krhka in trda in bi pri vlečenju delovala zaviralno kot smrek in kvarila površino tako žice kot vlečnega kanala. Morali so jo torej najprej odstraniti in to so delali z ostrim kamnom in peskom. Rodil se je prvi način dekapiranja!

Izkustvo pri vlečenju je potem privedlo do spoznanja, da železo oziroma jeklo vzporedno s stopnjo hladne predelave ali z vlečenjem na vse manjše premere, občutno spreminja svoje mehanske lastnosti: postaja vse trše in vedno manj sposobno za nadaljnje vlečenje. Izkustvo pri kovanju je ljudi privedlo do postopka za odstranitev teh sprememb to je do žarjenja.

Vlečno žico so najprej žarili na odprtih ognjiščih na ogelje. Oksidirano površino so za nadaljnje vlečenje čistili in drgnili, ravno tako kot vlečne palice za vlečenje.

Pomemben napredek v tehnologiji žičarstva je prineslo 12. in 13. stoletje.

(Nadalj. prihodnjič)

Ocena poslovanja ZP Slovenske . . .

(Nadalj. s 9. str.)

podjetniške akumulacije. V letu 1972 je bila odpravljena tudi nelikvidnost železarn, kar je eden najbolj neobhodnih pogojev za naš normalni razvoj. Z zadovoljstvom lahko gledamo tudi na doseženo notranjo integracijo železarn v okviru ZP.

Manj zadovoljivi so uspehi v obsegu proizvodnje in z zaškrbljenostjo ugotavljamo, da smo tudi v letu 1972, enako kot že nekaj let nazaj, stagnirali v širjenju in posodob-

ljanju proizvodnih zmogljivosti.

2. Poslovno leto 1972 lahko smatramo kot uspešen zaključek več let trajajoče ekonomske-financijske sanacije slovenskih železarn. Dosežene so potrebne osnove, ki nam dopuščajo, da se smeleje lotimo reševanja vprašanj našega nadaljnega razvoja. Pri tem pa mora biti prisotno spoznanje, da živimo v času intenzivnega izvajanja stabilizacije celotnega gospodarstva, ki bo tudi od nas železarjev zahtevala dodatne napore in žrtve.

JESENIŠKE NOVICE

Proračun občine je po štirih mesecih letošnjega leta pod predvidevanji za 6 odstotkov, kar je sicer slabše od rezultatov ob koncu marca, bolj pa glede na isti čas lanskega leta. Od predvidenih dohodkov čistega proračuna v višini 24.774.000 dinarjev se je zbralo 6.773.210 dinarjev, kar je 27,34 %. Dohodki od davkov od osebnih dohodkov so celo nad predvidenim (38,64 %), pod predvidenimi pa so davki od prometa blaga (30,07 %) in od takš (21,94 %).

Trenutno največji izpad je pri prispevku za uporabo mestnega zemljišča, kjer se je od predvidene vsote 3.409.000 dinarjev zbralo le 4,46 %.

Boljšo realizacijo kažejo dohodki temeljne izobraževalne skupnosti, ki se zbirajo po posebnem ključu od nekaterih virov občinskega proračuna. Od predvidenih 17.396.000 dinarjev smo v štirih mesecih za potrebe šolstva zbrali 5.347.796 dinarjev ali 30,74 %. Pod planom so ta sredstva za 2,59 %.

Sekretar občinskega komiteja ZK Jesenice, inž. Stefan Nemec in sekretarka aktivna mladih komunistov Slavka Mulej, sta v četrtek, 10. maja, popoldne ob prisotnosti članov komiteja, članov sekretariata aktivna mladih komunistov in sekretarjev osnovnih organizacij ter drugih gostov, med njimi je bil tudi predsednik republiške konference ZMS Ljubo Jasnič, sve-

čano sprejela v Zvezo komunistov štirideset novih članov, dijakov in delavcev.

V zadnjih šestih mesecih so osnovne organizacije, delovne organizacije in ZMS predlagale in sprejele nove člane v zvezo komunistov, in sicer 10 dijakov gimnazije, sedem mladih iz KS Plavž, tri iz Centra, dva z mejne milice Jesenice, štiri dijake ZIC, pet mladih iz trgovskega podjetja Rožca, šest mladih delavcev iz Gradisa, dva iz Mojstrane ter enega iz Carinarnice Jesenice.

Sekretar Nemec je v daljšem nagovoru poudaril, da je sprejem mladih prav gotovo pomemben družbeno političen dogodek v občini, ki je odraz prizadevanj in delovanja ZK in ZM ter pomeni konkretno uresničevanje resolucije 3. seje konference ZKJ, hkrati pa izraža prepričanje in pripravljenost ljudi, posebej mladih, da se bojijo za ideje in cilje Zveze komunistov.

V imenu novo sprejetih se je za družbeno zaupanje zahvalil dijak gimnazije Zvone Kobentar in izrazil prepričanje, da se bodo novo sprejeti komunisti aktivno vključili v delovanje ZK in drugih družbeno političnih organizacij ter tako prispevali svoj delež k uresničevanju politike ZK.

Na četrtkovi (10. maja) seji predsedstva občinskega sindikalnega sveta Jesenice so največ časa posvetili raz-

pravi o delavski kontroli. Po uvodnih mislih, v katerih je bilo še posebno poudarjeno, da naj bi delavska kontrola, kot organ samoupravnega nadzora prispevala h krepitvi delavčevega samoupravnega položaja, so se v razpravi strinjali, da je bilo o delavski kontroli sicer v zadnjem času dosti povedanega, zelo malo pa narejenega. Res pa je tudi, da je nujno potrebno najprej točno določiti vsebino dela delavske kontrole, potem pa začeti tudi z akcijo, katere nosilke v delovnih organizacijah naj bi bile prav sindikalne organizacije.

V razpravi je bilo zastavljenih tudi nekaj vprašanj, npr. kako organizirati delavsko kontrolo v delovnih organizacijah, kjer je samo nekaj zaposlenih, kako kontrolirati sredstva in delo izven delovnih organizacij, kar naj bi bila naslednja etapa utrjevanja delavskega samoupravljanja, da bo treba članom delavske kontrole nuditi veliko družbeno podporo in podobno. Sklepe, kako delavsko kontrolo organizirati v naši občini, bodo skupaj z drugim gradivom poslali vsem osnovnim sindikalnim organizacijam, strinjali pa so se tudi, da naj bi 23. maja sklicali skupni posvet občinskega sindikalnega sveta in komiteja občinske konference zveze komunistov.

Poleg tega so se člani predsedstva občinskega sindikalnega sveta strinjali tudi s po-

budo za dograditev prve TRIM steze v naši občini v Završnici, pri čemer so menili, da bi morali čimprej poskrbeti tudi za primerne garderobne in druge prostore ter za redno vzdrževanje. Kritični pa so bili do organizacije seminarja, ki ga je na pobudo republiškega sindikata pripravila delavska univerza za predsednike, tajnike in blagajnike osnovnih organizacij sindikata, češ da je bil slabo pripravljen in preveč obsežen.

Skupščina občine Jesenice je na seji koncem marca potrdila tudi dveletni program komunalnih del, vendar so ostala še nedokončana nekatera dela iz lanskega programa. Podjetje Kovinar se je te dni obvezalo, da kdaj bodo dokončali posamezna začetna, pa nedokončana dela. Do konca maja bodo dokončali cesto na Breg, do 15. junija bodo dokončali Strazišarjevo ulico na Jesenicah, do 1. julija bodo uredili kanalizacijo v Kranjski gori, do 15. julija pa kanalizacijo in cesto v Rodinah. Iz letošnjih obveznosti so se predstavniki skupščine in Kovinarja za sedaj domenili samo o dveh nujnih akcijah. Že do 20. maja bo podjetje uredilo dovozno cesto v novo naselje na Hrušici, do 1. julija pa naj bi asfaltirali cesto skozi naselje Vrba, s tem da bi razširili nekaj deset metrov ceste ob priključku na glavno cesto, kjer bi lahko parkirali avtomobili, predvsem avtobusi. Pri skupščini občine pa še niso dobili rokov, do kdaj

bo Kovinar dokončno uredil del ceste v Javornškem rovtu, cesto skozi naselje Dovje, Benedičičevo ulico, medtem ko dela pri urejanju nadvoza na cesti v Završnici v redni potekajo, za kanalizacijo v Zirovnici pa še nimajo potrebnega soglasja od železnice.

Te dni delavci podjetja Kovinar popravljajo ulice na Jesenicah.

Na seji delavskega sveta zdravilišča in hotela Triglav v Mojstrani 9. maja so sprejeli celotno ponudbo skupščine občine Jesenice o odkupu študentskega zdravilišča »Sonja Marinkovič«. Tako bo ta turistični objekt, s kapaciteto nekaj več kot štirideset ležišč, ki v zadnjem času ni bil dovolj izkoriščen, sedaj spadal pod zdravilišče Triglav. Jeseniška občinska skupščina pa je v ponudbi postavila tudi pogoj, da bodo novi lastniki najprej preuredili sedanje kapacitete. Preurejene sobe bodo tako imele največ tri postelje. Poleg tega bodo v naslednjih štirih letih dozdali tudi novi del, ki bo imel 50 ležišč. Vse nove sobe pa bodo imele poleg ostalega komforta tudi kopalnice in WC. V novem delu bodo postavili še štiri-estezno avtomatsko kegljišče z ustreznimi gostinskimi prostori. Tako bo sedanji dom »Sonje Marinkovič« prerastel v naslednjih štirih letih v hotel z 90 ležišči, avtomatskim kegljiščem, barom in bo po pogojih, ki ga je postavil ponudnik, moral imeti tudi visoko »C« kategorijo.

Sodelavcem — dopisnikom ŽELEZARJA

V.

UVOD SESTAVKA IN NADALJNJA ZGRADBA

Uvod sestavka, smo poudarili v zadnjem, četrtem nadaljevanju, mora odgovoriti na vsa tista vprašanja, ki bi jih o kakem dogodku ali problemu postavil vsak poprečni bralec. Vendar pa mora biti uvod kratek in ne natrpan z dejstvi in podatki. Podrobnosti opišemo v nadaljevanju sestavka, v katerem moramo podrobneje odgovoriti na vprašanja, na katera smo v uvodu odgovarjali le z eno besedo ali nekaj besedami.

Običajno v sestavku podrobni odgovori, ki jih moramo posredovati bralcu in ki so razvrščeni po pomembnosti ter urejeni tako, da nam dajo celovitost dogodka, pomenijo tudi odstavke. Tako odstavki, kakor stavki, morajo biti kratki. V časopisnem stolpcu, ki ga sestavljajo kratki odstavki bralec lažje in hitreje najde, če je za njega kaj zanimivega, če pa je stolpec brez ali z dolgimi odstavki, se bralčevo oko ne ustavlja na posameznih odstavčnih polnicah, temveč zdrvi po celotni koloni, ne da bi se ustavilo. Pomembno je tudi s kakšnimi besedami začnemo odstavke. Najbolje je, da so na začetku odstavka najprivlačnejše besede ali misli iz celotnega odstavka. Tak način pisanja bralca pritegne, da z zanimanjem prebere sestavek do konca.

Na koncu prispevka, če ga oblikujemo po ameriški sestavi, navajamo manj pomembne stvari in podatke, ki so bili sicer na kratko že poudarjeni v uvodu in ki običajno le redke, najbolj priz-

dete bralce še zanimajo. Dopisnik mora namreč vedeti, da se večkrat zgodi, da mora urednik pri sestavljanju časopisa v tiskarno večkrat, zaradi stiske s prostorom, črtati zadnje vrstice. To pa je pri francoski sestavi, v kateri je uvod v zaključku, zelo težko, prav tako pa je težko, če se dopisnik — novinar ne drži osnovne zakonitosti pisanja.

NASLOV PRITEGNE ALI ODBIJE BRALCA

Dopisniki, predvsem tisti, ki se neprofesionalno ukvarjajo z dopisovanjem, zelo malo ali premalo pozornosti posvečajo naslovu sestavka. Naslov sestavka pa je zelo pomemben, ker ali bralca pritegne, zainteresira ali pa ga odbije.

Naslov ima trajno vlogo, trajno funkcijo. Naslov je najboljša reklama za prispevek, ker mora zainteresirati bralca, tako slučajnega kot rednega, da bo sestavek prebral. Naslov mora že na prvi pogled vzbuditi zanimanje bralca in ga pritegniti, da ga bo prebral. Mnogokrat ravno bežen pogled bralca na naslov odloči ali ga bo prebral ali ne. Med bralci je tudi mnogo takih, ki zaradi pomanjkanja časa berejo le naslove, zato mora naslov natančno sintetizirati misel prispevka. Spomnim se iz prakse, da je slabo oblikovan naslov v Železarju izval kritiko, češ, zakaj o tem pišemo, ker to ni v interesu delovnega kolektiva. Seveda, kdor je sestavek prebral, je lahko ugotovil ravno nasprotno, vendar pa je bil naslov tako neposrečeno izoblikovan, da je kritik po naslovu sodeč mislil, da to ne sodi v Železarja. Najbrž bi kritik

moral prebrati sestavek in šele potem izreči kritiko, vendar to ob tem razmišljanju pustimo ob strani, ker je bil primer naveden le zato, da še bolj podkrepimo kako pomemben je natančno formuliran naslov, ki mora povedati bistvo sestavka.

Ko smo govorili o uvodu, smo naglasili, da je uvod kratek, jasen povzetek sestavka. Naslov pa mora še bolj strnjeno in jedrnatno povzemati vsebino sestavka. Bralec mora samo po prebranih naslovih dobiti skoraj popolno in ne natančno podobo o novicah in obravnavanih problemih v časopisu.

Tretja funkcija naslovov pa je, da morajo olepšati stran časopisa, kar je seveda stvar tehnične ureditve časopisa, ki pa je odvisna tudi od razpoložljivega prostora, pa tudi formata časopisa. Pri formatu, kakršen je Železar, je npr. težko uporabiti za naslov enake, to je večje črke, kot jih uporabljajo npr. v časopisu večjega formata. Vse tri funkcije naslova pa morajo biti usmerjene k temu, da pritegnejo bralca.

Če na kratko povzamemo napisane misli, potem mora naslov natančno povedati zgodbo ali dogodek, mora biti aktiven, ne sme uporabljati kratic, ali le zelo znane, ne sme ponavljati besed in naj vsebuje glagol, vendar ne na začetku naslova. Ton prispevka mora biti izražen v naslovu.

Poleg glavnega naslova, večkrat uporabljamo tudi podnaslove, v katerih glavni naslov dodatno obrazložimo, ali označujemo področje, čas, okvir, ali navajamo zanimive podrobnosti itd.

Jože Vidic Zločin pri Lenartu

Odlomki iz knjige Jožeta Vidica, ki je dobila letošnjo Kajuhovo nagrado. Knjiga bo v kratkem izšla pri zavodu Borec.

6

Nekaj minut po peti uri zjutraj sva s Tičkom že potrkala na Mazovčeva vrata. Z nama sta šla tudi Dorko Zupan in še neki borec (Dorko mi je povedal, da je bil z njim Lipe, bataljonski obveščevalec; opomba J. Vidic). Dorko in Lipe sta šla v žganjarno, ki je okrog 50 metrov oddaljena od Mazovčeve hiše.

S Tičkom sva tiho stopila skozi vrata, se pristrčno pozdravila z Mazovčevimi in se za krajši čas ustavila v kuhinji. V tej hiši smo bili vedno dobrodošli. Mazovec nama je z roko pokazal, naj greva po stopnicah v zgornjo sobo. Gredeč po stopnicah sva si s Tičkom ogledovala, da bi za vsak primer imela preračunan vsak korak in vsak skok, če bi se morala umakniti. Soba je bila lepa in snažna, v njej dve lepo postelji postelji. Mazovec je prišel za nama in rekel, da je ta soba verjetno pripravljena za sestanek.

Tičko: »V sobi sta bili dve majhni okni, skozi katero sva

opazovala ljudi na cesti ter na poti, ki pelje v vas. Nervozno sem hodil po sobi gor in dol ter premišljeval, kaj se bo zgodilo v naslednjih urah.

Ob desetih sva na cesti opazila skupino Nemcev z vozom. Že sva zagrabila za brzostrelki in pripravila bombe, ker sva oba hkrati pomislila na najhujše...

Se kratko pojasnilo k tej zgodbi. V nadaljevanju sem opisal sestanek Tička in Tončka s komandirjem orožniške postaje. Zgodba Skrivnostni sestanek pri Mazovcu je pravzaprav splet dogodkov na področju krajevne skupnosti Žirovnica. Opisani je napad borcev koprškega odreda na nemške policiste, ki so večerjali v gostilni Zelenica na Selu. Stanko Noč iz Most, delavec Železarne, pripoveduje o minercih koprškega odreda in o tem, kako je nemški stražar Toni Oberleitetter, ki je čuval železniški most v Mo-

stah, pobegnil v partizane in kako je bil potem ujet. Albin Zemlja-Nande pripoveduje, kako je poleti 1942 žirovniški vermanšaft odšel v partizane. Nadalje je v knjigi odgovor, kdo je februarja 1942. leta na Zabreški planini ustrelil partizanko Julko Jenstrle in kdo je zažgal Prešernovo kočjo na vrhu Stola. Zanimivo je nemško orožniško poročilo z dne 24. februarja 1942 o stanju v vaseh pod Karavankami. No, v knjigi bo opisano še več zanimivih dogodkov iz teh krajev.

UČITELJ MIRKO MOKOREL-ZMAGO

Nekega mrzlega januarskega dne 1942. leta je s hrvaške meje ob Kolpi prišel peš v Borovcu pri Kočevski Reki moški srednjih let, postaven in čedne zunanosti. V rokah je držal aktovko in se rado vedno oziral po okoliških hribih in bližnjih gozdovih. To je bil učitelj Viktor Mokorel-Zmago.

Drugi dan, ko je novi učitelj vstopil v učilnico, je bilo v razredu malo otrok. Čeprav so bili otroci slovenskih staršev veseli, da so Kočevjarji odšli, jih je dogodek le vznemiril. Povrh tega so dobili še novega učitelja, tako da so molče in zbegano zrl v šolsko tablo. Prvi vtis ostane, si je mislil učitelj in začel učencem pripovedovati Levstikovo zgodbo o Martinu Krpanu. Pripovedoval je tako živo in zanimivo, da je učencem skopnel strah pred novim učiteljem. Ob koncu pouka so dobili še domačo nalogo, ki je še do danes niso pozabili.

»V gozdu na Kočevskem sta se srečala partizan in fašistični vojak. Oba sta bila oborožena s puškami. Zgledala sta se na razdalji petdeset metrov, se za trenutek ustavila, dvignila puški in na-

STANKO NOČ, delavec Železarne, je bil najboljši minerec pod Stolom

merila drug na drugega. Na sredi med njima je bil košat grm, iz katerega je jezno brundajoč zlezel velik medved in se postavil na zadnje tace. Če se medved dvigne, tedaj je pripravljen na boj. Vaša naloga je, da mi jutri poveste, kdo je zmagal: medved, partizan ali fašistični vojak!

Doma so se smejali, ko so jim otroci pripovedovali, kakšno domačo nalogo jim je dal novi učitelj.

Naslednjega dne so šli učenci že bolj pogumno v šolo.

»Partizan in italijanski vojak sta zbežala, medved pa se jima je krohotal,« je skušal Marko razvozlati uganko.

»Saj ni res,« se je oglasila Jožica, »moj oče pravi, da sta medved, ki je slovenske krvi in partizan skupaj potegnili in jo ucvrta za bežečim fašistom.«

Kar tekmovali so med seboj, kdo bo bolj duhovit. To je bilo smešno! Seveda, na koncu so prosili, naj še učitelj pove pravilno rešitev. Mokorel se je pogladil po obrti bradi, pomežiknil in dejal: »Medved je s tace pokazal partizanu, naj se usede in spočije, ker bo sam opravil s sovražnikom slovenskega ljudstva.«

Z otroških obrazov je splahnelo še zadnje nezaupanje do novega učitelja. Sledile so ure resnega pouka. Zgodovina, zemljepis, računstvo in telodvaba so bili glavni predmeti. Že maja so se zaprla šolska vrata in potem v Borovcu ni bilo več pouka.

V poletni 1942. leta... di, ka-se n... ternajo... Vikto... Mo... političnega... ustanavljat... OF... n... odbora... Ze... več mesece... politični... bataljona... spet... od... emb... bra 1943... sekretarja... OF Kočevs

Novembr... vodstvo o... premestilo... Imenovan... odbora OF... za sodrask

V prvi... sta se na... seš... dva... rajonskega... Mokorel in... večševalec... CK KPS... krat... G... ku. Mokor... pripov... ribništem... ročju.

»Jutri bo... ve volitve... dilni odbo... rel, ki je... od naporn... la pred vo

Naslednj... litve. Vse... nem in... Ljudje se... predstavn... oblasti. M... rušek, taki

Tomaž Iskra

Kdo pravi, da je v Londonu megla

6

Ustanoviteljico muzeja voščenih figur Madame Tussaud srečamo v vozku v starosti 81 let. Ta portret, ki ga je naredila osem let pred svojo smrtjo, je bilo njeno zadnje delo.

V veliki dvorani srečamo Henry-a VIII. s svojimi šestimi ženami in kralje, ki so prišli po Georgu II. Pa tudi markantne osebe iz najnovejših zgodovine so tu: John F. Kennedy, D. Eisenhower, W. Churchill, Montgomery in tudi naš predsednik maršal Tito iz leta 1942.

V kleti so zaprti kriminalci. Dobro, da so za rešetkami, kajti ob turobni glasbi tako zlovesče buljijo v prišleca, kot da bi ga hoteli zdaj zdaj zadaviti, zaklati, prerešetati, giljotinirati. Tam lahko prebereš ime, pod imenom pa piše koliko žrtev je ta in ta zločinec ubil, na kakšen način in kdaj je bil postavljen pod sekiro, giljotino ali pa zaprt v plinsko celico, kot

končni epilog eksekucije.

Nato pridemo v dvorano »The Battle of Britain« — Boj Britanije. Takoj pri vходу stoji Hitler, nasproti njega iz oči v oči pa W. Churchill. Sredi dvorane je postavljen angleški lovec Spitfire, avion, ki je bil v tistih časih najbolj spoštovan.

Vendar pa je to samo prvi vtis ob prvem koraku, ko stopi obiskovalec v dvorano, vse ostalo so spet zvočni in svetlobni efekti, ki te takoj postavijo na samo bojišče.

Medtem, ko opazuješ na platnu posnetke zračnih bombnih napadov na Anglijo, se zasliši Hitlerjevo kričanje o njegovem tisočletnem Rajhu in pri tem je v prekinjajočih snopih osvetljena Hitlerjeva figura. Nekoliko zatem se že udarijo Spitfireji in Heinkeli ter Hurrinani in Messerschmitdi, kosi kril in trupla lovcev ter bombnikov frčijo na vse strani, zdaj je osvetljen Churchill, govori o

zagrizenosti bojnikov — pilotov RAF-a in tako se izmenično prikazujejo dva poveljnika in njuna neizprosna volja do zmage. Toda W. Churchill nikoli ni dvomil v zmago!

In kakšno je bilo ozadje teh zračnih bitk?

Samovšečni Göring je mislil, da bo Luftwaffe (nemško vojno letalstvo) zrušilo RAF v nekaj tednih. Operacija »Orel« se je začela s precejšnjo nemško premočjo, kajti njihove zračne sile so štejele 801 bombnik in 1149 lovcev, proti tem pa so imele angleške zračne sile na razpolago le nekaj več kot 700 lovcev za obrambo otoka.

Vendar so Nemci na nekaj pozabili. To je bil radar. Od trenutka, ko so se letala dvignila iz Evrope, je angleška komanda vedela, kje se nahajajo nemške eskadrole in namesto, da bi Nemci presegli Angleže, se je zgodilo ravno obratno.

Letala Spitfire in Hurricane so še bolj izpopolnili. Spitfire je kmalu dosegel že hitrost 700 km/h, zaradi krajših kril kot Messerschmidt in štupe pa je imel boljše akrobatske sposobnosti, preciznejše orožje in ne navsezadnje so bili tu izurjeni piloti z jeklenimi živci. Pri RAF niso bili samo Angleži, ampak tudi Francozi (Pierre Closterman), Američani in prenekateri Jugoslovani.

NOCNO ŽIVLJENJE LONDONA

Kje naj začnem? V Londonu je poskrbljeno za vse. Za kulturno življenje in za nekulturno. Za nekulturno ozioroma divjaško, razdiralno in socialno na dnu družbe mislim tiste skupine, ki organizirajo nered, ogrožajo državljane bodosi na ulici ali v javnih lokalih. Navadno so to mlajši prepotentneži, pa pogosto niti ne iz slabo situiranih družin. Njihovo brezdelje jih pripelje v položaj, ko na splošno mislijo, da sploh niso pomembni, da se jih nihče dovolj ne ogleda in kar naenkrat jim šine v glavo misel, da je prišel že vendar čas, ko bi morali okolje opozoriti nase, ga šokirati.

V praksi izgleda to takole: najprej mladeniči, lahko so tudi mladenke, popijejo tolikšno količino alkohola, da

jim odpove moralna zavora, ali bolje rečeno, da se zne-bijo še tistih nekaj moralnih predsodkov, kar jih imajo. Potem je vsa četrt, v katero se zapičijo, njihova. Brezobzirno se obregajo v mimoidoče. Če jim kdo kdaj reče in posebno, če je sam, so ga v stanju postaviti pred zid... Ko zaslišijo policijsko sireno, se razbeže, včasih pa tudi katerega ujamejo. To so sicer »majhne ribe« v podzemlju, vendar je vseeno neprijetno srečavati take skupine, ki jih je seve v vsakem večjem mestu povsod dovolj.

Moj sostanovalec me je opozoril na razborite mladeniče, pravil mi je, da so plesali blizu Temze okoli njega, eden pa mu je celo razkazoval svojo moškost, vendar bi jaz to uvrstil v seksualni problem, ki se mu pravi eksebi-cionizem. Sicer pa imajo tam v Soho homoseksualne klube in še čudno, da ga ni zaneslo tja.

Deklice, ki prodajajo svoje telo za denar in jim pravimo prostitutke, na ulicah niso bogve kako drage, od 2–5 funtov, vendar pa so obupno drage, če jih naročiš v hotel. To so t. i. »call girl«. Po ovinkih sem izvedel, da se je nek Američan hudoval nad visoko ceno 40 funtov (2000 dinarjev) in to za eno samo noč.

Danes, k... model... nam nekaj... diši po... bi... spodnede... korak... s

Nikar se... nenadoma... teboj in... mobil... za... z lepini... Takra... se... novega... za... vi: buz... i

Meni so... zavore... kaj je... pa... ki me je... ria Stree... imel za... sem mu... mi je zel... zumen... p... valca, ki... prvič v... dar je p... spras... vali... kraje... Ka... delatu... tak... rekoč... dei... vedno... pr... »Samo... di... tem pa... ka.«

Disko k... čuješ... bistvu... se... tistih, ki... Edina ug... po mili... enega do

V poletni italijanski ofenzivi 1942. leta so izgnali vse ljudi, ki se niso poskrili, v internacijo v Italijo. Učitelj Viktor Mokorel se je lotil političnega dela. Pomagal je ustanovljati terenske odbore OF in narodnoosvobodilne odbore. Z 1942. leta je bil več mesecev vršilec dolžnosti politkomisarja kočevskega bataljona. Na svojo željo je spet odšel na teren, kjer je od decembra 1942 do novembra 1943 opravljal dolžnost sekretarja rajonskega odbora OF Kočevska Reka.

Novembra 1943. leta ga je vodstvo osvobodilne fronte premestilo na novo dolžnost. Imenovan je bil za sekretarja odbora OF in komiteja KPS za sodaški rajon.

V prvi polovici maja 1944 sta se na Gori nad Sodražico sešli dva partizana: sekretar rajonskega komiteja Viktor Mokorel in Anton Ožbolt, obveščevalce centralne tehnike CK KPS. Tehnika je bila takrat na Gorenjskem Snežniku. Mokorel je obveščevalcu pripovedoval o razmerah na ribniškem in sodaškem področju.

»Jutri bodo v teh vaseh prve volitve za narodnoosvobodilni odbor,« je dejal Mokorel, ki je bil vidno utrujen od napornega političnega dela pred volitvami.

Naslednjega dne so bile volitve. Vse je potekalo v mirnem in svečanem vzdušju. Ljudje so svobodno volili predstavnike resnične ljudske oblasti. Mokorel in Jože Perušek, aktivist od leta 1941

in član rajonskega odbora OF, sta zvečer odšla k Neži Vesel, kjer sta že večkrat spala. Nežin mož je bil prav tako aktivist OF; novembra 1943 so ga Nemci ujeli in odpeljali v taborišče Dachau. Žena je doma sama skrbela za šest otrok in majhno kmetijo.

Prva noč po volitvah je bila za oba aktivista obenem tudi zadnja. Zgodaj zjutraj so prišli domobranci in ju ubili.

»Svoboda«, partizanski časopis, ki ga je izdajal okrožni odbor OF Ribnica, je 23. maja 1944 objavil sestavek z naslovom »Divjanje švabobrancev«, ki ga v celoti objavljamo:

»Dne 14. t. m. (maja; opomba J. Vidic) so bile volitve za narodnoosvobodilni odbor Global v sodaškem okraju. Za to so zvedeli švabobranec v ribniški dolini in poslali tja ponoči svojo enoto, med njimi domačine iz Zimaric: Modica Antona, Turka Rafaela in Pirc Draga. Dobro so vedeli za sedež rajonskega odbora, celo kje prenočujejo posamezni odborniki. 15. maja zgodaj zjutraj so prišli v Global in šli naravnost do hiše, kjer sta spala tovariša Mokorel Zmago, rajonski sekretar, in odbornik Perušek Jože, doma iz Zimaric. Od hišne gospodinje so zahtevali, da jim pokaže, kje sta tovariša, ter ji zagrozili s pobojem in požigom. Tovariša sta vse to slišala in ker se nista mogla drugače rešiti, sta poskakala skozi okno, a opazili so ju in pokosili s strojnico.

Kilogram pšenice morajo prodajati po osemdeset par. ali za še manjši denar, ker je trgovci s kmetijskimi pridelki in mlinarji nočejo dražje kupovati. Tako ljudje zaslužijo komaj za davke in dolgove, ki se jih ne morejo znebiti, čeprav štedijo in stiskajo na vseh koncih in krajih. Služijo samo trgovci, kmetije pa prihajajo na boben.

»In letos je kmete po vrhu vsega še udarila suša, ki je v naši Krajini sicer nekaj povsem navadnega. A bila je tudi v žitornih krajih. Baje je ponekod že prava lakota.«

Torej je drugim še huje, razmišlja Žef ob takih pogovorih. V Hercegovini, kakor je slišal, umirajo ljudje od lakote.

Toda o padcu vrednosti dinarja govori tudi gospod. Zadnjič je nehote ujel pomeček med gospodom Alešem in tistim bankirjem, ki ima avtomobil. Govorila sta o nekakšnem posojilu, ki ga je najela država za zunaj, da bi zajezila padanje vrednosti jugoslovanskega denarja, v zameno pa je morala dovoliti prost promet z valuto in devizami.

»To sedanje krize dinarja ne bo rešilo. A če ste pametni, naložite svoj denar v tujini!«

Tako je bankir svetoval gospodu Alešu.

Slišal je njun pogovor, a je le malo razumel. Zato drugim ne pripoveduje o tem, marveč jih raje posluša. Marsikaj ne razume, ker nima časa, da bi prebiral časopise, kakor jih prebirajo nekateri delavci in o tem včasih glasneje, včasih tiše razpravljajo v času opoldanskih odmorov.

Veliko vedo. Zlasti Goričnik veliko ve o vsem, kar se v državi in po svetu dogaja. Mnogo, zelo mnogo mora brati.

»O, ko bi imel tudi jaz za branje vsaj malo časa!«

TIGROVEC ŽEF

MIHA KLINAR

Pa ga nima. Jesen že slači drevje. Dan za dnem mora pometati steze krog gospodove vile. Zgodaj se je začelo osipati listje.

»Pa bo šele jutri prvi november...«

DAN je mrzel in siv. Mesto je izgubljeno v ne-prodirno ledeno meglo. Praznik Vseh svetnikov je. V mislih je doma na očetovem grobu. Gleda mamo, ki letos sama prižiga sveče.

Tudi kočijaž Matija je zamišljen. Leži na svojem pogradu in strmi v strop in verjetno razmišlja o svojih, ki so že zapustili žalostni sivi svet.

Potem se siva negibnost, ki pokriva svet, zgane. Dvigne se veter in tuli v dimniku, ihti v kostanjih, ki bodo že čez nekaj dni popolnoma goli in bodo spominjali na okostnjake. Po sivem oknu pod stropom zaškrobota dež in polzi po šipah kakor solze.

»To so solze trpečih vernih duš v vicah,« bi rekla mati.

Loteva se ga otožnost.

In loteva se ga domotožje.

Nenadoma ga zaskeli bolečina v mislih, da ne bo smel nikoli več domov.

Ali je imelo sploh kakšen smisel, da je bil tigrovec in da je verjel, da bo svobodna domovina nekega dne sprožila pred svetom pravdo za svoje neosvobodjene dele? Lahko bi pomislil, da se je kraljevina SHS sama odrekla Primorski in Istri ter zatorel ne bo nikoli začela boja za osvoboditev »bratov«, ki jih je prepustila Italijanom na milost in nemilost.

In koliko žrtev je že padlo. Andrej je bil obsojen na smrt in ustreljen. Petrov brat obsojen na trideset let najstrožje ječe. A kaj je s Petrom, Filipom in Jankom, ne ve. Morda so se vseeno prebili ali pa bo morda kmalu zvedel, da so bili obsojeni. A tudi ko bi bili tu kakor on, bi najbrž ne iskali drug drugega, ker bi jih bilo sram, ko bi morali drug drugemu priznati, da tudi svobodna domovina ni svobodna in da so bile vse njihove misli prazno sanjarjenje, srahotna samoprevara, ki jo zdaj tako drago plačujejo. Vsaj zase ve, da bi se ne hotel več srečati, vsaj za sedaj še ne, s svojimi znanci, a še najmanj z Jankom, s katerim sta tako slepo vero-

vala, da bosta v »svobodni« domovini našla obljubljeni deželo.

»Obljubljene dežele ni! Vsaj za malo ljudi, kakor smo mi, ne! Moral bi biti pravi bedak, ko bi lačen in beden ljubil domovino sitih in bogatih.«

Ni prvič, da si govori take misli, a jih vselej prav tako naglo, kakor se porajajo, prežene, ker mu jemljejo sleherno voljo do življenja.

»Samo čas zapravljam. Raje bi se učil, ker me danes nihče ne gnjavi. Samo z učenjem se bom izkopal iz bede. Zato bo treba potrpeti.«

Ta stavek, ki si ga vsak dan ponavlja, je kakor čudežno reklo, čarovniški zagovor, s katerim se vzpodbuja in s katerim se sleherni dan sproti prisili, da mu misli stečejo samo v tisti tok, ki ga vodi k cilju — postati sposoben in nepogrešljiv ključavničar.

»Samo to je pomembno in drugega nič!«

Če bo postal tak, se mu ne bo treba bati za delo in za prihodnost, kakor se ni treba bati Goričniku, ki v tovarni poleg mojstra slovi za najboljšega ključavničarja, čeprav se ukvarja tudi s takimi stvarmi, o katerih pravi mojster, da delavcu niso potrebne in celo škodljive.

V čem je škodljivost, če delavec pozna stvari, kakor so naraščajoča brezposelnost, prenizko vrednotenje opravljenega delavčevega dela, pomanjkljivost zakonov, ki ščitijo delavca in ki bi jih bilo treba izboljšati v delavsko in ne samo v lastniškovo korist in podobno, tega Žef še ne ve, a vendar razmišlja o tem.

MRAZ je. Prava zima, čeprav še ni snega in je šele deseti november. Mesto je zasula megla. Že nekaj dni ni videti niti za meter pred seboj. Človeku je tako, kakor da sega megla do samega sonca, ki je brez moči, da bi izkopal iz megle sebe in zemljo. In če je že podnevi vidljivost tako majhna, potem ni čudno, da je sedaj, ko je še zgodnja jutranja

Danes, ko smo vsi zelo radi modri, ko radi vidimo, da nam kaj v garaži ropota in diši po bencinu, so tudi gospodinje mojstrice ljubezni v koraku s časom.

Nikar se ne začudi, če bodo nenadoma zacvilile zavore za teboj in boš v lepem avtomobilu zagledal lepo deklico z lepimi razgulenimi prsmi. Takrat se spomni II. Newtonovega zakona fizike, ki pravi: brez nič, ni nič.

Meni so sicer tudi zacvilile zavore, pogledal sem nazaj, kaj je, pa je bil le možakar, ki me je spraševal za »Victoria Street«. Očitno me je imel za Londončana. Rekel sem mu, da ne vem in da mi je zelo žal, zares. Ne razumem pa mojega sostanovnika, ki je bil prav tako prvič v Londonu kot jaz, vendar je posiljal ljudi, ki so ga spraševali, na vse konce in kraje. Kako le se je mogel delati tako imenitnega, tako rekoč domačega, da je imel vedno pripravljen odgovor: »Samo dve ulici naprej, potem na levo do prvega parka.«

Disko klube v Londonu srečuješ na vsakem koncu. V bistvu se ne razlikujejo od tistih, ki jih imamo pri nas. Edina ugodnost je ta, da se po mili volji sprehajaš od enega do drugega. Tu pa tam

naletiš na koga, ki ti ponuja marhuano ali kaj podobnega, če seveda želiš potovati, vendar pa to tudi pri nas danes ni več redkost. Disko klubi imajo svoja imena, nekateri zvenečega ali manj zvenečega, nekateri tudi domiselna: Gulliver, Crazy Horse itd.

KAJ POČENJAJO ANGLEZI V PROSTEM ČASU

Najraje so v poznih popoldanskih urah, ko se vrnejo z dela, doma za »dobro zagrnjenimi zavesami ob prijetni toploti kamina! Sledijo programu na TV in sprejemajo obiske znancev.

Za Angleža je dalje značilno, da se loti nekega konjička-hobbyja. Ni toliko važno, koliko je koristno, pri tem je važna sprostitiv in pa staro pravilo: »Najboljše in najvrednejše je tisto, kar sam storiš.«

Če se znajdete z Angležem v družbi za mizo, pogledjte dobro, kako sedi in kmalu vam bo jasno, kako zelo ljubijo drobno udobnost.

Ob koncu tedna se Angleži odpravijo na deželo, kjer prebijejo sprostitiv v gozdovih, prenekatere pa zanese pot za športna igrišča, kjer igrajo tenis, golf ali pa navijajo na konjskih dirkah.

Mednarodni dan medicinske sestre

Dvanajstega maja pred 153 leti je bila rojena v Firencah prva medicinska sestra v današnjem pomenu besede — Florence Nightingale.

Ceprav so vedno ljudje težili k temu, da si pomagajo med seboj predvsem v družini sami, so se tu pa tam našle osebe, ki so pomagale tudi nepoznanim ljudem. Posebno v času epidemij, naravnih nesreč in v vojni se pojavlja vse večja potreba po organizirani stalni službi. Pomoč ranjenim in bolnim so vse do začetka delovanja Florence Nightingale, ponokod pa še danes, nudili prostovoljno po svojih močeh in znanju, k čemur jih je gnalo največkrat mistično ali religiozno prepričanje. Tako so se pojavile npr. samaritankе, usmiljene sestre in razne redovnice. Zaradi nezadostne izkušenosti in dobrovoljnosti usmiljenk, ta pomoč ni bila niti dovolj učinkovita, niti zanesljiva.

Posebno žalostne izkušnje je imela Florence Nightingale v času Krimske vojne leta 1854. To jo je spodbudilo, da je vse svoje življenje posvetila edini nalogi — usposabljanju profesionalnega visokostrokovnega osebja, katerega edina dolžnost bi bila, pomagati bolnikom. To bi morala biti po njenem mnenju strokovna organizacija, nevezana na versko, rasno in plemsko pripadnost, s profesionalnim osebjem, ki mora pomagati vsakemu nemočnemu človeku.

Veličina dela Florence Nightingale je ravno v tem, ker je prva, ki je od dobrovoljne in verske aktivnosti ustvarila visokostrokovni etični poklic medicinske sestre, katere organizacije delujejo v 74 državah, ki so združene v mednarodno organizacijo — ICN (International Council of Nurses oz. Mednarodno združenje sester), s sedežem v Ženevi.

V čast Florence Nightingale prireja Mednarodno združenje medicinskih sester — ICN vsako četrto leto v mesecu maju, na drugem kontinentu kongres nacionalnih organizacij medicinskih sester. Letos je mednarodni kongres medicinskih sester v Mexico City-ju, in ga bo otvoril predsednik mehiške republike.

Ceprav je zamisel Florence Nightingale bila visoko etična in visoko humana, je v posameznih državah njena dejavnost naletela na omahovanja in odpore. To je bilo posebno značilno za Avstro-Ogrsko monarhijo (v katere sestavo je bila tudi današnja Slovenija), kjer so pri negi bolnikov imeli monopol razni verski redi (redovnice). To je bil eden glavnih razlogov, da je prva slovenska medicinska sestra Angela Boškin (rojena leta 1885 v Pnevni pri Gorici, danes živi v

rodnem kraju Stari Gorici), diplomirala leta 1914 na Dunaju. Po končani prvi svetovni vojni je prišla v Ljubljano, kjer tudi s pomočjo naprednih zdravnikov ni mogla dobiti zaposlitve v nobeni zdravstveni ustanovi, ker je imela država pogodbo z redovnicami. S podporo naprednih slovenskih zdravnikov je takratna narodna vlada Slovenije v Ljubljani izdala odločbo, da se ta prva medicinska sestra pošlje na Jesenice, kjer so bile izredno težke socialne razmere, z nalogo, da pomaga raznim dobrodelnim ženskim organizacijam za pomoč revežem. Po prvi svetovni vojni je bila revščina velika, potrebe po socialni dejavnosti še večje. Za to delo država ni imela pogodbe z redovnicami.

Tako je Angela Boškin pri svojem delu na Jesenicah spoznala, da je nujno potrebno organizirati posebno vrsto zdravstvene dejavnosti, ki jo je potrdila tudi vlada v Ljubljani in tako je leta 1920 prvič na slovenskem ustanovila **POSVETOVALNICO ZA MATERE IN DOJENČKE**, ki je delovala v stavbi današnje obratne ambulante železarne Jesenice. Tedanje delo Angele Boškinove je na Slovenskem začetek ne samo posvetovalnice za matere in dojenčke, pač pa je to tudi prvi začetek organiziranega patronažnega

in socialnega dela ter nege bolnika na domu.

Sestra Boškinova je pred 52 leti s svojim delom in zgledom prebila led poklicu medicinske sestre pri nas. Nekaj let njenega pionirskega dela na Jesenicah in zglede je bilo dovolj, da so organizatorji socialno medicinskih institucij spoznali vrednost novega sestrskega poklica in začeli pri svojem delu zahtevati več neposrednih šolanih pomočnic. Zato je bila leta 1924 ustanovljena pri nas prva sestrška šola.

Zahvaljujoč družbenemu napredku in skrbi, ki jo kaže družba, imamo danes v Sloveniji devet srednjih in eno višjo šolo za medicinske sestre. Poleg tako velikega števila zdravstvenih šol, pa še danes nimamo dovolj medicinskih sester.

Mali začetki delovanja Florence Nightingale, katere delo so nadaljevale mnoge brezimne medicinske sestre, kot tudi veliko in težavno delo sestre Boškinove, je pustilo poseben pečat na Slovenskem in zasluži vedno našo globoko zahvalo.

V zahvalo in spomin na vse znane in neznane medicinske sestre, slavimo rojstni dan prve medicinske sestre Florence Nightingale 12. maj, kot Mednarodni dan medicinske sestre.

Društvo medicinskih sester Kranj

Osnovna šola Tone Čufar prva v Sloveniji

Na zadnji seji odbora za zbiranje sredstev za graditev doma mladine in borcev v Kumrovcu so ugotovili, da akcija zbiranja sredstev zelo uspešno poteka. Doslej so bili najbolj uspešni pionirji, ki so po vseh šolah jeseniške občine že izpolnili svojo dveletno obvezo.

Najboljši v tej akciji so bili doslej, ne samo v jeseniški občini, temveč tudi v Sloveniji, učenci osnovne šole Tone Čufar z Jesenic, ki so zbrali že blizu 36 ton starega papirja. Prav tako izredno prizadevni so bili učenci na šoli Prežihov Voranc, kjer so zbrali 24 ton starega papirja. Uspešno potekajo akcije tudi na ostalih šolah. Na Koroški Beli bodo za dom v Kumrovcu zbrali 10 ton papirja, denar od ostale količine pa bodo namenili za ureditev Jezkovega groba. V Zirovnici so nabrali pet ton papirja, deset ton pa ga bodo predvidoma nabrali za ureditev spomenika talcev v Mostah.

Učenci osnovne šole v Mojstrani so obvezo dveh ton že izpolnili, oizroma zbrali celo tri tone. V osnovni šoli Kranjska gora in posebni osnovni šoli na Jesenicah akcija še teče.

Pri zbiranju denarja so se dosledaj najbolj izkazali vojaški vojni invalidi in člani Zveze borcev, ki so doslej zbrali 7.555 din, kar je več kot tretjina dveletne obveze. Posamezniki na področju Dovjega in Mojstrane so prispevali več kot je bila obveza. Viktor Ambrožič je prispeval celo po 100 din, precej pa jih je darovalo po 50 dinarjev.

Pri odboru in občinskem sindikalnem svetu sedaj pripravljajo okrožnico v kateri bodo zaprosili za prispevke vseh članov sindikata, ki naj bi prispevali po 5 dinarjev, člani ZK pa po 10 din. Doslej so prispevali delavci SDK 600 din, zaposleni pri občinskih vodstvih družbeno političnih organizacij pa 400 din.

Na seji odbora so se dogovorili tudi o mladinskih akcijah. Mladinci bodo predvidoma s prostovoljnimi delom pričeli ta teden in sicer pri urejanju športnih naprav podjetja Športmetal, pri pogozdovanju v okviru gozdnega gospodarstva Bled in pri očiščevalnih akcijah na terenih mesta Jesenic v okviru podjetja Kovinar. Učenci železarskega izobraževalnega centra pa bodo delali v železarni.

B.

Novice iz radovljiške občine

Ob 94,24 % udeležbi na referendumu, se je delovni kolektiv tovarne Plamen v Kropi prejšnji petek 11. maja odločil za integracijo z združenim podjetjem Slovenske železarne. Od 504 članov kolektiva se je za integracijo izreklo 421 ali 83,53 % vseh zaposlenih.

Koordinacijska kadrovska komisija pri občinski konferenci SZDL je na torkovi seji obravnavala predloge kandidatov, ki so se javili na razpis za vodilna mesta v upravni organ SOB, predloge za člane iniciativnega odbora telesno kulturne skupnosti in za namestnike članov komisije za ugotavljanje izvora premoženja občanov.

Gasilska organizacija v radovljiški občini je zelo razvita in mobilna. V 31 terenskih gasilskih enotah z nad 2000 člani je okoli 1000 aktivnih gasilcev, 176 mladincev in 225 pionirjev. Poleg prostovoljnih gasilskih društev imajo v LIP Bled 2, v Elanu in v Verigi po 1 industrijsko gasilsko enoto.

Med prvomajskimi prazniki je skupina mladih nepridipravov nasilno vdrla v prostore čebelarkega muzeja, ki jih zdaj obnavljajo v radovljiški graščini ter z oljnato barvo premazala sveže pobeljene stene in prepleškana vrata. Ostanek barve so razlili po parketu in uničili precej soboslikarskega orodja. Škodo cenijo za blizu milijon starih din.

Na skupni seji izvršnega odbora občinske konference SZDL in občinskega odbora ZZB NOV, v ponedeljek 16. maja, so se dogovorili o akciji zbiranja denarja za spominski dom v Kumrovcu in o pripravah za letošnji V. zbor gorenjskih aktivistov v Trzinu.

V spomin na srečno vrnitev nad 300 vaščanov Mošenj, ki jih je nacistični okupator izselil v Nemčijo in pri tem požgal 20 hiš, je KO SZDL z ostalimi družbenimi organizacijami 5. maja organizirala proslavo krajevnega praznika. Po slavnostnem govoru Franca Korošča so v kulturnem programu nastopili pevci komornega zbora A. T. Linhart iz Radovljice, recitatorji domače osnovne šole in narodno zabavna skupina Metoda Praprotnika iz Ljubnega.

Predsedstvo občinske konference ZMS je v počastitev meseca mladosti pripravilo v maju številne kulturne in športne prireditve. Predtekmovanja v odbojki so se pričela 8. maja v Lipnici in na Bledu, v nogometu 11. maja v Kamni gorici, v namiznem tenisu 17. maja v Gorjah in Podnartu in v šahu 14. maja v Lescu. Drevi bo v avli osnovne šole v Radovljici koncert pevskega zbora jeseniške gimnazije, 24. maja pa bo v istem prostoru mladinski kviz o zgodovini NOB. Datum ostalih prireditev bo določen pozneje.

Delavska univerza Radovljica je organizirala za delavce žilvilske stroke na Bledu, v Radovljici in v Bohinju tri tečaje higijenskega minimuma, ki se ga udeležuje 199 slušateljev. Izpitne teste bodo tečajniki opravili do 26. maja.

Na zahtevo občanov, ki so jo izrekli na zadnjem zboru volivcev v Radovljici, je krajevna konferenca SZDL Radovljica sklicala za 21. maj javno tribuno o ureditvi starega dela mesta. Na tribuno, kjer želijo vsetransko razsvetliti problematiko in načrte ureditve mesta, so povabili tudi strokovnjake s področja urbanizma, spomeniškega varstva, kulture in turizma.

V preteklem letu se je petih velikih športnih tekmovanj, ki jih je organiziral občinski sindikalni svet Radovljica udeležilo nad 600 delavcev, predvsem v zimskih športih, kegljanju, šahu in športnih igrah.

Z nedavno izvolitvijo novega upravnega odbora TD Radovljica, je delo te organizacije bistveno napredovalo. Ustanovili so več komisij, uredili službo oddajanja sob, založili novo propagandno gradivo in drugo. V četrtek 24. maja bodo v graščinski dvorani priredili predavanje o ureditvi hiše in okolja. Predavanje z barvnimi diapozitivi bo posredoval Pavel Merlak z Bleda.

Jutri, 19. maja, bodo gostovale v Varaždinu pri tamkajšnjem KUD Sloboda kulturne skupine iz radovljiške občine. Varaždincem, s katerimi ZKPO že več let tesno sodeluje, se bodo predstavili komorni zbor A. T. Linhart iz Radovljice, folklorna skupina DPD Veriga iz Lesc in narodno zabavni ansambel Metoda Praprotnika iz Ljubnega.

Drevo ob 19.30 bo v kinodvorani v Radovljici gostovalo Mestno gledališče iz Ljubljane z uprizoritvijo angleške socialne drame Obletnica poroke. Predstava bi morala biti že 4. maja, vendar je bila zaradi boleznih igralcev preložena na danes.

Od 11. do 29. maja je trgovsko podjetje Murka iz Lesc pripravilo v festivalni dvorani na Bledu veliko razstavo pohištva, preprog, zaves in gospodinjskih strojev. Vse razstavljeno blago so obiskovalci lahko tudi kupili.

Kramljanje z bralci

V 14. številki MZ-vestnika smo objavili pod rubriko »Zanimivosti z našega tehniškega muzeja« sliko s kratkim opisom z željo, da bi nam bralci, v kolikor jim je kaj znanega, posredovali podatke, kje naj bi se ta plošča nahajala oziroma v kakšen namen je bila vklesana. Priznati moramo, da kakršnih koli obvestil o tem do danes še nismo sprejeli. Sama slika te plošče pa je med bralci, ki spremljajo našo rubriko, vzbudila precej zanimanja. Ker so se nekateri bralci že obrnili na nas z vprašanjem kje naj bi ta plošča bila oziroma kaj predstavlja, obveščamo vse bralce, da bomo odgovor oziroma pojasnilo k tej plošči objavili v našem vestniku po zaključku sestavka »Plavž sv. Heme pod Koriti v Nomenju«.

Gornja slika nam prikazuje odkriti del plavža sv. Heme v Nomenju v času izkopavanja profesorja Valterja Schmidta leta 1938. Na sliki je dobro viden odkopani del peči z obokom pod katerim je bil v notranjosti odkrit dobro viden jašek topilnice. Obok se je v teh letih žal porušil, medtem ko je vse ostalo zidovje z jaškom še ostalo, vendar močno narahljano, in zahteva, da ga ustrezno zaščitimo.

Plavž sv. Heme pod Koriti v Nomenju

V zadnjem nadaljevanju tega sestavka smo opisali zgodovino tega plavža po pisanih virih, kakor tudi ugotovitve prof. Valter Schmidta, ki se je odkopavanja in raziskovanja plavža sv. Heme kot prvi lotil. Opisali smo tudi stanje, v kakršnem so se nahajali ti za nas tako pomembni ostanki tehnično-kulturne preteklosti železarjenja, ko smo pričeli našo akcijo.

Omenjeno je bilo, da smo našo prvotno nalogo na podlagi situacije in del, ki so jo narekovale prve ocene in izsledki, ki znatno odstopajo od skromne zapuščine oziroma podatkov po Valter Schmidu razširili.

Prav zaradi tega in, da bi dobili čimbolj točen vpogled na izgled lokacije nahajališča tega plavža preden so se pričela dela z odkopavanjem in o samem poteku del ter o eventualnih najdbah, smo ugotovili, da bi nam pri našem delu lahko pomagale izjave in prikazi delavcev, ki so leta 1938 delali pod nadzorstvom prof. Valterja Schmidta.

Pri vaščanih v Nomenju smo se zanimali, če jim je kaj znano, kdo je takrat sodeloval pri tem izkopavanju in zvedeli smo za dva še živeča tovariša in to tovariš Anton Žvab in tovariš Jože Žen, ki sta bila še dosegljiva. V uvodnem razgovoru z njima sta bila pripravljena povedati vse o tem, kar jima je znanega in da bi debata okrog tega plavža potekala čimbolj prepričljivo, smo sklenili, da bomo razgovore vodili na samem mestu, ob ostankih plavža sv. Heme. Zaradi zanimivosti podatkov v izjavah obeh, bomo v krajšem povzetku objavili ta razgovor v obliki nekakšnega intervjuja.

Pogovor je potekal nekako takole:

Muzejsko — zgodovinski vestnik

17 — maj

V.: Vidva, tovariš Žvab in tovariš Žen, sta še edina živeča od šestih, ki so pomagali profesor dr. Schmidu pri odkopavanjih tega plavža, katerega ruševine vidimo tukaj, kakor tudi domnevnega gradiča sv. Heme tu zgoraj nad potjo. Tovariš Žvab, bi nam vi lahko pojasnili, kako so potekala dela pri izkopavanju?

O.: Ker sem bil takrat brezposeln, se mi je s tem delom nudila ugodnost, da nekaj zaslužim. V avgustu 1938 se nas je šest zbralo z orodjem na tej lokaciji. Tu smo se seznanili s prof. Valter Schmidom, ki nam je pojasnil namen naše akcije in potek samega dela. Profesor je imel s seboj skice in takoj je odredil po vidnem trikotnem zidu, kjer naj pričnemo s kopanjem. Pri zidu smo prišli do jaška peči, ki ga je profesor Schmid nazval kot dno talilne peči. Naleteli smo tudi na dobro viden žleb za odtok železa. To je bil kamen, 30 centimetrov dolg, katerega je profesor Schmid velel očistiti in ga uvrstil med zbirko pomembnejših najdb. Našli smo tudi nekaj kosov železa, tri razmeroma velike kroparske žeblje z veliko glavo in pa brusni kamen, ki so ga verjetno uporabljali v delavnici. Profesor Schmid je vse najdene predmete sproti odpremljal, po vsej verjetnosti v Gradec.

V.: Podali ste nam precej zgoščen opis, nas pa sedaj zanima, kako je izgledala ta lokacija oziroma svet tukaj, preden ste pričeli z odkopavanjem.

O.: Teren je bil razmeroma močno zaraščen s smrekami in grmičevjem.

V.: Prej ste omenili, da ste opazili nekakšen zid, kjer ste pričeli kopati. Ali je bilo opaziti zidove, oziroma ostanke peči, ki jih vidimo sedaj?

O.: Zid, ki sem ga omenil, je prav ta zid, na katerem sedimo. To je južna stena z vogalom, ki loči kuhinjo in prostor »C« z delavnico. Ta zid je gledal kakšnih 90 cm iz zemlje in je bil v razpadajočem stanju, kot nekakšna slaba škarpa. Tam, kjer je sedaj odkrita peč, ni bilo videti ničesar, ker je bilo vse zaraščeno z grmičevjem in prekrito z rušo. Opaziti ni bilo nobenega zidovja. Peč samo smo našli tako, da smo ob tem vidnem zidu kopali navzdol in ob njem tako prišli do tega masivnega zidanega kvadra.

V.: Na kakšen material ste naleteli pri izkopavanju, kje ste kopali in kam ste odvažali nakopani material?

O.: Pri kopanju smo naleteli na velike in manjše kamne od zidu, na zemljo in pesek, ki je izgledal kot ostanek malte. Ves nakopani material pa smo vozili navzdol proti potoku Plavžarici, kjer je nastala še sedaj vidna vzpetina. Tam niti nismo kopali.

V.: Zanima nas še, ali je bilo vzdolž desne struge Plavžarice videti kakšne ostanke zidu oziroma podporne stebre, na katerih naj bi bile po naših predvidevanjih postavljene lesene rake.

O.: Zidov tam ni bilo zaslediti, niti ostankov o kakšnih opornikih za rake. Spominjam pa se, da nam je profesor Schmid povedal, da so tod morale biti speljane rake, kjer je bil še dobro viden kanal ali struga za odtok vode v strugo potoka.

V.: Koliko časa je ta delovna akcija potekala in kako ste delali?

O.: Delali smo več kot en teden, dnevno po deset ur. Delo je potekalo počasi, ker profesor Schmid ni dovolil neprevidnega odkopavanja, da ne bi kaj poškodovali.

V.: Tovariš Žen, vi ste prav tako delali tukaj, ali lahko kaj dopolnite pripovedovanje tov. Žvaba?

O.: Pripovedovanje tovariša Antona Žvaba lahko dopolnim le v toliko, da se je severno od peči nahajal takrat nekakšen grič ali kup, zaraščen z rušjem, kjer je bila navožena precejšnja množina

žlindre. Tega griča mi nismo razkopavali, niti odstranili, vendar ga sedaj ni več videti.

Opomba: Griča, ki ga je omenil tovariš Žen na obstoječi lokaciji, res ni več. Obstaja možnost, da ga je voda zaradi gibljive struge potoka Plavžarice tekom let odplavila, kar bi se dalo sklepati po tem, ker je po vsej strugi Plavžarice v ravninskem predelu zaslediti velike količine raznih plavških žlinder, povsem steklastega izgleda.

V.: Tovariš Žen, se spominjate še kakšnih najdb, ki bi jih tovariš Žvab pozabil naštet. Znano nam je namreč, da so pri teh izkopavanjih našli del odlitka retorte, ki so jih tukaj vliвали.

O.: Te najdbe se ne spominjam, zato ne bi mogel o tem ničesar povedati.

V.: Tov. Žvab, vi ste delali pri odkopavanju domnevnega gradiča sv. Heme. Bi nam lahko o tem kaj več povedali?

O.: Glede domnevnega gradiča se spominjam, da je profesor Schmid imel skico, na kateri je bil vrisan objekt. Po tej skici smo iskali lokacijo in naleteli na še vidne ostanke razpadajočega zidu. V notranjosti zgradbe smo med kopanjem naleteli na ostanke desk, ki jih je profesor Schmid ocenil kot ostanke podnic. Les je bil macesnov in ga je profesor Schmid vzel s seboj kot pomembno najdbo. Našli smo tudi nekakšno leseno posodo v obliki skled in ostanek prepele lesene žlice.

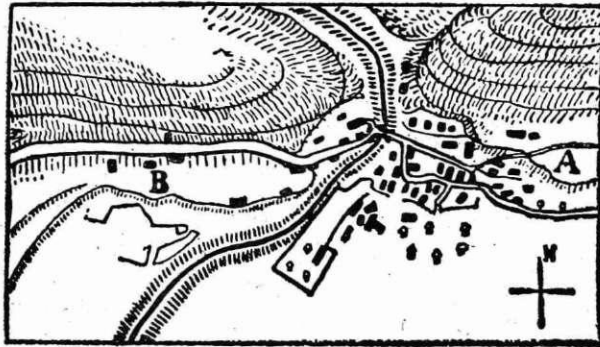
V.: Bi nam morda lahko povedali dimenzije te zgradbe?

O.: Ruševin v celoti nismo odkopali, kljub temu pa bi lahko rekel, da je bila zgradba kakšnih 15 metrov široka in 20 metrov dolga.

V.: Tovariš Žvab, ali vam je profesor Schmid kaj pripovedoval o zgodovini plavža, o načinu dela pri plavžu, od kod so vozili ručo in kaj vam je bilo sploh znanega o tem plavžu kot domačinu?

O.: Pri nas se je govorilo, da je bil tu svoje čase plavž »sv. Heme« in da se je v njem topilo prvo železo. Tudi lokacija mi je bila poznana, saj sem tu pasel krave in kasneje vozil les iz Jelovice. Profesor Schmid pa nam o tem ni dosti govoril, omenil je le, da je objekt zelo star, kar sodi po globokih kolesnicah izlizanih v živo skalo, ki so še danes vidne na tej poti, po kateri so vsekakor stoletja dolgo vozili rudo in oglje za

(Nadaljevanje na 16. strani)

Gornja slika nam predstavlja skico situacije Srednje vasi v času odkritja staroslovanskih grobov leta 1907. Vzhajen teren nad vasjo Srednja vas v smeri jugovzhod, ki je na tej skici označen z veliko črko A, so domačini od nekdaj imenovali »na Žalah«. Prav to je vodilo arheologe, da so tu pričeli izkopavati in njihov trud ni bil zaman. Odkrili so 32 staroslovanskih grobov, v katerih so poleg dobro ohranjenih okostij, našli tudi dragocene najdbe raznih okrasnih predmetov, orodja in orožja. Lokacija označena z veliko črko B pa predstavlja prostor z ledinskim imenom »na Podonjicah«, kjer so prav tako odkrili nekaj grobov še starejšega datuma, vendar so bila grobišča razdejana.

(Nadaljevanje s 13. strani)

plavž v dolini. Profesor Schmid se je več pogovarjal s takratnim županom Jakobom Rozmanom iz Bistrice in premožnim trgovcem Doktoričem, ki sta čisto prihajala sem.

V.: Ali vam je kaj znanega, kdo je finančno podpiral dela pri odkopavanju?

O.: Tega ne bi vedel povedati, vem le to, da samta bistrška občina za takšne namene ni imela finančnih sredstev.

V.: Med našim delom smo ugotovili, da plavž ni bil do kraja odkopan, s tem delom nadaljujemo mi, ali vam je znano, zakaj je bilo delo prekinjeno.

O.: Da, delo smo na lepem prekinili. Vzroke za to prekinitev pa bi lahko iskali v tem, da se je profesor Schmid moral odpraviti na službovanje, ker se je bližalo novo šolsko leto. Rekel pa nam je pri odhodu, da bomo prihodnje leto z delom nadaljevali, vendar ga potem ni bilo več v Nomenj.

V.: Se morda spominjate še koga razen pokojnega tehnika, fotografa Slavka Smoleja, da bi od strani takratne KID prihajal sem, ko se je odkopaval plavž?

O.: Ne. Razen Slavka Smoleja, ki je dela pri odkopavanju v raznih fazah fotografiral, se z Jesenic ne spominjam nikogar drugega, da bi prihajal sem.

V.: Ali je profesor Schmid v tem času še kje drugje vodil odkopavanja, tovariš Zen?

O.: Predtem je vodil odkopavanja tudi na opuščenem pokopališču ob bitenjski cerkvi. Spominjam se, da smo tam odkrili okrog 12 starih grobov. Le-ti so bili pokriti s kamnitimi ploščami, za katere je bil profesor Schmid mnenja, da so še iz pred slovanske dobe, kar je sklepal na podlagi najdenih ogorkov in ostankov žar. Kopal pa je tudi pri Jereki in na Žlanu, vendar o uspehih pri teh kopanjih ne bi vedel ničesar povedati, ker nisem sodeloval.

Gornja izvajanja so nam povsem dokazala, da smo pravilno sklepali, saj nam je izkopavanje, ki smo se ga lotili, dnevno dokazovalo, da profesor Valter Schmid leta 1938 svojega dela ni dokončal. Iz izjav obeh pa smo lahko tudi zaključili, da so številne pomembne in dragocene najdbe deponirane neke v Avstriji, kar je vsekakor škoda, da se te najdbe niso hranile v domačem muzeju.

T. S.

Kako stare so pravzaprav Jesenice

16. nadaljevanje

V vseh dosedanjih nadaljevanjih tega sestavka smo pisali o vsem, kar je znanega o naseljenosti naše doline od vseh začetkov do 11. stoletja, ko so se ohranili že prvi pisani dokumenti, ki nam bolj točno osvetljujejo navzočnost, obseg in način življenja v tej dolini v dobi intenzivne kolonizacije naše ožje slovenske dežele.

Ugotovili smo lahko, da je tako bližnja kot daljna preteklost glede naseljenosti naše ožje doline več ali manj zavita v temo. Karkoli smo ugotavljali in kar naj bi nam dokazovalo prisotnost človeka v naših krajih še iz prazgodovine smo upoštevali in v tem sestavku tudi združili tako tudi razne najdbe še iz kamene, bronaste in zgodnje železne dobe, ki so vsekakor dokaz, da je človek tukaj živel. Težje pa je ugotavljati, kdo so bili ti ljudje, koliko časa so se tu zadrževali oziroma v kakšnem številu so naselili ožjo Gorenjsko v raznih časovnih obdobjih.

Kljub temu, da je bilo potrebno za pisanje tega sestavka pregledati veliko raznega zgodovinskega gradiva najsi bo arhiva, raznih zapisov in zajetnejših zgodovinskih del, še vedno ne moremo reči, da smo zajeli vse, kar obstaja in bi nam lahko bolj točno prikazalo sliko vsaj v bližnjo, če ne v daljno preteklost in življenje človeka v naši dolini. Zgodovinarji tako najstarejši še iz antične dobe, kakor zgodovinarji preteklega stoletja in no-

ve dobe so se trudili, da bi nam s primerjavami in ugotovitvami enih ali drugih prikazali čimbolj nazorno naseljevanje, preseljevanje, boje in življenje raznih narodnosti in plemen, ki so se menjavala na našem evropskem kontinentu in jih skušali usklajevati v razna časovna obdobja, za katera moramo reči, da so nekatera v bistvu zelo točna, vendar ne krajevno temveč bolj splošno določena.

Prav zato je brez otipljivih dokazov, da ne govorim o dokumentih (tu so mišljeni pisani dokumenti), ki jih pred 11. stoletjem vsekakor ni bilo, težko ugotavljati dejansko stanje skozi vso razvojno dobo o življenju in naseljevanju našega ožjega področja, če nimamo ostankov kultur naših prednikov, naj si bo v zgradbah, raznih najdbah ali v geografskih in običnih imenih, kar omogoča tako izvedencem, zlasti arheologom utrditi približni čas nastanka dotičnega predmeta ali objekta oziroma čas uporabe in tudi uporabnika.

Reči moramo, da teh ostankov v naši dolini žal nismo našli toliko, da bi lahko z gotovostjo pisali o navzočnosti določenih narodov in v tej dolini. Priznati moramo in to smo lahko ugotovili, da če izločimo navzočnost predzgodovinskega človeka, ostaja največ argumentov in dokazov za prisotnost ilirsko-keltskega prebivalstva, ki se je naselilo v teh krajih še pred našim štetjem in že v času železne dobe. Ta element je najbolj navzoč, medtem ko o prisotnosti Rimljanov v naši dolini glede na skromne najdbe oziroma njihove zapuščine (bakreni novci) ne moremo govoriti.

Da so bili ilirski Karni navzoči v naših krajih, so najbolj zgovorni dokazi ostanki začetnega železarstva, ki so jih odkrivali in raziskovali zlasti zgodovinarji, ki so se bavili z razvojem in zgodovino železarstva tako na Kranjskem in v Evropi sploh. S tem delom so nadaljevali Kelti, kakor tudi kasneje v 6. in 7. stoletju naseljeni naši predniki Slovenci. O navzočnosti Langobardov in kasneje Obrov in Madžarov na ožjem Gorenjskem in zlasti v naši dolini ne bi mogli govoriti, saj njihovih kultur tu razen naselbine v Kranju in postojanke v Meglarjih v Ziljski dolini ni bilo zaslediti.

Kelti so nam zapustili dovolj zgovornih dokazov, zlasti v zemljepisnih imenih, ki nesporno pričajo, da so se dalj časa zadrževali v teh krajih in verjetno pomešani z ilirskim prebivalstvom dočkali prihod Slovencev, ki so po njih povzeli razne navade in zlasti še imena, ki nam to potrjujejo. Inženir Stanko Dimnik, čeprav ni zgodovinar, se je bavil s tem vprašanjem in lahko rečemo, da je dokaj prepričljivo dokazal s konkretnimi primeri, da številna imena naših gora in rek, kakor tudi priimkov in imena krajev izvirajo še iz časa naseljenosti in življenja Kelto. Prepričan je, da so vsa imena krajev in tudi priimkov z začetnicami »Tur« ali »Kom« keltskega izvora. Tega pa imamo pri nas dovolj, če navedemo samo Turjak, Turska gora, Turnišče, Turnšek, Turner ali v ožjem pogledu našo Komno, Komarčo, se o tem sami lahko prepričamo. Tudi razni vršaci, ki jih zasledimo na zemljevidih z nazivom »Kuk« so dediščina Kelto. Le-teh pa je v naših Julijcih, zlasti na Tolminskem, kar precej.

Avtor, ki smo ga omenili, je na podlagi tega ugotovil, da vse to izhaja iz keltskega plemena Tauriskov, ki so živeli v teh alpskih predelih še pred našim štetjem, kamor so se umaknili pred prodirajočimi Rimljani. Še zlasti prepričljiv primer najdemo v imenu gorskega vršaca nad Komno, ki ga poznamo kot »Montura«. To ime je izrazit primer prilaganja tujega imena »Mons Tura« na slovensko narečje.

Podobno Keltsko zapuščino najdemo tudi v naših Kavčkah, to je savska tesen med Potoki in vasjo Moste. Dr. Aleksander Rjazancev je v enem svojih sestavkov o zgodovini antičnega železarstva povezal Kavče in vršac Kavče nad Poljanami s staroselci Kelti, ki so tod živeli. Ta razlaga je povsem sprejemljiva, zlasti če gledamo to iz takratnega aspekta, ko so Rimljani osvajali našo slovensko zemljo in Gorenjsko (od leta 100 do 200 po našem štetju).

Kot smo pisali v enem naših nadaljevanj so v Mostah pri kopanju trase za novo cesto odkrili razdejan grob oziroma okostja, ki so se nahajala v grobu obdanem s kamnitimi ploščami in prekritem s težko obdelano kamenito ploščo. Po oceni izvedencev Zavoda za spomeniško varstvo

SRS in arheologov naj bi bile te kamenite plošče ostanki rimske kulture naj si bo kakšnega žrivenika ali kakršnega koli objekta, ki so ga zgradili Rimljani. To so tudi našim Jesenicam najbližji ostanki, ki dokazujejo navzočnost Rimljanov v naših krajih. Če predpostavljamo, da so se Kelti umaknili pred rimskimi zavojevalci v Gornjesavsko dolino ter postavili zelo močno utrjeno selišče na Ajdni (čas nastanka Ajdne je še vedno neznan) so na liniji: Ajdna — soteska Kavče — vršac Kavče nad Poljanami, lahko zadrževali prodirajoče Rimljane, vsaj za določen čas. Iz tega stališča lahko tudi sklepamo, zakaj kulturnih rimskih spomenikov od Most do današnjega Trbiža v naši dolini do danes še nismo odkrili. Rimski novci najdeni v naši dolini pa žal še niso dovolj prepričljiv dokaz, da so Rimljani tod tudi živeli.

Izkopavanja pri podružnični cerkvi v Ratečah so delno osvetlila in po mnenju arheologov omogočila ugotovitev predzgodovinskega objekta pred izgradnjo te cerkve, nakar kažejo oblike najdenih temeljev in način zidave. To je dovolj prepričljiv dokaz za navzočnost prebivalcev v Ratečah še pred našim štetjem.

Drugi bolj otipljivi dokaz, ki bi nam časovno približali in bolj točno dokazali navzočnost naj si bo Rimljanov, Gotov ali Langobardov v naši dolini pred prihodom Slovanov (tudi njihova naselitev časovno ni točno določena), žal še nismo odkrili. Domneve zgodovinarjev, da je tod skozi vodila rimska trgovska cesta z odcepom od znane rimske ceste Emona—Ljubelj—Virunum nekako pri Trziču, ki naj bi se v sedanjem Trbižu spojila z zgodovinsko ugotovljeno antično cesto Oglej—Virunum je zgolj domneva, kajti dokazov o tem ni. Res pa je, da je ta domneva povsem sprejemljiva, zlasti če upoštevamo, da Gornjesavska dolina le ni bila tako neprehodna, kot navajajo razni zgodovinarji, da ne bi omogočala naselitve ali prehodnosti še v tistih časih, saj še danes lahko ugotavljamo, da je ta komunikacijska vez brez dvoma lažje premostljiva kot pa je bilo utiranje trase za cesto preko Karavanskih vršacev in grap, kjer vodi današnja ljubeljska cesta. Še kljub temu, pa da sta iz rimskih časov znani na Gorenjskem le dve cesti in sicer glavna cesta iz Emona preko Ljubelja ter stranska manj znana trgovska pot z odcepom neke pri Trziču, ki je vodila pod gorami skozi Begunje, Rodine, Breg, preko Save na Bled in dalje skozi Bohinj in Baško grapo v Cedad, je povsem verjetno, da je tovarniška pot vodila tudi skozi našo dolino na je omenjeno antično cesto v Kanalski dolini že iz vzrokov, če so Kelti v naših krajih pridobivali železo, kar je tudi dokazano, da so le-tega prodajali na tržišču v južni Italiji do kamor jih je vodila ta in edina najkrajša pot. Da pa je bila trgovina z železom že v antičnem noriku zelo živahna, pa je zgodovinsko ugotovljeno.

Kakor koli je že bilo, lahko navedemo, da če so se keltski Tauriski ali Turi naselili v višinskih predelih naših Karavank, je prav gotovo nastalo prvo naselje in življenje v dolini na področju današnjih Jesenic ali Koroške Bele šele s prihodom Slovanov. Da so le-ti, kdaj to ni dokazano, tu naleteli na staroselce, je dokazano že iz prej navedenih raznih zemljepisnih in običnih imen s keltskim korenem, ki so jih Slovenci po njih povzeli in prilagodili na slovenski jezik. Zakaj v nasprotnem primeru bi bila ta dediščina nemogoča.

Da so Slovenci naselili jeseniško in belško polje priča več razlogov, predvsem čista slovenska imena tako za potok Jesenice, kakor tudi kraj Jesenice, Javornik, Hrušico, Belco itd., vsa ta imena so izrazito slovenskega značaja, medtem ko vsa ostala krajevna in ledinska imena germanskega izvora izhajajo iz kasnejšega obdobja, to se pravi iz dobe intenzivne kolonizacije po Slovenih zasedenih ozemelj, ki se je pričela izvajati koncem 10. in v začetku 11. stoletja.

Zelo prepričljiv dokaz, da so Jesenice nastale iz prve naselbine Slovencev, je tudi še danes ohranjeno ledinsko ime »Zale«, o čemer smo že pisali. »Zale« so značilen primer in pokazatelj zgodovinarjem, da izhajajo iz časov, ko so Slovenci naseljevali ta področja in so to ime prinesli s seboj. Kjerkoli so zgodovinarji ali arheologi raziskovali teren, ki je nosil ime »Zale«, so naleteli na ostanke starih Slovencev, za kar imamo lep primer najdena grobišča na kraju z ledinskim imenom »Zale«, tako na Bledu kot v Srednji vasi v Zgornji bohinjski dolini.

Se nadaljuje.

Stane Tušar

Gradnja nadvoza v Završnici

Prizadevanja, da bi odpravili nivojska križanja ceste z železnico, so pri nas že dolgo prisotna in doslej je uspelo spremeniti že nekaj dovolj nevarnih nivojskih križišč v izvennivojska (Koroška Bela, Jesenice med Stražišarjevo in Kejžarjevo ulico). Ureditve pa čakajo še tri izredno nevarna, vendar izvedbeno zelo draga križišča. Ta tri nivojska križišča so: Moste, Potoki in Žirovnica. Nivojska križišča niso le nevarna, pač pa tudi draga za vzdrževanje, saj jih v okviru obstoječih predpisov vzdržujeta železnica in občina vsaka pol na cestah četrtega reda in železnica ter skupnost za ceste vsaka polovico na cestah višjih redov. Po tem ključu sodeluje Skupščina občine Jesenice s svojo polovico stroškov pri vzdrževanju nivojskih križišč Potoki, Moste in raznih prehodov za vprežna vozila, Republiška skupnost za ceste pa plačuje polovico stroškov za vzdrževanje križišča na regionalni cesti v Žirovnici. Stroški občinske skupščine Jesenice so v zadnjem času že presegli 250.000 din letno, se pravi, da bi namesto stroškov za vzdrževanje lahko vsaka tri do štiri leta odpravili vsaj eno nivojsko križanje ceste z železnico.

Ne le, da se z izvennivojskim križanjem ceste z železnico izognemo nevarnostim, ki sicer na križišču pretežajno na vprežna in motorna vozila, tudi račun pokaže, da je vzdrževanje nivojskih križišč tako drago, da jih je treba postopoma drugega za drugim odpraviti. Vse to je imela Skupščina občine Jesenice pred očmi, ko je pred tremi leti začela postopek za spremembo križišča v Mostah. Predinvesticijska dela pa so se zavlekla, tako da so operativna dela stekla šele letošnjo pomlad, čeprav je bilo v programu komunalnih del namenjenih začetnih 300.000 din za ureditev tega križišča že leta 1970. Postopki za ureditev tega križišča so bili namreč izredno zamotani in dolgotrajni. Če omenimo samo nekatere, ki so zavzeli najdaljši čas, nam bo postalo

razumljivo, zakaj je trajalo od začetnih priprav do operativne izgradnje toliko časa. Vsi dogovori med Skupščino občine Jesenice in Železniškim transportnim podjetjem Ljubljana, od načelnega sporazuma o finansiranju vsake polovice, do zadevne pogodbe o projektiranju nadvoza, projektiranju priključnih cest in urejanju zemljiških zadev ter odkupu potrebnih zemljišč, do izdelave lokacijske in gradbene dokumentacije, o zbiranju in izločanju vsega po predračunu potrebnega denarja, prijavi SDK in oddaji del (objekt) Železniškemu podjetju za nizke gradnje, priključne ceste po Komunalnemu podjetju »Kovinar« — vse to in še marsikaj drugega (lokacijski ogledi in potrebna soglasja), je torej zavleklo začetek gradnje vsaj za eno leto. Kljub temu so zdaj vsi predpostopki za nami in gradnja je stekla ter bi po pogodbi morala biti letos polni zaključena. Če bosta oba izvajalca držala pogodbeno dogovorjene roke, bomo na zadnje ugotovili, da so predpostopki zavzeli tri leta, gradnja pa pet mesecev.

Novi nadvoz bo nekaj sto metrov zahodnejše od prejšnjega in bo priključen na prejšnjo glavno cesto in po njej na sedanjo magistralno cesto vzhodno od Ratibovca (Pod Ajdno). Severno od nadvoza bosta zgrajeni dve priključni cesti — proti Završnici in Pod Ajdno. Tako bodo tudi prebivalci Pod Ajdno imeli izvennivojski dostop na glavno cesto ter bo odpravljeno tudi križišče z zaporni-

cam pod zaselkom. Glavna smer — odcep iz glavne ceste do priključka na obstoječo cesto v Završnico — bo asfaltirana, odcep Pod Ajdno pa bo zaenkrat izdelan v makadamu.

Davno, preden je steklo delo, so bila že prisotna razmišljanja, kako odpraviti nivojsko križišče za Potoke. Ker niso izdelane niti začetne študije, bi bilo zdaj preuranjeno napovedati, kdaj bo to križišče odpravljeno in kako bo poslej izgledal promet, vendar se sama po sebi vsiljuje rešitev, da bi od nadvoza v Završnici in po novi cesti Pod Ajdno poskušali prodirati s cestno povezavo dalje po mostu čez hudournik Ratitovec proti Potokom. Tako bi v doglednem času spravili vprežni in motorni promet na nadvoz v Mostah, za pešce pa bi seveda morali iskati drugačno rešitev. Kakorkoli že, upajmo, da bo tudi to izredno nevarno nivojsko križišče odpravljeno, in to nemara prej, kakor v treh letih.

Posebno vprašanje je križišče na regionalni cesti v Žirovnici, ki ni le nevarno, pač pa ob vse gostejšem prometu na cesti in na železnici povzroča že občutne motnje in zastoje prometa. Ker v tem primeru Skupščina občine izgradnjo le priporoča in dokazuje nje potrebnost, ni mogoče napovedati, kdaj bosta nosilca (Železniško transportno podjetje Ljubljana in Republiška skupnost za ceste) spoznala za potrebno razrešiti tudi to nevarnost in ta prometni vozil.

Z. F.

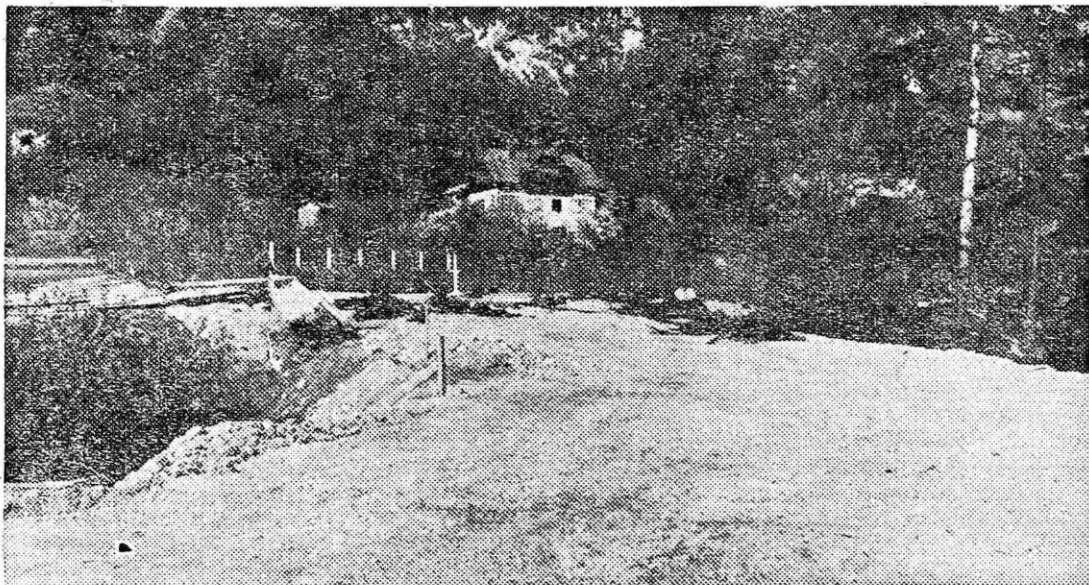
Važno opozorilo

Veterinarska inšpekcija skupščine občine Jesenice obvešča:

Glede na nevarnost, da se živalska kužna bolezen **slinavka in parkljevka**, ki se v zadnjih dneh nevarno širi v sosednji državi ter v nekaterih delih naše države, prenese tudi na območje naše občine, opozarjamo občane na budnost in discipliniranost. Predvsem je treba preprečiti vsem tujim osebam vstop v hleve naših živinorejcev ter nakup in dovoz živine in mesa iz drugih republik.

Posebno še opozarjamo živinorejce in ostale občane na točno in disciplinirano izvajanje vseh morebitnih ukrepov, ki jih bodo v primeru potrebe izdali upravni organi naše občine.

Veterinarska inšpekcija skupščine občine Jesenice

Gradnja nadvoza za cesto v Završnico

V spomin Angeli Draksler

Ravno v tednu Rdečega križa nas je pretresla kruta vest, da so za vedno otrpnile pridne in delovne roke naše aktivistke, dolgoletne predsednice krajevne organizacije Rdečega križa Ukova, prejemnica več priznanj in srebrnega znaka jugoslovanskega Rdečega križa — Angelle Draksler.

Pokojnica, ki je bila rojena 22. septembra 1924 v Vrhuljah, se je preselila na Jesenice leta 1947, kjer si je uredila dom in družino. Med vojno pa je bila skupaj s starši štiri leta v izseljeniškem taborišču. Takoj se je kot zavedna delavka vključila v delo družbeno političnih organizacij na terenu Ukova. Z izredno predanostjo je vršila svojo službo kot socialno zdravstvena pomoč-

nica družinam jeseniških železarjev. Z isto vnemo in brez počitka je z vsemi močmi delala v organizaciji Rdečega križa od leta 1948, ko je bilo prvič na Slovenskem organizirano prostovoljno krvodajalstvo. Bila je prva aktivistka, ki je stopila v kolektivu železarne Jesenice pred delavca in ga nagovorila naj postane član plemenite skupnosti — prostovoljni krvodajalec. Bila je tudi član komisije za zbiranje in razdeljevanje pomoči socialno in zdravstveno ogroženim osebam. Skratka bila je vedno tam kjer je bila pomoč potrebna. Ni malo otrok, sedaj že odraslih Jeseničanov, ki jo poznajo in ki so bili deležni njene prijazne bodrilne besede ali pomoči. Vedno je bila nasmejana, dobrovoljna in vedno pripravljena pomagati. Če drugače ni mogla je pomagala z bodrilnimi toplimi besedami.

Mnogo prezgodaj so se ji premnogi za njena plemenita dela oddolžili s prelepim vencem in jo v ponedeljek 14. maja spremlili na njeni zadnji poti.

Solze, ki so drsele po licih navzočim ob pokopu so bile dokaz, da zemlja sprejema k večjemu počitku človeka, kateri je bil dober, ki ni živel samo za sebe.

Izlet v Celje

Društvo upokojencev Jesenice vabi na avtobusni krožni izlet skozi Savinjsko dolino v Celje in nazaj po Zasavju skozi Ljubljano na Jesenice. Na izletu si bodo udeleženci ogledali rimske izkopenine v Šempetru v Savinjski dolini, celjski muzej, celjski grad, si privoščili počitek in kopanje v Rimskih Toplicah in se vrnili ob Savinji in Savi nazaj. Izlet bo v sredo, 23. maja. Prijave za izlet še sprejemajo. Poleg bivših železarjev-upokojencev, se lahko prijavijo tudi ostali.

Srečanje z našimi zbori

Danes, 18. maja, bo ob 17. in 19.30 ponovno zadonela pesem amaterskih pevskih zborov iz naše občine v okviru že tradicionalnega vsakoletnega SREČANJA Z NAŠIMI ZBORI. V gledališki dvorani na Jesenicah se bo:

ob 17. uri predstavilo osem otroških oziroma pionirskih in mladinskih pevskih zborov

ob 19.30 pa še dva mladinska in pet odraslih pevskih zborov.

Prireditelj je v počastitev 81-letnice rojstva predsednika republike tovariša Tita in je vstop prost.

Še enkrat: kulturno - zabavna dejavnost mladine

Zaskrbljenost za kulturno vzgojo in osveščenost mladih, ki jo izpričuje Janez Pogačar v članku »Kulturno-zabavna dejavnost mladih« za sluzi dvakratno pozornost. Prvič zato, ker odkrito in zavzeto o tem govori mlad človek in delavec, drugič pa zato, ker je zaskrbljenost za kulturnost mladih do kraja upravičena. Pri tem mislim kulturnost v najširšem smislu besede, vse tja do primerne ponašanja v najbolj intimnem krogu, pa do mode in če hočete odnosa do narave in okolja. Pri tem pa moja zaskrbljenost ne velja toliko mladim in njihovi kulturnosti, temveč predvsem nenapisanim, toda veljavnim pravilom naše družbene prakse, da vse kar samo diši po kulturnosti v najširšem, pa tudi ožjem pomenu besede postavljamo na dnevni red kvečjemu in samo kot zadnjo točko dnevnega reda, običajno pa najraje pod razno. Res je imamo lepo vrsto družbenih dokumentov in celo zakonov, ki govorijo o dolžnostih nas vseh do razreševanja vsega kar pojmuemo pod kulturnostjo, toda eno so lepo zapisane misli, želje in zahteve, drugo pa je njih uresničevanje, ali še boljše — neuresničevanje. Dokaz za to je nazadnje tudi članek Janeza Pogačarja, ki razgrinja dovolj široko paleto problemov na kulturnem področju, problemov, ki sploh niso samo problemi mladih, temveč kar vse naše družbene skupnosti v celoti! Janez Pogačar sicer skuša odgovorjati na nekaj vprašanj, zakaj je zaskrbljen nad kulturno osveščenostjo mladih in tudi skuša nakazati nekaj rešitev. V kolikšni meri je zadel v črno, ta hip ni pomembno. Pomembnejše je, da iz njegovega članka hitro lahko razberemo, da ne piše zgolj v lastnem imenu, temveč v imenu širšega kroga mladih, torej v imenu določenega družbenega spoznanja in skušenosti. Zato naj naslednje misli ne veljajo samo piscu članka, temveč vsem mladim, ki so istega prepričanja kot pisec.

Moja zaskrbljenost nad kulturnostjo mladih je pravzaprav zelo majhna, oziroma v vzročni zvezi samo v tistem, v vsaki družbi neizogibnem, majhnem delu iztirjenosti, ki so posledica določene iztirjenosti prejšnje generacije, ali pa nezmožnosti družbe, da onemogoči tako iztirjenost. Vso ostalo mlado generacijo pa vsak dan srečujem in videm v dramskih družinah, plesnih skupinah, pevskih zborih in drugih sekcijah naših Svobod, v mladinskem pevskem zboru Blaž Arnič, v gledališču Tone Čufar, na glasbeni šoli, v knjižnici, na straneh literarne priloge Železarja LISTI in še marsikje drugje, kjer se kulturno snuje in deluje

V zadnjem času pa je te mlade generacije zmerom več tudi v dvoranah in nemalokdaj ima prepričljivo in razveseljivo večino.

Torej priložnosti za kulturno umeštvovanje mladih ne manjka, čeprav te priložnosti niso zmerom najbolj primerne, kaj šele vabljlive, a mladi se jih morda še ne dovolj, toda zadovoljivo poslužujejo. Res je, da so zmogljivosti kulturni namenjenih prostorov v naši občini, z izjemo enega ali dveh primerov, skrajno mizerne in da je splošna, še posebno pa estetska opremljenost teh prostorov nezadovoljiva. Res je tudi, da preprosto ne zmoremo primerno usposobljenih kadrov za kulturno-prosvetno vzgojo niti na šolah ne, kaj šele v društvi in drugih kulturnih organizacijah. Pa vendar ne manjka mladih, ki zavzeto in tudi uspešno delujejo na kulturnem področju.

Ostaja samo vprašanje, kako smo kot družba organizirani in informirani, da ne znamo zainteresirati in vključiti v kulturno delovanje vseh tistih, ki si to želijo, pa ne znajo najti poti do kulturnih krožkov, ustanov in društev. Pri tem pa ne gre za spodbujanje in vključevanje v kulturno delovanje samo in edino mladih, temveč tudi njihovih očetov in mater, njihovih vzgojiteljev in predstojnikov, njihovih starejših tovarišev in sohranilcev sploh. Pri tem pa je treba razumljivo računati, da prav vsi nikdar ne bodo zavzeti za kulturno delovanje v ožjem pomenu besede, toda tem ostaja še široka izbira kulturnega delovanja na številnih drugih družbenih področjih od športa, zabavno-rekreacijskega dela, humanitarnih organizacij pa vse do dela v družbeno-političnih organizacijah in samoupravljanju. Da, tudi to je, ali bi moralo biti kulturno delo, saj preprosto povedano, ne služi in ne bi smelo služiti zgolj materialnemu in telesnemu blagru človeka, torej samo njegovi eksistenčni civiliziranosti, temveč predvsem duhovni rasti in ustvarjanju človeških odnosov, s katerimi bo poleg civilizacije zagotovljeno tudi uresničevanje in uspevanje svobodne, samoupravne socialistične družbe.

Po vsem tem je kaj preprosto in enostavno zaključiti, da se mladi ne smejo zapirati v nekakšne svoje kroge in klube in do niti lastnih, niti splošnih družbenih problemov, ki so itak tudi ali že jutri bodo njihovi. Nekje v dokumentih III. seje konference ZKJ, ki je bila posvečena problemom mladih, je lepo zapisano, da mladina ni poseben in samosvoj del naše družbe, temveč njena organska, logična in dialektična sestavina, ki je ni mogoče izolirati od celote. Vrlina sle-

herne mlade generacije je njena neučakanost, nestrpnost in kritičnost do stanja družbe, torej njena revolucionarnost. Toda tudi ta vrlina ima svoje senčne strani, če se neučakanost sprevrže v objestnost, nestrpnost v nasilnost in kritičnost v zanikanje vsega, kar so ustvarile prejšnje, nekdanje prav tako mlade generacije, kot je zdajšnja.

Janez Pogačar je zapisal, da mladih gledališče ne zanima zato, ker jim nudi namesto problemov in razrešitev sedanjega, le sliko starega, nekdanjega sveta. Ne zagovarjam gledališča, samo ugotavljam, da še ni bilo in nikoli ne bo, ne samo gledališča, temveč nobene človeške in družbene stvaritve, ki bi lahko dala vsaj zadovoljiv kaj šele popoln odgovor na vprašanja in probleme tistega hipa, ki ga imenujemo sedanjost. Še tako fantastična elektronika, ki bi lahko izračunala in izmerila ta sedanji hip v enem samem hipu, bi posredovala prav za tisti hip že zastarele in zato ne več popolne podatke. Sposobnost obvladovanja sedanjosti je skrita v spoznanju in razumevanju preteklosti, ki jo pač ima mladost šele v majhni meri. Vsaka mlada generacija je prepričana, da se šele z njo pravzaprav začneja svet in v tem prepričanju vidi tudi svoje orozje in moč. Toda smisel, da narod, ki ne pozna svoje preteklosti, ni vreden bodočnosti, je vredna upoštevanja. Za spoznavanje in spoznanje preteklosti lastnega naroda, kaj šele človeštva, pa je samo ena mladost premalo. In to spoznavanje in spoznanje ni sestavljeno samo iz razumu dostopnih dejstev, zbranih v knjigah in leksikonih, temveč v nič manjši meri iz čustvenega in mentalnega podoživljanja preteklosti, kakršnega nudi svet umetnosti.

In v pojasnilo še to: gledališče je usodno odvisno od dejavnosti dramskega pisca, teh pa žal, vsaj takih kot si jih želi gledališče in tudi Janez Pogačar, enostavno ni. Sicer pa je ameriški pisatelj Arthur Miller nasilnemu macartizmu genialno in prepričljivo odgovoril na umetniški način z dramo »Salemške čarovnice« tako, da je dogajanje postavil v sredo lova na čarovnice v 17. stoletje! Tako odgovor, kot še zlasti obsodba macartizma, sta dobila širok, občečloveški okvir, ki je veljal ne samo pred 20 leti, ko je drama nastajala, temveč velja nič manj danes in bo veljal, dokler bo človeštvo podvrženo kakršnimkoli oblikam družbenega nasilja. Samo ovrednotena preteklost — sedanjost samo doživljamo in ocenjujemo, ne pa ocenimo, nam je lahko zanesljiv kažipot za bodočnost. Iz tega nujnega in dialektičnega (Nadalj. na 19. str.)

NIKAR TAKO!

Še se bomo zadrževali pri preobljubah in istorečju. Že zadnjič smo imeli priložnost prebrati več takih primerov, danes pa še nekaj več:

OSNOVNA IN TEMELJNA naloga učenca je učenje.

Pravilno:

OSNOVNA naloga učenca je učenje.

Ali:

TEMELJNA naloga učenca je učenje.

Dolgo je RAZMISLJAL IN PREUDARJAL, preden se je odločil, kakšen avto si bo kupil.

Pravilno:

Dolgo je RAZMISLJAL, preden se je odločil, kakšen avto bo kupil.

Ali:

Dolgo je PREUDARJAL, preden se je odločil, kakšen avto bo kupil.

Večkrat lahko beremo:

REALIZIRALI IN URESNICILI smo letni načrt dela.

Pravilno:

REALIZIRALI smo letni načrt dela.

Ali:

URESNICILI smo letni načrt dela.

Zasliši se tudi takale reklama:

Ure Darwil so zelo PRECIZNE IN TOČNE.

Pravilno:

Ure Darwil so zelo PRECIZNE.

Ali:

Ure Darwil so zelo TOČNE.

Podobno:

Strokovnjaki so s PRECIZNO NATANČNOSTJO izračunali obratovanje nove naprave.

Pravilno:

Strokovnjaki so s PRECIZNOSTJO izračunali obratovanje naprave.

Strokovnjaki so PRECIZNO izračunali obratovanje nove naprave.

Strokovnjaki so z NATANČNOSTJO izračunali obratovanje nove naprave.

Strokovnjaki so NATANČNO izračunali obratovanje nove naprave.

O stvari, ki ni prav zanesljivo resnična, pravimo:

To so samo HIPOTEZE IN DOMNEVE.

Pravilno:

TO so samo HIPOTEZE.

TO so samo DOMNEVE.

O mnogih prireditvah beremo:

Pripravili so PESTER IN PISAN program.

Pravilno:

Pripravili so PESTER program.

Pripravili so PISAN program.

Zanimiv je tale primer:

V tem MILJENJU IN OKOLJU se ne počutim dobro. Milje je tujka, okolje pa slovenski izraz za isti pojem. Taka dvojna ali celo trojna raba istega pojma je jeziku v kvar.

Pravilno:

V tem OKOLJU se ne počutim dobro.

Ali:

Točimo ODPRTO vino.

Beseda ODPRTO je popolnoma nepotrebna, ker je smisel dovolj jasen, kajti zaprtega ne moremo točiti.

Ali:

Povejte to na JAVNEM ZBOROVANJU.

Zborovanje je vedno javno, zato bomo rekli:

Povejte to na ZBOROVANJU.

Povejte to JAVNO.

Ali:

ŠIROKE LJUBSKE MNOŽICE so se zgrinjale na zborovalno mesto.

Zadostuje:

LJUBSKE MNOŽICE so se zgrinjale na zborovalno mesto. V besedi množica je že izražena širina.

Ali:

V CVETJU MLADOSTI je žal nisem poznal.

Pojem mladosti je dvakrat izražen: enkrat s prisposodobno cvet, drugič naravnost. Zato bi bolje rekli:

V CVETJU ŽIVLJENJA je žal nisem poznal.

V MLADOSTI je žal nisem poznal.

Ali:

Na našem podstrešju je polno NEPOTREBNE NAVLAKE. Navlaka je v bistvu nepotrebna, zato raje povejmo:

Na našem podstrešju je polno NAVLAKE.

Na našem podstrešju je polno NEPOTREBNIH STVARI.

Ali:

Za službo se potegujeta dva prosilca, nič ne vemo, KATERI BO SLUŽBO DOBIL, KATERI JE NE BO.

Bolje:

Za službo se potegujeta dva prosilca, nič ne vemo, KATERI JO BO DOBIL.

Ali:
Ker je bilo njegovo obrekovanje **IZMISLJENO IN NERESNIČNO**, ga je preklical.

Pravilno:
Ker je bilo njegovo obrekovanje **IZMISLJENO**, ga je preklical.

Ker je bilo njegovo obrekovanje **NERESNIČNO**, ga je preklical.

Velikokrat slišimo v reklamah:

Pisarno je treba **OPREMITI S SODOBNO OPREMO**.

Pravilno:

Pisarno je treba **SODOBNO OPREMITI**.

V pisarno je treba namestiti **SODOBNO OPREMO**.

V četrtek koncert združenih pevskih zborov na Javorniku

V četrtek, 24. maja ob 19.30 uri, na predvečer dneva mladosti in rojstnega dne maršala Tita, se bosta v dvorani delavskega doma Albina in Julke Pibernik na Javorniku predstavila moški pevski zbor Davorin Jenko iz Cerklj pri Kranju in ženski zbor pevskega zbora Jesenice, ki jih vodi prof. Milko Škoberne. V drugem delu programa bo skupni nastop združenih moških zborov iz Cerklj in Jesenic, ter mešanega zbora, ki ga bodo sestavljali pevci obeh zborov. Združeni zbor šteje več kot šestdeset pevcev.

Pevski zbor iz Cerklj in Jesenic bosta ponovila program, ki so ga na predvečer dneva ustanovitve OF, 26. aprila, izvedli v Cerkljah. Koncert organizirata DPD Svoboda Javornik v okviru praznovanja 50-letnice ustanovitve društva in pevski zbor Jesenice. Pevci iz Cerklj bodo prvič peli na Javorniku, skupni nastop obeh zborov pa naj bi bil spodbuda za nadaljnje skupno delo. Že ob prvem koncertu v Cerkljah smo lahko ugotovili skupna prizadevanja za poživitev dela na področju zborovskega petja, tako v Cerkljah kot na Jesenicah.

V odmoru bo nekaj pesmi zapel solist ljubljanske opere Florijan Zavrnik, pri klavirju pa ga bo spremljala pianistka Silva Hrašovec.

Volitev »Lepotice narcis« v nedeljo 20. maja

Delavci Turističnega društva Planina pod Golico in Jesenice ter člani odbora za prireditev »Svinjska glava«, so se dogovorili, da bo osrednja prireditev Meseca narcis v Planini pod Golico, v primeru lepega vremena v nedeljo, 20. maja. Osrednji program se bo pričel ob 10. uri, v katerem bo sodeloval pihalni orkester Jeseniški železarji. Že devetič zapored bodo izbirali »Lepotico narcis«. Srečna izvoljenka in spremljevalke, bodo prejele lepa darila, ki jih pripravljajo Viator Jesenice, trgovska podjetja Zarja — Delikatesa, Rožca in še drugi. Za veselo razpoloženje in za ples bo poskrbel domači ansambel. V primeru dežja bo prireditev prihodnjo nedeljo.

Velik uspeh Jake Jeraša

Najbrž ni Jeseničana, ki ne bi poznal vedno nasmejanega Jaka Jeraša, saj je nastopal dolga leta v jeseniških pevskih zborih in v jeseniškem gledališču. Kot pevec-solist je plemenitil zборе, kot igralec, predvsem, komik, pa je navduševal jeseniško gledališko občinstvo. Ker z doseženim glasbenim znanjem ni bil zadovoljen, se je glasbeno usposabljal najprej na jeseniški glasbeni šoli, nato pa v srednji glasbeni šoli v Ljubljani. Večletna želja, postati operni pevec, se mu je uresničila, ko je v ljubljanski operi uspešno opravil avdicijo. Doslej je član te hiše že dve leti in je nastopal v manjših vlogah. Njegovo ime je bilo do sobote domala nepoznano.

skega brivca okoli 150 Jeseničanov.

Predstava, ki je presegla vsa pričakovanja, je odprla mladim opernim pevcem vrata v nadaljnjo uveljavljanje. Mlada sopranistka Anica Pesarjeva, tenorist Jurij Reja, basist Franc Javornik, baritonist Jaka Jeraš in basist Ivan Sancin, so prijetno presenetili. Več kot uspel je tudi Andrej Kosem kot Fiorelo, čeprav je kot solist prvič nastopil v manjši vlogi. Kritiki Peter Kušar je zapisal, da je Seviljski brivec v novi zasedbi zmaga mladih. Izjava direktorja opere Boga Leskovic, da je to poizkus pridobiti v opero vse kar obeta, je padla na plodna tla. Uresničila se je napoved dirigenta Milivoja Šurbeka. Uspel je režiser Borislav Popovič, uspel je orkester s korepetitorko Mileno Trost in zmagali so mladi. Uspeh mladih je potrdil aplavz, kakršnega v ljubljanski operi že dolgo ni bilo.

Po mnenju Jaka Jeraša imajo največje zasluge za uspeh režiser, ki je pomagal povsod in spodbujal mlade pri delu; dirigent, ki je nudil pevcem oporo in jim dal priložnost, da se razžive in izkažejo; orkester, ki je kljub temu, da je bila to »vrinjena predstava«, nesebično priskočil mladim na pomoč in korepetitorka, ki je z velikim veseljem delala z novimi solisti. Vsi prav vsi so uspeli in bili deležni izrednega priznanja.

Mi smo lahko ponosni na Jaka Jeraša, s katerim so dobile Jesenice prvega opernega solista, pa tudi na Andreja Kosma, bivšega železarja, ki tudi v operi lepo napreduje. Ponosni smo na nju toliko bolj, ker se nista izneverila sodelovanju v pevskem zboru jeseniških železarjev, ker sta pritegnila vanj tudi korepetitorko Mileno Trostovo.

Nemalo je presenetila vest, da bo v novi zasedbi Rossinijeve opere Seviljski brivec pel naslovno vlogo Jeseničan Jaka Jeraš. Kakor v Ljubljani, je vladalo za novo premiero Seviljskega brivca, imenovana premiera mladih, tudi na Jesenicah veliko zanimanje. Na Jesenicah tudi zato, ker se je zvedelo, da bo poleg Jeraša v vlogi Figara, nastopil tudi Andrej

Kosem v vlogi Fiorela. Ker sta Jeraš kot Kosem, čeprav kot člana ljubljanske opere, še vedno člana jeseniškega pevskega zbora Jeklar, je zbor izvedel na Jesenicah reklamo za ogled opere. Prodaja je kar 127 vstopnic. Če računamo, da so si oskrbeli nekateri vstopnice tudi sami, potem lahko zapišemo, da si je ogledalo v soboto zvečer v ljubljanski operi Sevilj-

Še enkrat: kulturno - zabavna dejavnost . . .

(Nadalj. z 18. str.)

nega spoznanja izvira tudi skrb naše družbe za obujanje tradicij in izkušenj naše NOB in tudi kmečkih puntov pred 450 leti. In tudi to obujanje ni samo politično, temveč tudi še kako pomembno in odgovorno kulturno delo, ki je namenjeno predvsem mladini.

Preširok je krog vseh vprašanj in problemov, ki jih zastavlja Janez Pogačar v svojem članku, zato samo še kratek zaključek. Vsaka generacija se mora boriti za svoj vpliv, za svojo veljavo in uresničevanje svojih ciljev in idealov. Boriti se mora za naprednost in revolucionarnost svojih vplivov, za usposobljenost in kvalificiranost svoje veljave in za družbeno in človeško dragocenost svojih ciljev in idealov. Torej se ji ni treba boriti proti generaciji pred njo, razen v primeru seveda, če je ta generacija nasprotje opisanega.

Idealiziral bi, če bi trdil, da je današnji mladi generaciji v vseh ozirih lahko opisano tudi doseči in zagotoviti si, toda prav gotovo drži, da še nobeni mladi generaciji ni bilo dano toliko možnosti in priložnosti, da svoj vpliv uveljavi. In uveljavila ga bo, tudi pri razreševanju problemov kulturno-zabavnega delovanja mladih, le če se bo živo in ustvarjalno vključila v sleherno celoto družbenega delovanja in odločanja ter z lastnim delom in pobudo ustvarila pogoje in možnosti poleg vsega danega tudi za zgraditev klubov mladih.

Delavski ustavni amandmaji omogočajo vsem delovnim ljudem in tudi mladim, da si drugače gradijo svojo kulturno nadstavbo kot doslej. Jasno pa je, da se vsega enkrat ne da zgraditi. Kulturni klubi mladih morajo postati delovne organizacije, šole, krajevne skupnosti in cela vrsta specializiranih or-

ganizacij mladih, in v njih morajo mladi uveljaviti in uresničiti svoje želje, zahteve in potrebe. Toda uveljavili in uresničili jih bodo lahko le z zavzetostjo, delom in naporu vse družbene skupnosti in v prepričanju, da je vse namenjeno tudi generaciji, ki bo šele prišla in bo tudi trdno prepričana, da se z njo začne svet. Prav ta pogled naprej, pa človeka in družbo sili, da prisluhne tudi nazaj. In to neugnano in neustavljivo prisluškovanje je potreba po kulturi, po umetnosti in po duhovnem iskanju in sodelovanju, ki pa ni samo privilegij mladih, temveč pravica in dolžnost slehernega človeka. O teh pravicah in dolžnostih pa smo prisiljeni vsak dan se dogovarjati in se tudi sicer dogovarjamo. Toda uspešno se bomo dogovarjali vsi za vse, ne pa le nekateri za nekatere ali celo vsak zase. **Bojan Čebulj**

Zakaj je mednarodni jezik esperanto osnovnim proizvajalcem potreben?

Odkar obstaja v družbeni zgodovini zapis o strokovnih združenjih, ki so varovala skozi tisočletja sorazmerne pravice in opredeljevala z družbeno pogodbo sorazmerne dolžnosti osnovnih proizvajalcev, so ta združenja skušala mednarodno vzpostaviti svoje pravilnike, da bi našla čim boljše rešitev v prid svojih članov. Delovne norme so poleg strokovnih pravilnikov nedvomno prvi mednarodni jezik, ki se ga je moral naučiti strokovni delavec. Če pomislite, da potrebujete za priučitev velikih narodnih jezikov domala osem let resnega učenja (dve leti za slovnično in šest let za besednjak in govorno ugoditev), vam bo vselej dobrodošel jezik, ki se ga da govorno in bralno dopisno naučiti v 60 urah. V tem primeru boste lahko več svojega časa posvetili izpopolnjevanju svoje strokovne usposobljenosti.

Vzporeditev jus norm z mednarodnimi kakovostmi najbolj naprednih držav v tehnologiji in organizaciji dela, predstavlja nedvomno okno neslutnega napredka, pri katerem lahko sodelujejo vse stopnje usposobljenosti, če jih sorazmerno naravnava jo najbolj usposobljeni strokovnjaki posameznih delovnih mest. Iz težnje proizvesti več, v krajšem času, ceneje z manj izpada v vrsti, ki je po njej na tržišču strnjeno povpraševanje in ki si lahko zagotovi dovolj sorazmerno dragih surovin in razvijajočih se delavnih izdelavnih sredstev, se gotovo rodi zanimanje za najenostavnejši, najhitreje naučljivi in takoj uporabljeni jezik strokovne vzporeditve in izmenjave. In

ta jezik osnovnega proizvajalca je esperanto.

Esperanto je zasnoval s svojimi prijatelji jezikoslovci mož, ki je vse svoje življenje posvetil borbi proti rasnemu razlikovanju in družbenemu izdvajanju, borbi proti temu, da bi veliki narodi s svojimi velikimi narodnimi jeziki podjarmili male narode s svojimi malimi narodnimi jeziki ter jim vsilili svoj družbeni in jezični režim. V mednarodni pogodbi o človeških pravicah z dne 10. decembra 1948, ki je bila predlagana in odobrena na shodi Organizacije združenih narodov v San Franciscu, Kalifornija, je obvezno za vse države članice OZN, da v svoji pristojnosti uzakonijo prepoved rasne, družbene in jezične predpostavljene. Če imamo danes v Organizaciji združenih narodov pet svetovnih jezikov kot uradnih delovnih jezikov med 2000 narodov in 8000 narečij, ni temu tako, ker bi to večjezičnost ali prednost velikih jezikov nad malimi jeziki dovoljevala imenovana obvezna pogodba o človeških pravicah, ki prepoveduje prednost enega narodnega jezika pred drugim narodnim jezikom, ampak samo zato, ker ob sprejemu tega dovolila ali bolje izpregleda, v OZN generalni skupščini še ni bila zastopana sedanja članica posvetovalne komisije: Svetovna esperantska zveza. Kakor hitro pa je bila ta organizacija sprejeta in priznana v navedeni komisiji OZN, je že uradno predlagala uskladitev jezičnega vprašanja z obveznimi navodili pogodbe o človeških pravicah. Ob tej priliki je generalna skupščina Organizacije zdru-

ženih narodov imenovala posebno komisijo, da prouči pravno izvršnost predloga o uvedbi in uporabi enotnega in izključnega mednarodnega nevtralnega občila esperanta. Po proučitvi je ta komisija obvestila Generalno skupščino, da je mednarodni jezik esperanto vsekakor idealen instrument mednarodnega sporazumevanja, vendar je pravno potrebno, da o njem glasuje javno mnenje vseh držav članic Organizacije združenih narodov, ki naj bo protokoliirano in zastavljeno pri družbeno političnih predstavništvih, kulturnih dejavnikih, šolah in pri strokovnih kadrih kot delegatih množčnosti. Če bo absolutna večina tako glasovala v prid uvedbe in rabe esperanta, naj generalna skupščina brez odloga uzakoni njegovo uvedbo in rabo v vseh telesih OZN.

Že pred tem je tovariš Tito leta 1953 sprejel ob priliki mednarodnega esperantskega kongresa v Zagrebu delegacijo esperantistov in tudi delegacijo esperantske mladine, ter jima priporočil, naj sežeta po demokratičnem instrumentu uveljavljanja od spodaj navzgor: po anketnem protokolu, mnenju stopenjskih družbenih predstavnikov. Tako je bila rojena esperantska anketa o zbiranju podpisov za sprejem esperantske organizacije v posvetovalno komisijo Unesco, ki je privedlo do zmagovitga sprejema zaradi svetovnega uspeha, in vzorna esperantska anketa o pravici esperanta do javnosti v televiziji in časopisu, odnosno v šolstvu. Vzporejevalna konferenca v decembru 1972, ki je bila za Slovenijo v domu sindikatov in za Jugoslavijo v Gospodarski zbornici Slovenije, v Ljubljani, je izglasovala Manifest dvojjezičnosti: »Vsakemu narodu doma svoj jezik, esperanto mednarodnim odnosom«.

Strnjeno anketo po Unesco obrazcu je izvajala Slovenija med 1971 letom do danes v treh stopnjah: poizvedbi javnega mnenja 60 skupščinskih predstavnikov, 60 x 5 družbeno političnih organizacijskih predstavništev (ZK, SZDL, ZMS, ZB) s prvo stopnjo, poizvedbe javnega mnenja šolskih predstavnikov z drugo stopnjo, poizvedbe javnega mnenja šolskih učiteljskih zborov zaradi zbiranja učiteljev seminaristov, ki naj bi jih dopisna univerza usposobila do leta 1974 za izbirni pouk esperanta na njihovih šolah s tretjo stopnjo, ki ji bo sledila četrta stopnja: poizvedba javnega mnenja strokovnjakov iz tovarn, podjetij in ustanov.

V svetovni izmeri ima esperantska organizacija 15 strokovnih združenj, ki izključno rabijo esperanto pri svojem vzporejanju in 10 družbenih organizacij. Posebej naj nave-

demo, da je med njimi mednarodni sindikalni kontaktni odbor s sedežem v Parizu kot zelo pomemben povezovalac strokovne in družbene zaščite osnovnih proizvajalcev.

Esperanto je priporočil Vladimir Iljič Uljanov Lenin leta 1912 na esperantskem kongresu v Krakovu leta 1912 ga je osvojil Vukovarski kongres Delavske partije leta 1919, ga je priporočala II. Internacionala delavskih partij. Esperanta so se učili strokovnjaki naprednih naravnih in internacionalnih brigad. Med narodnoosvobodilno borbo je šlo v partizane 30 esperantistov, ki so postali narodni heroji in 739 esperantistov, ki so postali vojne starešine.

Na Jesenicah sta bila dva narodna heroja esperantista in delavski pisatelj Tone Čufar.

Esperanto je jezik aktivne koeksistence, to se pravi neuvrščeniosti po našem družbeno političnem pojmovanju. Tako ne more priti v zobe blokavnosti. Priznajo ga zaradi vestne mednarodnosti tako na vzhodu kakor na zahodu. Nobelovi nagrajenci, politiki, diplomati, borci naprednega sveta, strokovnjaki in strokovni delavci vseh vrst so našli v njem domovino novega človeka. V njem ni socialnih razlik, ni rasne mržnje, ni jezičnega izdvajanja. Zares prav »je imel mož, ki je zapisal klene besede: Ločitev ne, združitve zdaj so časi!«

Organizator in vzporejevalec Zveza esperantistov Slovenije in esperantski institut Slovenije

Izlet na Rudnico

Zgodaj zjutraj smo se mladi planinci pod vodstvom Copovega Jaka znašli v Bohinjski Bistrici. Namenjeni smo bili na 946 m visoko Rudnico.

Nekaj časa smo hodili po asfaltirani cesti, nato smo se odcepili in šli čez most Save Bohinjke v vas Brod. Ustavili smo se pri hiši s spominsko ploščo, na kateri je pisalo: »V tej hiši se je rodil, dne 26. marca 1839 dr. Janez Mencinger, pisatelj, buditelj slovenskega naroda in glasnik Bohinja.« Dr. Janez Mencinger je napisal tudi planinsko knjigo Moja hoja na Triglav. Najprej smo hodili po dokaj strmi poti. Po tej poti so včasih vozili železovo rudo v Bistrico in končno smo prispele na pobočje Rudnice, kjer je bil lep travnik.

Iz roba tega travnika se je videla spodnja bohinjska dolina in vse bohinjsko primorske gore. Sredi doline teče Sava Bohinjka. Vidijo se vasi Bohinjska Bistrica, Brod, Kamne, Zlan, Polje, med njimi tudi Stara Fužina, kjer so včasih talili rudo. Zelo lep pogled je bil tudi na Bohinjsko jezero. Čez približno dve uri smo se odpravili na vrh Rudnice. Od tu se vidi zgor-

nja bohinjska dolina. Na vrhu smo opazili zaščiteno rožo lilijo, žal pa nismo videli njenega cveta, ker še ni prišel njen čas cvetenja. Tu smo nekaj časa počivali, nato pa smo se vračali po zelo strmi poti navzdol.

Pogled na zgornjo dolino je bil edinstven, pod nami so se razprostirali vasi Studor, Srdnja vas, Češnjica in Jerreka, nad vsem tem se je dvigalo strmo pobočje podnožja Triglava. Škoda, da je bilo vse triglavsko pogorje pokrito z megleno zaveso.

Kmalu smo prispeli na prostranske senožeti. Tu smo nekaj časa počivali, nato pa odšli naprej do železniške postaje v Bohinjski Bistrici. Tokrat smo se namesto z avtobusom, peljali s konjsko vprego; eden od dečkov pa je jahal konja.

Vreme nam ni bilo preveč naklonjeno. Šele, ko smo se z vlakom peljali proti domu, se nam je prikazalo sonce. Izlet nam je vtisnil lepe spomine, ki nas bodo še vračali v lep gorski svet.

**Mojca Kocič
Osn. šola Prežihov
Voranc, 6. a razred**

JUDO

V soboto 12. maja je bilo v Slovenski Bistrici ekipno klubsko prvenstvo Slovenije za ženske in tekmovalje v japonskem turnirju.

Nastopilo je 22 tekmovalk iz petih klubov. Jesenice so zastopale tri tekmovalke in sicer: Bizjakova, Harapinova in Jermanova.

V klubskem prvenstvu so dekleta zasedla tretje mesto. Najboljša v ekipi je bila Jer-

manova. Prav gotovo bi se lahko dekleta s svojim dobrim judom uvrstile še bolje, če bi bila ekipa kompletna, to je pet tekmovalk.

V japonskem turnirju se je zopet izkazala Jermanova. Dekleta si je tretje do četrto mesto.

Jermanova in Harapinova sta bili vabljeni an sodelovanje v slovenski reprezentanci, ki bo nastopila na mednarodnem turnirju v Gorici - Italija. Tekmovanja se ne bosta udeležili zaradi osebnih vzrokov.

D. T.

Anketa

Zveza esperantistov Slovenije in Esperantskega instituta SRS

Člani delovnega kolektiva Železarne prosimo, da odgovorijo na spodnja anketna vprašanja. (Vaše soglasje izrazite z obkrožitvijo ustrezne številke vprašanja):

1. Ali podpirate namero, naj bi slovenska televizija oddajala v svojem programu tudi tečaj mednarodnega jezika, ki se ga najhitreje naučite, ki je najenostavnejši in ki je takoj uporaben zaradi svetovnih strokovnih in družbenih gibanj, ki ga izključno rabijo?

2. Ali želite, da vas radio, televizija in časopisje med drugim obveščajo tudi o esperantskem gibanju doma in v svetu?

3. Ali podpirate program postopnega razširjanja pouka mednarodnega jezika v šolah?

4. Ali menite, da je esperanto, jezik 15 strokovnih in 10 družbenih svetovnih organizacij, lahko koristen delavcu kot skupni mednarodni jezik delovnih ljudi?

Pripombe:

Ime in priimek:

Delovno mesto:

Starost:

Anketni listek oddajte vratarju pri izhodu iz Železarne.

Medrazredne športne igre na osnovni šoli Prežihov Voranc

Dne 5. maja so se na igriščih Podmežaklje, v telovadnici osnovne šole ter na rokometnem igrišču za osnovno šolo pomerili fantje in dekleta višjih razredov osnovne šole Prežihov Voranc v medrazrednih tekmovanjih v košarki, rokometu, odbojki ter učenci 5. razredov v igri med dvema ognjema.

Najprej so se pomerili fantje 8.a in 8.b razreda v rokometu. Po dokaj razburljivih tekmah so zmagali fantje 8.a z rezultatom 9:4 (3:3). Gole za 8.a so dosegli: Novak 1, Ličof 1, Klinar 3 in Lurjan 4. Gole za 8.b pa: Langus 1, Novak 1, Gričar 2.

V drugi tekmi je igrala ekipa 8.b proti ekipi 8.c. To pot je zmagala ekipa 8.b z rezultatom 4:2 (2:1). Gole za 8.b so dosegli: Langus 1, Gričar 1, Zagar 1 in Palčič 1, za 8.c pa: Janič 2.

V tretji tekmi so se srečali učenci 8.a in učenci 8.c. V tej tekmi so fantje 8.c zaigrali boljše kakor proti 8.b, kljub temu pa so morali prepustiti zmago dobro uigrani ekipi 8.a. Tako je zmagala 8.a z rezultatom 8:5 (4:4). Gole za 8.a so dosegli: Ličof 2, Klinar 4, Lurjan 2, za 8.c pa: Janič 4 ter Horvat 1.

Vrstni red je naslednji: 1. 8.a, 2. 8.b, 3. 8.c.

Najboljši strelci so: Klinar 7, Lurjan in Janič 6.

Fantje 7. razredov so tekmovali v košarki na igrišču Podmežaklje.

V prvi tekmi so igrali učenci 7.b proti 7.c. Po razburljivem koncu je zmagala ekipa 7.c z rezultatom 24:22 (12:6). Koše za 7.b so dali: Varl 7, Starič 6, Trplan 8, Krašovec 1, za 7.c pa: Urek 6, Omanovič 4, Majnik 4, Rajakovič 6.

V drugi tekmi so se pomerili ekipe 7.a in 7.b. Tu je prepričljivo zmagala ekipa 7.a z rezultatom 26:16 (14:5). Koše za 7.a so dosegli: Korbar 2, Gasar 14, Pogačar 8, Klinar 2, za 7.b pa: Varl 6, Starič 6, Trplan 2, Crnovič 2.

Tretja tekma v kateri sta se pomerili ekipi 7.a in 7.c je odločala o prvem mestu. Zmagala je ekipa 7.c z rezultatom 25:20 (13:9). Koše za 7.a so dosegli: Gasar 1, Pogačar 7, Klinar 2, Novak 2, Jug 4, Vrtačnik 4, za 7.c pa: Urek 10, Todorovič 7, Majnik 4, Subotič 2, Šcap 2.

Vrstni red je naslednji: 1. 7.c, 2. 7.a, 3. 7.b.

Najboljši strelci: Urek 16, Gasar in Pogačar 15.

V telovadnici osnovne šole so se učenci 6. razredov srečali v košarki.

Najprej sta igrali ekipi 6.b in 6.c. Zmagala je ekipa 6.b z rezultatom 11:7 (7:2). Koše za 6.b so dosegli: Bizalj 2, Berginc 5, Mrak 2, Noč 2, za 6.c pa: Kozmus 3, Bavdaš 2, Mlinarič 2.

V drugi tekmi sta se srečali ekipi 6.a ter 6.c. Zanesljivo je zmagala ekipa 6.a z rezultatom 19:6 (9:4). Koše za

6.a so dosegli: Razpet 12, Pivač 4, Horvat 3, za 6.c pa: Kozmus 4, Bavdaš 2.

Tudi pri 6. razredih je tretja tekma med 6.a in 6.b odločala o prvem mestu. Zmagala je ekipa 6.a z rezultatom 20:12 (10:8). Koše za 6.a so dosegli: Razpet 7, Pivač 10, Vončina 3, za 6.b pa: Bizalj 2, Berginc 4, Mrak 2, Noč 2.

Vrstni red: 1. 6.a, 2. 6.b, 3. 6.c.

Najboljši strelci so: Razpet 19, Pivač 14, Berginc 9.

Dekleta 8.a in 8.b razredov so se pomerile v odbojki. Igrale so na dva dobljena seta. Prepričljivo so zmagale dekleta 8.a z rezultatom 2:0. Druga tekma je bila med

8.a in 8.c. Tudi tu so zmagala dekleta 8.a z rezultatom 2:0.

V tretji tekmi se je med dekleti 8.b in 8.c razvila ostra borba, v kateri so zmagale dekleta 8.c z rezultatom 2:1.

Vrstni red: 1. 8.a, 2. 8.c, 3. 8.b.

Dekleta 7. razredov so igrala rokomet na igrišču za šolo. V prvi tekmi dekleta 7.a in 7.b razreda so igrali neodločeno 1:1. Gol za 7.a je dosegla Blažević, za 7.b pa Blažević M..

V drugi tekmi med dekleti 7.a in 7.c so zmagale dekleta 7.c z rezultatom 5:2 (3:0). Gole za 7.a je dosegla Budimovič 2, za 7.c pa: Beretin 4 in Čimžar 1.

V tretji tekmi so igrala dekleta 7.b in 7.c. Zmagala so dekleta 7.c z rezultatom 5:3 (3:2). Gole za 7.b je dosegla Blažević M. 3, za 7.c pa Beretin 5.

Vrstni red: 1. 7.c, 2.—3. 7.b in 7.c.

Najboljše strelke so: Beretin 9, Blažević 4, Budimovič 2.

Učenke 6. razredov so prav tako kot 7. razredi igrali rokomet. V prvi tekmi so igrala dekleta 6.a in 6.b. Dekleta 6.a so v drugem polčasu nadoknadile prednost 6.b in rezultat je bil neodločen 3:3 (0:3). Gole za 6.a so dosegle: Vrdoljak 2, Budimovič 1, za 6.b pa: Piberčnik 1, Crnovič

1, Hribar 1.

V drugi tekmi so dekleta 6.b in 6.c razreda tudi igrali neodločeno 6:6 (1:3). Gole za 6.b so dosegle: Piberčnik 2, Leskovar 2, Močnik 2, za 6.c pa: Mulalič 2, Srpak 2, Stojanovič 1, Tekavčič 1.

Tretja tekma med 6.a in 6.c pa se je zaključila z rezultatom 3:1 (1:1). Gol za 6.a je dosegla Budimovič, za 6.c pa sta dosegli gole Mulalič 2 in Žakelj 1.

Vrstni red: 1. 6.c, 2. 6.b, 3. 6.a.

Najboljše strelke so: Mulalič 4, Piberčnik 3, Leskovar, Srpak, Močnik 2.

Mirko Bogataj

K O Š A R K A

Jesenice : Etiketa (Žiri) 11:69

Jeseniške košarkarice so v soboto 12. maja na igrišču Pod Mežaklje v okviru tretjega kola 1. SKL imele v gosteh dvakratne pionirske prvakinje Jugoslavije, ekipo Etikete iz Žirov. Naše mlade igralke so tudi tokrat doživele hud poraz z rezultatom 11:69.

Začetek je pripadal gostjam, ki so hitro povedle z rezultatom 24:2. Domača dekleta so sicer igrale boljše kot na prejšnjih tekmah, žal pa jim žoga ni in ni šla skozi obroč. Koša niso dosegle niti iz najbolj ugodnih položajev. Zares škoda, da kljub borbenosti, kljub želji po afirmaciji, ne dosegajo košev. Kaj pomaga dekletom lepo organiziran napad in izpolnjevanje navodil trenerja, ko pa jim za zaključne akcije zmanjka rutine.

Koše za Jesenice so dosegle: Papler 7, Purgar 2, Možina 2. Poleg premajhne tekmoval-

ne izkušnosti, pa naše igralke že od vsega začetka spremlja izredna smola. Spisek poškodovanih se je povečal sedaj že na štiri. Prava sreča je, da dekleta znajo stiskati zobe in igrati tudi poškodovane. Zadnji primer Pavličkove, ko je zdržala vso tekmo s hudimi bolečinami v kolenu, je več kot pohvalen. Poškodovana igra tudi Paplerjeva. Ob vseh teh težavah pa je skoraj nerazumljivo, da neko jeseniško podjetje ne najde niti toliko razumevanja za šport, da bi svoji vaje omogočili odhod na tekmo pred iztekom njenega službenega časa. Nasprotno temu, pa sta poslovodkinji Marketa in trgovine Sadje zelenjava na tržnici, ki vedno z velikim razumevanjem dovolita odhod učenkam na tekme, za kar se jima KK Jesenice javno zahvaljuje.

V prihodnjem kolu naše igralke gostujejo v Postojni. Želimo jim le, da bi se borile in da bi se vrstile iz Postojne s čim nižjim porazom.

B. r.

Prvenstvo šol II. stopnje

V torek, 8. maja, je bilo v Kranju prvenstvo Gorenjske v košarki za šole II. stopnje za moške. Na tekmovanju je nastopilo deset ekip, med njimi tudi Jeseničani. Naše so zastopali učenci Železarskega izobraževalnega centra.

Ekipe so bile razdeljene v dve skupini po pet. Borbe so se odvijale na stadionu Stanka Mlakarja in na igrišču osnovni šoli France Prešeren, kjer so igrali tudi košarkarji ŽIC.

TEHNIŠKA TEKSTILNA ŠOLA : ŽIC 26:19 (14:9)

V prvem polčasu so naši fantje igrali podrejeno vlogo, vendar so v drugem polčasu zaigrali boljše in se uspeli učenecem tekstilne šole približati na en koš razlike. V nadaljevanju pa so močno popustili in tekmo izgubili.

lo lahko dvojno korist. Prvič bi ustavili odlične, razigrane in učinkovite napade gostov in jim prekinili ritem igre, drugič pa bi svoje igralce opozorili na napake in imeli možnost spremeniti taktiko igre. K sreči so Mariborčani po tako izdatnem vodstvu popustili in so naši prišli do veljave, zlasti v drugem polčasu, ko so na trenutke bili tudi boljši. Z bolj pogostimi menjavanji ritma igre bi naši morda na koncu lahko iztržili še boljši rezultat. Kljub vsemu je zmaga gostov povsem zaslužena, koše za naše pa so dosegli: Vujačić 12, Lozar 8, Muharemovič 10, Pirih 19, Šmid 4, Vauhnik 8, Hudnik 4. To soboto ekipa Jesenice gostuje v Mariboru, kjer se bo pomerila z zelo dobrim moštvom Marlesa.

D.

SOLSKI CENTER ISKRA : ŽIC JESENICE 19:21 (8:11)

V drugi tekmi je ekipa ŽIC zaigrala bolj zbrano in učinkovito. Videli smo precej lepših akcij in metov na koš, vendar zaradi lesene table naši niso bili tako uspešni, saj so vajeni igrati na pleksi stekleno tablo.

Fantje iz ŽIC so nato odigrali še dve tekmi, in sicer: ŽIC Jesenice : Gimnazija Škofja Loka 27:8 (15:4), ŽIC Jesenice : Tehnična čevlarska šola 38:15 (25:8).

V obeh tekmah so igrali zelo dobro in tako z lahkoto zmagali. Rezultat bi bil lahko še višji, vendar so v ekipi zaradi naporenega tekmovanja zaigrali tudi rezervni igralci.

Učenci ŽIC so tako izgubili samo eno tekmo in osvojili drugo mesto v svoji skupini.

Zatem so odšli na igrišče Stanka Mlakarja, kjer so odigrali tekmo, ki je odločala o tretjem in četrtem mestu na tem turnirju. V tej tekmi so se pomerili s sovrstniki iz poklicne šole Kranj.

POKLICNA ŠOLA KRANJ : ŽIC JESENICE 35:24 (20:8)

Tekmo so naši začeli dokaj dobro. Povedli so za štiri pike, vendar so potem preveč hiteli in komplicirali in tako so sovrstniki iz Kranja kmalu prišli v vodstvo. Prvi polčas so izgubili z razliko 12 pik, kar v drugem polčasu zaradi slabše igre niso mogli nadoknaditi.

Na prvenstvu Gorenjske v košarki za šole II. stopnje, so tako učenci ŽIC osvojili četrto mesto. Uspeh bi bil lahko še boljši, če bi naši igrali vse tekme zbrano in počasi.

Za ŽIC so bili uspešni v vseh petih tekmah: Vujačić 53, Lozar 24, Šmid 40, Babič 10, Rozman 4, Lavsegar, Pogačar 6, Rolc, Tepina 2, Krmelj.

R. Z.

21

Poraz je bil pričakovan

Jesenice : Maribor 65:81 (22:38)

Poraz proti moštvu Maribora, ki je najresnejši kandidat za osvojitev prvega mesta v republiški ligi, je bil pričakovan. Gostje so se predstavili kot solidna ekipa, čeprav na Jesenicah še zdaleč niso igrali kot znajo in morejo. Predvsem so se odlikovali z visokimi igralci, ki so pod obema košema bili veliko bolj uspešni od naših igralcev. Kot smo že rekli Mariborčani niso prikazali pričakovane igre. Le v prvem delu prvega polčasa so zaigrali kot znajo in so si ustvarili precejšnjo prednost. Za moštvo Jesenic pa so prav te prve minute bile usodne. Takrat so namreč gostje s hitro in točno igro

povsem razbili in nadigrali naše v obrambi. Že po nekaj minutah igre se je tako rezultat glasil 18:2 v njihovo korist. Šele pri tako visoki razliki se je vodstvo domačega moštva odločilo in vzelo »minuto odmora«. To je bilo že prepozno in kot se je kasneje izkazalo, je bila to usodna napaka, ker se je po takem razpletu dogodkov rezultat v glavnem gibal z razliko okoli 16 točk, torej s prednostjo, ki so si jo gostje ustvarili v tistih kritičnih trenutkih na začetku srečanja. Če bi vodstvo našega moštva zahtevalo pravočasno »minuto odmora«, (za to pa so obstajali vsi razlogi že pri rezultatu 2:10) bi od tega ime-

Železarji na peteroboju v Hrastniku

V Hrastniku so se v soboto, 12. maja že šestič srečali na tradicionalnem peteroboju športniki-steklarji, železarji, kovinarji in gumarji. To srečanje je edinstveno v Sloveniji, saj se na njem srečajo delavci štirih različnih industrijskih panog. Delavci, ki sodelujejo v tem srečanju so se v glavnem držali pravila — važno je sodelovati, ne pa zmagati. Vsekakor pa bo potrebno v prihodnje pridobiti še več delavcev, ki jim bo to le v veselje in zabavo ter psihično razbremenitev.

REZULTATI: Streljanje z zračno puško ekipno moški: 1. Steklarna Hrastnik 1012 krogov, 2. Litostroj Ljubljana 991 krogov, 3. Železarna Jesenice 965 krogov.

Posamežno: 1. Vlado Hrošelj (Litostroj) 265 krogov, 2. Vinko Brglec (Steklarna) 261 krogov, 3. Vili Vidmar (Steklarna) 256 krogov.

Ekipno ženske: 1. Steklarna Hrastnik 692 krogov, 2. Železarna Jesenice 606 krogov, 3. Sava Kranj 551 krogov.

Posamežno: 1. Milka Verač (Steklarna) 240 krogov, 2. Ivica Grohar (Steklarna) 227 krogov, 3. Majda Kralj (Železarna) 225 krogov.

Namizni tenis moški: 1. Železarna Jesenice, 2. Sava Kranj, 3. Steklarna Hrastnik.

Ženske: 1. Steklarna Hrastnik, 2. Železarna Jesenice, 3. Litostroj Ljubljana.

Kegljanje na asfaltu — ekipno: 1. Železarna Jesenice 2609 kegljev, 2. Steklarna Hrastnik 2533 kegljev, 3. Litostroj Ljubljana 2491 kegljev.

Posamežno: 1. Stane Železnikar (Železarna) 456 kegljev, 2. Ljubo Čakič (Steklarna) 451 kegljev, 3. Anton Habšek (Steklarna) 449 kegljev.

Orientacijski pohod: 1. Steklarna Hrastnik 419 točk, 2. Feralit Žalec 321 točk, 3. Litostroj Ljubljana 311 točk, 4. Železarna Jesenice, 276 točk.

Rokomet: 1. Steklarna Hrastnik, 2. Železarna Jesenice, 2. Litostroj Ljubljana.

Odbojka: Sava Kranj, 2. Železarna Jesenice, 3. Feralit Žalec.

Šah: 1. Litostroj Ljubljana, 12 točk, 2. Železarna Jesenice 11,5 točk, 3. Sava Kranj 9,5 točke.

Vrstni red po vseh panogah: 1. Steklarna Hrastnik 35 točk (več prvih mest) 2. Železarna Jesenice 35 točk,

3. Litostroj Ljubljana 24 točk (več tretjih mest), 4. Sava Kranj 24 točk, 5. Feralit Žalec 13 točk.

Prehodni pokal je tako osvojila ekipa Steklarne Hrastnik. Ekipa Železarne pa je prejela fair play pokal, kot najbolj fair ekipa. To je prvi fair play pokal Železarne v 25 letih.

Ceprav železarji nismo bili najboljši, pa smo bili zelo dobri. Škoda, da ekipa za orientacijski pohod ni bila bolj pripravljena. Pa tudi odbojkarji bi bili lahko prvi, vendar so iz nerazumljivih vzrokov v srečanju proti Savi popustili in srečanje izgubili.

Organizacija je bila na solidni višini, saj ni bilo večjih pripomb.

Naslednje leto bo peteroboj na Jesenicah.

La So

ODBOJKA

V gosteh slavili zmago

Tudi največji optimisti niso pričakovali, da se bodo odbojkarji vrnili iz Vinkovcev z dvema dragocenima točkama. V gosteh so zasluženo premagali odbojkarje OK Spačve z rezultatom 3:1 (-8, 3, -3, -13). Jeseničani so odpotovali v Vinkovce brez Berglja, Končnika in Pristova. Za Jesenice je tako nastopilo le sedem igralcev: Kavčič, Bogataj, Divjak, Mežek, Strnad, Pogačar in Kovač.

Že v prvem setu so Jeseničani zaigrali borbena in učinkovito in tako presenetili precej nerazpoložene domačine. V 2. setu so Jeseničani nekoliko popustili in set izgubili z rezultatom 15:2.

Treba je pohvaliti odlično sojenje sodnika Vidakovića iz Osijeka. Seveda pa velja posebna pohvala celotni odbojarski ekipi, ki je s to zmago dokazala, da se je sposobna boriti do konca. S to zmago so se jeseniškim odbojkarjem povečale možnosti za obstanek v ligi.

V soboto gostijo jeseniški odbojkarji igralce OK Metalca iz Siska. Le-ti so si že nekaj kol pred koncem prvenstva zagotovili prvo mesto in upravičeno lahko trdimo, da po kvaliteti precej izstopajo pred ostalimi klubi. Tekma bo ob 18. uri v telovadnici OS Tone Čufar.

Za slovo poraz

Za odbojkarice se je končalo letošnje prvenstvo v republiški ligi. V tekmi zadnjega kola so doma izgubile z odbojkaricami OK Novo mesto z rezultatom 3:0 (-4, -5, -7). Tekma je bila na povprečni ravni, le na čase zanimiva in razburljiva. Zmaga gostij je povsem zaslužna, saj so igrale borbena in požrtvovalno. Po odigranem zadnjem kolu prvenstva so Jeseničanke osvojile skromno 5. mesto.

eva

Korotan : Jesenice 2:0 (1:0)

V soboto so jeseniški nogometaši gostovali v Kranju, kjer so odigrali prvenstveno tekmo z moštvom Korotana in srečanje izgubili z rezultatom 2:0 (1:0).

V začetku srečanja so naši imeli iniciativo v svojih rokah in si ustvarili nekaj lepih priložnosti za doseg gola. Ko se je najmanj pričakovalo, so domačini v 33. minuti po grobi napaki naše obrambe dosegli vodeč gol. Naši so imeli v 41. minuti izredno priložnost, da bi rezultat izenačili, vendar je odlični strel Ljubojeviča iz kakšnih 16 metrov zadel le vratnico.

V drugem polčasu so ostri in na trenutke delno grobi domačini z obrambno taktiko in občasnimi hitrim napadnimi napadi uspeli obdržati ravnovesje na igrišču. V enem izmed takih redkih napadov so tudi v 85. minuti dosegli drugi gol in slavili nepričakovano toda zaslužno zmago.

S tem porazom so si naši praktično (ne pa teoretično) že dve koli pred koncem prvenstva zapravili vse možnosti za osvojeitev naslova prvakov NPG in s tem vrnitev v ZCNL.

V soboto, 19. maja, naši nogometaši igrajo prvenstveno

tekmo z moštvom Bohinja. Tudi to srečanje morajo vzeti resno in zaigrati tako kot znajo in zmorejo. Se vedno namreč obstajajo možnosti, da trenutno vodeče moštvo Tržiča v preostalih dveh kolih izgubi eno ali celo obe srečanja. Ravno tako kot so jeseniški nogometaši imeli slab dan proti objektivno slabšima nasprotnikoma Naklu in Korotanu, se tudi lahko zgodi Tržičanom z boljšimi moštvji kot so Britof v Britofu in ALPLES, s katerim igrajo v Tržiču.

Mladinci so v nedeljo gostovali v Železnikih, kjer so odigrali prvenstveno tekmo z moštvom ALPLESA. Srečanje se je končalo neodločeno 2:2 (1:1).

Tehnično in fizično boljše pripravljeni naši mladi nogometaši so imeli vso tekmo pobudo v svojih rokah. Toda več kot očitno pristranski sodnik ni dovolil, da bi svojo premoč tudi realizirali in zmagali, kar bi nedvomno zaslužili, saj jim je razveljavil štiri popolnoma regularno dosežene gole.

Gole za naše so dosegli: Kocjan in Mlakar.

V nedeljo, 20. maja, naši mladinci igrajo na domačem igrišču prvenstveno tekmo z moštvom Bohinja. Tekma bo ob 10. uri na igrišču Podmežakljo.

ROKOMET

Jesenice : Krvavec 19:20

V šesti prvenstveni tekmi prve gorenjske rokometne lige, so se jeseniški igralci na domačem igrišču za osnovno šolo pomerili z ekipo Krvavca.

Prvi polčas se je pričel z dokaj izenačeno igro obeh moštev. Naši igralci so dosegli prvi zadetek, vendar so gostje kmalu izenačili. Taka igra se je nadaljevala ves prvi polčas, ki se je končal z remijem.

Drugi polčas se je še naprej nadaljeval z izenačeno igro. Naši so večkrat grešili tako v napadu kot v obrambi. Domačini niso zaigrali tako kot v zadnjih tekmah. Poleg ostalih napak so zastreljali tudi tri sedemmetrovke, kar je bilo tudi usodno. Namesto, da bi vodstvo povišali v svojo korist, so pustili, da so gost-

je izenačili in celo povedli s tremi goli. Naši so se potem na vso moč trudili, da bi jih dohiteli. Ko so se jim uspeli približati za en gol, je sodnik odpiskal konec tekme, čeprav bi morali igrati še celo minuto.

Šesta prvenstvena tekma med Jesenicami in Krvavcem se je tako končala z rezultatom 19:20 v korist igralcev iz Krvavca. Sodnik Teran iz Tržiča, je tekmo, razen omenjenih napak, vodil na zadovoljivi ravni.

Jeseničani so tokrat zaigrali zelo oslabljeni, saj ni bilo Pavliča, ki je bil zadržan zaradi vojaških obveznosti. Brejc pa je vstopil v moštvo šele drugi polčas.

Za naše so nastopili: Šporar B., Brejc 1, Zgonc, Rebolj 2, Pogačnik 6, Prešeren 5, Rozman 2 in Geršak 3.

R. Z.

BALINANJE

Jeseničani gorenjski prvaki

V nedeljo, 13. maja, je bilo v Bazi končano ekipno gorenjsko prvenstvo v balinanju. Jeseničani so tudi v drugem delu prvenstva premagali vse nasprotnike in si tako brez poraza zagotovili prvo mesto. V borbi za drugo mesto, katero je pripadlo Leščanom, pa je odločalo medsebojno srečanje med Lescami in Borcem iz Kranja. V tem srečanju so Lesce v drugem kolu premagale Borca z 13:8, v prvem delu pa izgubile s 13:12.

Končni vrstni red:

1. Jesenice — 10 točk, 2. Lesce — 5 točk (količnik 104:93), 3. Borec Kranj — 5 točk ko-

ličnik 104:93), 4. Radovljica — 5 točk (količnik 107:99), 5. Tržič — 3 točke, 6. Vodovodni stolp Kranj — 2 točki.

Na slovenskem prvenstvu, katero bo 16. in 17. junija v Radovljici, Lescam in na Jesenicah, bo sodelovalo 24 ekip.

Gorenjsko bosta zastopala Jesenice in Lesce ter Radovljica kot prireditelj prvenstva.

Žreb je odločil, da bodo Radovljičani igrali doma, tako tudi Leščani, le Jeseničani bodo igrali v Lescam. Prvenstvo Gorenjsko ni bilo na poseben kvalitetni ravni.

Za Jesenice so igrali: Gučnac, Smolič, Dornik in Vudrič. Pri Jesenicah je le Smolič prikazal boljšo igro.

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

19. maja jugoslov. barvni film NA GORI RASTE ZELEN BOR ob 15. uri, režija Anton Vrdoljak, v glavni vlogi Boris Dvornik

19. — 20. maja amer. CS barvni film TOPOVI ZA CORDOBA ob 17. in 19. uri, režija Paul Wendkos, v glavni vlogi George Peppard

21. — 22. maja ameriški CS barvni film SERIF TO JE DEZELA NASILJA ob 17. in 19. uri režija Joh Frankenheimer v glavni vlogi Gregory Peck

23. maja mehiški VV barv. film SREBRNA MASKA ob 17. in 19. uri, režija Rene Cardona, v glavni vlogi Jorge Rivero

24. maja ZAPRTO

25. maja jugoslov. barvni film IN BOG JE USTVARIL KAVARNIŠKO PEVKO ob 17. in 19. uri, režija Jovan Zivanovič v glavni vlogi Vera Mihč

26. maja ameriški CS barv. film PRAVI KAVBOJ ob 17. in 19. uri, režija Dick Richard, v glavni vlogi Gary Grimes

KINO PLAVZ

19. — 20. maja ameriški CS barvni film SERIF TO JE DEZELA NASILJA ob 18. in 20. uri

20. maja jugoslov. barvni film NA GORI RASTE ZELEN BOR ob 10. uri

21. — 22. maja ameriški CS barvni film TOPOVI ZA CORDOBA

23. maja ZAPRTO

24. maja italijanski SC barvni film KORBARI ob 18. in 20. uri

25. maja mehiški barvni film SREBRNA MASKA ob 18. in 20. uri

26. maja ameriško-italijan. CS barvni film MRTVEGA PROSI, ZIVEGA UBIJ ob 18. in 20. uri

KINO DOVJE-MOJSTRANA

19. maja francoski CS barvni film MORILCI V IMENU ZAKONA

20. maja angleški CS barv. film DIAMANTI SO VECNI

26. maja ameriški CS barv. film SERIF TO JE DEZELA NASILJA

KINO KRANJSKA GORA

19. maja angleški CS barv. film DIAMANTI SO VECNI

23. maja ameriški CS barv. film SERIF TO JE DEZELA NASILJA

24. maja mehiški barvni film SREBRNA MASKA

25. maja italijanski CS barvni film KORBARI

26. maja ameriški CS barv. film TOPOVI ZA CORDOBA

KINO DELAVSKI DOM JAVORNIK

19. maja slovenski film KO PRIDE LEV ob 19. uri

20. maja jugoslov. barvni film NA GORI RASTE ZELEN BOR ob 17. uri

20. maja francoski CS barv. film MORILCI V IMENU ZAKONA ob 19. uri

23. maja ameriški CS barv. film TOPOVI ZA CORDOBA ob 19. uri

26. maja italijanski CS barvni film KORBARI ob 19. uri

RAZPIS PROSTEGA DELOVNEGA MESTA

Osnovna šola Prežihov Voranc na Jesenicah razpisuje prost delovno mesto snalilke za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Nastop dela možen takoj, najkasneje do 31. maja 1973.

Kandidatke naj prošnje vložijo v tajništvo šole v roku 8 dni od dneva objave.

OBVESTILO POTROŠNIKOM

DEZURNE TRGOVINE V NEDELJO, 20. MAJA:

- samopostrežna Rožca na Plavžu,
- samopostrežna Specerija market Union,
- samopostrežna Zarja, Kašta 3 na Koroški Beli.

ZAHVALA

Sodelavcem obrata PIV energija za prijeten tovariški večer, za lepo spominsko in vredno praktično darilo iskrena hvala.

Matevž Repinc

ZAHVALA

Osnovni organizaciji sindikata ZIC, se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč v času moje bolezni, ki mi je bila zelo dobrodošla.

Franc Klinar — ZIC

ZAHVALA

Vsemu osebju internega oddelka jeseniške bolnice, pod vodstvom dr. primarija Brandstetterja, dr. Vidalijske, dr. Andolške, dr. Mencingerja in dr. Pogačnika, se iskreno zahvaljujem za izkazano pomoč pri zdravljenju na tem oddelku.

Njihov osebni pristop in vsestransko razumevanje mi je v bolezenski dilemi mnogo pomagalo in se zato javno zahvaljujem.

Zora Vilman,
C. Maršala Tita 34,
Jesenice

ZAHVALA

Ob smrti naše drage hčerke, sestre in tete

AMALIJE SPEC

se iskreno zahvaljujemo zdravstvenemu in strežnemu osebju internega oddelka jeseniške bolnice za skrb, nego in razumevanje.

Zahvaljujemo se vsem, ki so počastili njen spomin, zlasti stanovalcem naše ulice, ki so nam ob težki uri priskočili na pomoč, ji podarili venec in jo spremili na njeni zadnji poti.

Vsi njeni

ZAHVALA

Ob smrti dragega moža, očeta in starega očeta

ANTONA KRISTANA

se lepo zahvaljujemo vsem sorodnikom, posebno družini Jelševar, sosedom, prijateljem in znancom za pomoč sočustvovanje ter vsem, ki so ga spremili na njegovo zadnjo pot. Iskrena hvala vsem darovalcem vencev in cvetja. Posebno zahvalo smo dolžni dr. Jensterlu za požrtvovalno zdravljenje in nego na domu.

Zahvaljujemo se pevskega zboru društva upokojencev Javornik, pihalnemu orkestru Jeseniških železarjev ter Jaku Svetinu za poslovilne besede ob odprtem grobu.

Vsem še enkrat naša iskrena zahvala.

Zalujoči: žena Cilka
ter hčerki Milda in
Lenica z družinami

ZAHVALA

Ob tragični in nenadni izgubi našega dragega brata, strica in svaka

ANTONA LIČOFA

se iskreno zahvaljujemo sorodnikom, dobrim sosedom za pomoč v težkih urah, prijateljem in lastnikom osebnih avtomobilov za dragocene usluže. Prisrčna hvala tudi sodelavcu podjetja Vodovod za poslovilne besede ob odprtem grobu, kegljaškemu klubu, javorniškemu fantom, darovalcem vencev in cvetja, pevcem za lepe žalostinke in vsem, ki so z nami sočustvovali. Toplo se tudi zahvaljujemo vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti.

Zalujoči: sestre in
bratje z družinami

ZAHVALA

Ob prerani smrti in boleči izgubi drage žene, mame, sestre, stare mame, tašče, tete in svakinje

ROZALIJE BERGLEZ

roj. Daksobler

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, dobrim sestanovalcem iz bloka c. Revolucije 9 za vso pozornost v težkih trenutkih, za podarjeni venec in denarno pomoč.

Prisrčna hvala ožim znancom iz bloka c. Talcev 7 in Cankarjeve 1a, Koroška Bela za nesebično denarno pomoč.

Se enkrat hvala vsem darovalcem vencev in cvetja in vsem, ki so nam na kakršenkoli način pomagali in jo spremili na njeni zadnji poti.

Zalujoči: mož Pavel,
sin Pavel z družino
in ostalo sorodstvo

ZELEZARSKI IZOBRAŽEVALNI CENTER IN ZELEZARNA JESENICE, JESENICE NA GORENJSKEM

Razpisujeta

sprejem učencev za šolsko leto 1973/74 v naslednje šole:

POKLICNA KOVINARSKA, METALURŠKA IN ELEKTRO ŠOLA

Vpisali bomo:

- 30 učencev za strojne mehanike (strojne ključavničarje),
- 10 učencev za ključavničarje-varilce,
- 5 učencev za orodne ključavničarje,
- 20 učencev za strugarje,
- 5 učencev za vodovodne instalaterje,
- 30 učencev za obratne elektricarje.

Pogoji za sprejem so:

- uspešno končana osnovna šola,
- da je učenec telesno in duševno zdrav,
- starost največ 18 let,
- preizkusa znanja za sprejem ni.

Solanje traja tri leta.

Ugodnosti šolanja so:

- učenci prejemajo mesečno štipendijo, ki jo daje železarna Jesenice in je odvisna od letnika in učnega uspeha, giblje pa se od 160.— do 600.—,
- učenci z oddaljenih krajev lahko stanujejo v domu učencev,
- oskrbnino v domu učencev regresira železarna Jesenice,
- učenci so zdravstveno in nezgodno zavarovani,
- učenci prejmejo v času šolanja tri delovne obleke,
- učenci dobijo regres za malico.

ŠOLA ZA METALURŠKE DELAVCE

Vpisali bomo:

- 10 učencev za talilce pri plavžu, SM peči in elektro peči,
- 10 učencev za valjavce,
- 20 učencev za hladno valjavce,
- 10 učencev za žičarje.

Pogoji za sprejem so:

- uspešno končanih najmanj šest razredov osnove šole,
- izpolnjena obveznost osnovnega šolanja,
- da je učenec telesno in duševno zdrav,
- starost največ 18 let.

Solanje traja dve leti.

Ugodnosti šolanja so:

- učenci prejemajo mesečno štipendijo, ki jo daje železarna Jesenice in je odvisna od letnika in učnega uspeha, giblje pa se od 160.— do 580.—,
- učenci iz oddaljenih krajev lahko stanujejo v domu učencev,
- oskrbnino v domu učencev regresira železarna Jesenice,
- učenci so zdravstveno in nezgodno zavarovani,
- učenci dobijo regres za malico.

TEHNIŠKA METALURŠKA IN STROJNA ŠOLA

Vpisali bomo:

- 30 učencev v metalurški oddelku,
- 30 učencev v strojni oddelku.

Pogoji za sprejem so:

- uspešno končana osnovna šola,
- uspešno opravljen pismeni preizkus znanja iz slovenščine in matematike,
- odlični in prav dobri učenci so oproščeni preizkusa znanja,
- da je učenec telesno in duševno zdrav,
- starost največ 18 let.

Pismeni preizkus znanja iz slovenščine in matematike bo 29. junija ob 9. uri.

Solanje traja štiri leta.

Ugodnosti šolanja so:

- 20 učencev metalurškega oddelka bo štipendirala železarna Jesenice,
- učenci iz oddaljenih krajev lahko stanujejo v domu učencev.

Prijava za sprejem:

Za sprejem v eno izmed navedenih šol izpolnite prijavo, kolokovano z 2.— obr. 1,20, ki ga dobite v knjigarnah. V prijavi napišite poleg ostalih podatkov poklic, za katerega se želite šolati. K prijavi za sprejem priložite:

- spričevalo o končani osnovni šoli,
- rojstni list,
- zdravniško potrdilo.

Prijave pošljite do 28. 6. 1973 na naslov: ZELEZARSKI IZOBRAŽEVALNI CENTER JESENICE, 64270 JESENICE.

O sprejemu v šolo in o začetku pouka boste pisмено obveščeni.

UČENCI

Možnosti za šolanje so pri nas velike. Izbirate lahko med različnimi poklici, samo odločiti se morate. Zelo pomembno je tudi, da se boste po končanem šolanju lahko zaposlili, saj so Jesenice znano industrijsko središče. Lahko pa boste s šolanjem nadaljevali. Pričakujemo vašo prijavo.

Železarski izobraževalni center
Železarna Jesenice

Peti triglavski turni smuk – uspel

Letošnji peti tradicionalni triglavski turni smuk, ki je bil preteklo nedeljo (13. maja), je za nami. Z njim so bili zadovoljni vsi organizatorji (PD Javornik, Mojstrana in Martuljek), predvsem pa udeleženci.

Zaradi slabih vremenskih in snežnih razmer smo morali tudi letos preložiti izvedbo iz 22. aprila na pre-

za »rep«, saj so se že vseposod kazale kopnjave. Sneg kopni kar vidno, tudi v gore prihaja pomlad!

V Staničevem domu je bilo ta dva dneva živahno kot v panju. Javorniški planinci s Strgarjem na čelu so imeli polne roke dela s strežbo in delitvijo prenočišča. Najbolj pa sta se izkazala zakonca Stojana, znana iz planinskih

mena so smučarji odhajali na obisk k meteorologu na Kredarico. Nekateri so se povzpeli celo na vrh Triglava. Za senzacijo pa so ta dan poskrbeli Fornezzi-Tof, Košir, Mrak in Brojan, ki so opravili »prvenstveni« smuk z vrha Triglava, prek malega Triglava nazaj na Kredarico. Vsekakor drzno dejanje – čeprav so precejšnji del poti imeli – kopno skalo.

Na večer se je pisana družina razživela v domu in pesem je odmevala še pozno v noč...

Nedeljsko jutro nas je vse prijetno presenetilo. Vreme je bilo čudovito, nekaj novozapadlega snega pa je napravilo smuko idealno, prijetno, nepozabno. Že ob sedmi uri so bili vsi nared za smuko. Spominsko fotografiranje, pozdrav in kratki napotki udeležencem, pa se je razvila dolga kolona smučarjev na greben Rži na start triglavskega smuka. Proga poteka v konto Rjavine, gre prek Pungrtov in Apnenice mimo Križišča med lovske koč, nato po dolgi prečki do ovčarske koč pod Oklom, se spusti na Polje in nadaljuje prek malih Draških vrhov in se konča ob podorih nad gozdom mejo. Trdim, da je ta smuk najlepši pri nas, tako po smuških terenih kot po lepoti in slikovitosti gorskega sveta. Turni smuk seveda nima tekmovalnega značaja, proga ni potlačena, vsak vozi po svojih sposobnostih brez merjenja časov.

Virskaje smo vozili po zasneženih planjah, se ustavljali, se ozirali v vedno izpreminjajoče se obraze gora in bližnje okolice, pa spet odpejlali dalje. Taka vožnja je kot pesem. Kdor jo doživi prvič, bo spet prišel, drugi pa, ki zahaja v zasnežene

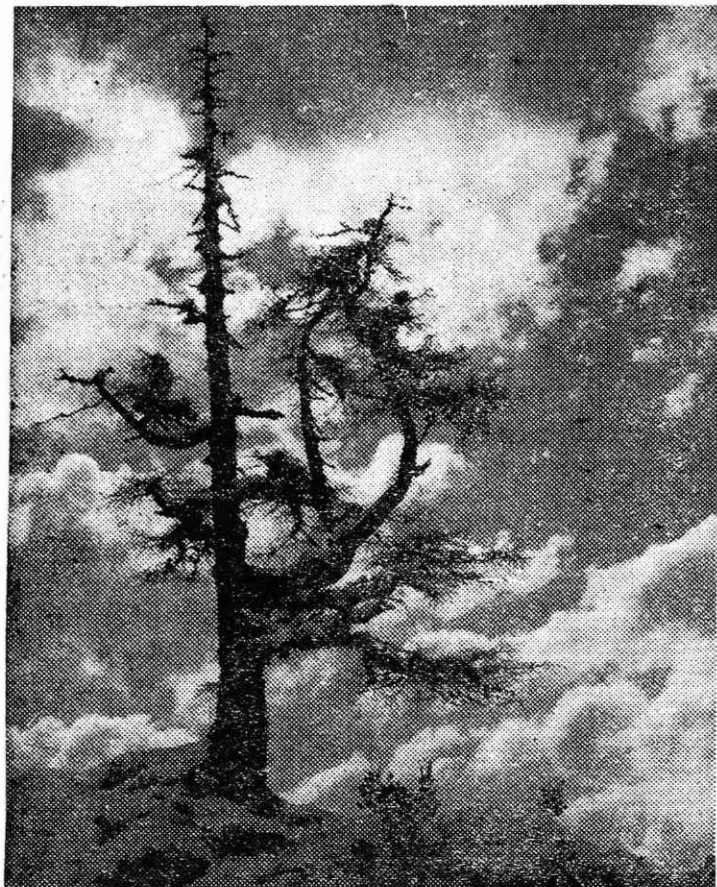
večno lepe gore že desetletja, pa smo itak njihovi stalni gostje.

Ob ovčarski bajti si je vsa družina privoščila daljši počitek in prijetno sončno kopel. In spet smo nadaljevali smuko navzdol mimo skupine mojstranskih reševalcev, ki pa kljub pripravljenosti niso imeli nobenega dela. Tudi druga skupina mojstranskih alpinistov, ki je vozila za nami kot zaščitnica, je le uživala v beli opojnosti. Nad gozdom smo s smuko žal zaključili. Prešli smo v zelenje in pomlad, ki smo jo še bolj občutili v prehodu iz zasneženih gora. Na Zasipski planini nas je sprejelo pisano cvetje in gostoljubna Kovinarska koč. V Gornji Radovni pa smo se poslavljali od bogatih preprog modrega gorskega svišča.

Doživeli smo dan, ki daje življenju vrednost in smisel...

Se nekaj evidenčnih podatkov! Letos je bil triglavski turni smuk v sedanji organizaciji in izvedbi že peti po vrsti. Udeležilo se ga je 165 gornikov-smučarjev, od tega 20 žensk. Najstarejši udeleženec (65 let) je bil dr. Novak iz Ljubljane, najmlajši pa sedemletni Noč Izток iz Kočne. Prevladovala je seveda mladina, saj jih je bilo 75 % pod 30 let starosti. Smuka so se udeležili gorniki iz vseh krajev Slovenije. Najbolj so bili »mnogi« z Jesenic, Javornika, Mojstrane, Ljubljane, Tržiča in drugih krajev. Za petkratno zaporedno udeležbo je letos prejelo 14 oseb zlate značke, za trikratno udeležbo pa 21 oseb srebrne značke.

Janez Krušič

Lepota, ki nam jo nudi le gorski svet

teklo nedeljo. Ukrepali smo pravilno, saj sta vreme in sneg presegla vsa naša pričakovanja. V soboto, 12. maja, je bilo oblačno, zamegljeno in dopoldan je celo deževalo v triglavskem pogorju. To je seveda odvrnilo mnoge, ki so se zanimali za smuk, da so ostali doma. Toda tokrat so se ušeli vsi omahljivci, saj se je že popoldne vreme izboljšalo, v nedeljo pa je bilo čudovito. Računali smo z udeležbo vsaj 300 smučarjev, saj postaja triglavski smuk iz leta v leto popularnejši. To število pa bi seveda preseglo prenočitvene zmogljivosti Staničevega doma z depandanso. Morali bi že misliti na odprtje doma na Kredarici, kar pa bo sigurno aktualno v naslednjih letih.

Že zgodaj zjutraj v soboto se je v zatrepu Krme nabralo precejšnje število jeklenih konjičkov, ki so morali čakati lastnike kar na prodišču. V manjših in večjih skupinah smo nato hiteli vkreber mimo lovske koč in prek Apnenice ves dan. Stara lovska koč, za katero samoiniciativno skrbi Krajcarjev France, je vsem predhodnim gostom nudila skromno zavetje. Le z Marjanom sva šla do zaprte koč pod Oklom, ker sva morala z zastavicami trasirati progo smuka. Kljub novozapadlemu snegu pa smo enotno ugotovili, da smo ujeli smuk prav

pohodov na Stol, ki sta tudi tu požrtvovalno sodelovala v kuhinji, predvsem pa pri evidenci udeležencev in delitvi spominskih značk. Zaradi popoldanskega izboljšanja vre-

Program kvalitetnega dviga smučarskega tekmovalnega kadra

Zaključek zimske sezone nikakor ne pomeni mrtvila v smučarski organizaciji. To je čas, ko je treba kritično oceniti opravljeno delo in dosežene rezultate ter na osnovi tega in še mnogo drugih dejavnikov zarisati novo pot za sledečo sezono.

Če pogledamo trenutno stanje vidimo, da so člani Gašperšič, Jakopič, Pesjak, Straus, Zeljan in Bernik še vedno daleč najmočnejši kolektiv, isto bi lahko trdili za starejše mladince Šoberla, Sodjo, Ogrina, Saksido in Polajnarja. Edina senca v teh dveh skupinah je ta, da nimamo prvih mest med posamezniki. Pri članih je to Kavčič – Olimpija, pri starejših mladincih pa Hölzl – Fužinar. Stvar ni tragična, kajti oba imata izjemne dispozicije za alpsko smučanje. Taki primeri se dogajajo tudi v svetovnem vrhu, primeri Haker, Ochoa ali Bachle-da.

Stanje pa je kritično pri mlajših kategorijah. Načrtno delo v nekaterih klubih je vzrok, da smo zdrknili krepko navzdol. Kader za trenutno menjavo generacij sicer

imamo, toda skrajni čas je, da s temi kadri pospešeno delamo, da ob naslednji sezoni ne bomo ostali praznih rok.

Na osnovi tega je izdelan predlog, katerega bo proučil strokovni odbor (trener, zdravnik, psiholog), končno pa ga bo potrdil izvršni odbor društva, seveda po predhodnem soglasju gospodarskega odbora, ki mora ugotoviti, ali je realizacija plana finančno sprejemljiva.

Osnovni vir kandidatov za bodoče vrhunske tekmovalce bo smučarska šola, v kateri se bo zbiral podmladek do starosti osmih let. Pri tej starosti bo izvedena prva selekcija, katere rezultat je ekipa 15 kandidatov, kateri bodo podvrženi letnemu in zimskemu ciklusu treniranja, in sicer v času od začetka šole do konca tekmovalne sezone.

Kriterije za selekcijo bo izdelala strokovna komisija, da bomo končno dobili objektivna merila in tako izločili različna subjektivna gledanja, ki so velikokrat povzročala nezaželjene zakulisne komentarje o »familiarnosti« pri SD Jesenice. Število kandidatov za posamezne kategorije naj bi bilo sledeče: mlajši pionirji (12), starejši pionirji (12), mlajši mladinci (10), starejši mladinci (8) in člani (8).

Zaenkrat predlog ne upošteva deklet, kot posebno skupino. Pri najmlajših to sploh ni potrebno, saj so deklice precej časa sposobnejše od fantov. Do ločitve bo prišlo kasneje, ko bomo vzgajali kvalitetne smučarke. Nikakor namreč nima smisla zapolnjevati vrzeli s tistim »kar pač je!«

Kriteriji za sprejem v posamezne kategorije bodo v glavnem tile: doseženi rezultati na tekmovanjih, zdravniški izvidi, testi psihofizičnih sposobnosti in tehnično znanje. Zadnji faktor daje priokus subjektivnosti. V poštev pride zlasti pri mlajših.

Ponavadi so proge za cicibane in pionirje prelahke in rezultati ne kažejo dejanskega stanja. Tu zmagaujejo fizično močnejši, tehnika je drugotnega pomena.

Kriteriji za mladince in članke bodo absolutno merljivi. Če zahtev ne bo izpolnilo dovolj kandidatov, potem bo skupina lahko tudi manjša. Zelo pomemben pa je pristop, oziroma odnos staršev. V ta namen bodo prizadeti posredovane vse informacije, da bodo povsem na jasnem o zahtevah na katere morajo biti pripravljeni.

Se informacija o začetku treningov:

- do 10 let — začetek (september)
- 12–14 let — 1. julij
- 10–12 let — 1. avgust
- mlajši in starejši mladinci ter člani — 1. junij

Že pred temi roki bodo na programu krajši izleti v bližnje hribe, kolesarjenje, športne igre ipd. v smislu sprostitve in ohranjanja telesne kondicije.

prof. Janez Šmitek, vodja trenerjev
Alojz Kranthaker, profesionalni trener